

SPORTDIENSTEN IN BEELD

Basisrapportering over het Vlaamse Sportdienst Panel 1.0 (VSDP1.0)

Jeroen Scheerder
Steven Vos
Hanne Vandermeerschen
Marjolein van Poppel

2014

Met steun van

Vlaamse overheid

Met medewerking van

SPORTDIENSTEN IN BEELD

Basisrapportering over het Vlaamse Sportdienst Panel 1.0 (VSDP1.0)

Jeroen Scheerder

Steven Vos

Hanne Vandermeerschen

Marjolein van Poppel

2014

Met steun van

Vlaamse overheid

Met medewerking van

VLAAMS INSTITUUT VOOR
SPORTBEHEER EN RECREATIEBELEID

Beleid & Management in Sport (BMS)

BMS-Rapport 21

Sportdiensten in beeld

Basisrapportering over het Vlaamse Sportdienst Panel 1.0 (VSDP1.0)

Jeroen Scheerder

Steven Vos

Hanne Vandermeerschen

Marjolein van Poppel

Dit is het eenentwintigste nummer in de reeks van BMS-rapporten.

De BMS-rapporten willen een bijdrage leveren aan het sociaalwetenschappelijke onderzoek naar beleid en management met betrekking tot sport en fysieke activiteit. Deze publicaties zijn een product van de Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid van de KU Leuven.

De BMS-rapporten kunnen mits registratie gratis gedownload worden via www.faber.kuleuven.be/BMS.

Reekseditors: Prof. dr. J. Scheerder, dr. S. Vos & drs. J. Meganck

Verantwoordelijke uitgever: Prof. dr. J. Scheerder

Technische ondersteuning: Dhr. J. Feys

Reproductie: KU Leuven

© 2014 J. Scheerder, Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid, Faculteit Bewegings- &

Revalidatiewetenschappen, KU Leuven

Tervuursevest 101, 3001 Leuven (Heverlee)

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, gereproduceerd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Alle rechten voorbehouden.

D/2014/KU Leuven – Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid

REEDS VERSCHENEN BMS-RAPPORTEN

Nr. 1

Scheerder, J., & Vos, S., m.m.v. Pluym, K. (2009). *Sportbeleidsplanning in Vlaanderen. Een inhoudelijke en financiële analyse* (Beleid & Management in Sport 1). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 2

Vos, S., & Scheerder, J. (2009). *'t Stad sport. Onderzoek naar de sportdeelname en sportbehoeften in de stad Antwerpen* (Beleid & Management in Sport 2). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 3

Scheerder, J., & Vos, S., m.m.v. Breesch, D., Lagae, W. & Van Hoecke, J. (2010). *De fitnesssector in beeld. Basisrapportering over het Vlaamse Fitness Panel 2009 (VFP09)* (Beleid & Management in Sport 3). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 4

Scheerder, J., & Vos, S., m.m.v. Breesch, D., Késenne, S., Van Hoecke, J. & Vanreusel, B. (2010). *Sportclubs in beeld. Basisrapportering over het Vlaamse Sportclub Panel 2009 (VSP09)* (Beleid & Management in Sport 4). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 5

Scheerder, J., Breesch, D., Pabian, S., & Vos, S. (2010). *Balanceren in een grijze zone. Een verkennende studie van de semi-agorale arbeid in de sport* (Beleid & Management in Sport 5). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 6

Vos, S., & Scheerder, J. (2011). *Opleidings- en competentiebeleid in de Vlaamse fitnesssector. Sleutel tot succes?* (Beleid & Management in Sport 6). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 7

Scheerder, J., & Seghers, J. (2011). *Jongeren in beweging. Over bewegingsbeleid, sportparticipatie en fysieke activiteit bij schoolgaande jongeren in Vlaanderen* (Beleid & Management in Sport 7). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 8

Scheerder, J., Thibaut, E., Pauwels, G., Vandermeersch, H., & Vos, S. (2011). *Sport in clubverband (Deel 1). Een analyse van de clubgeorganiseerde sport in Vlaanderen* (Beleid & Management in Sport 8). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 9

Scheerder, J., Thibaut, E., Pauwels, G., Vandermeersch, H., Winand, M., & Vos, S. (2012). *Sport in clubverband (Deel 2). Uitdagingen voor de clubgeorganiseerde sport* (Beleid & Management in Sport 9). Leuven: KU Leuven/Onderzoekscentrum voor Sportbeleid & Sportmanagement.

Nr. 10

Scheerder, J., Vandermeersch, H., Van Tuyckom, C., Hoekman, R., Breedveld, K., & Vos, S. (2011). *Understanding the game: sport participation in Europe. Facts, reflections and recommendations* (Sport Policy & Management 10). Leuven: KU Leuven/Research Unit of Social Kinesiology & Sport Management.

Nr. 11

Winand, M., Scheerder, J., Vos, S., & Zintz, T. (2011). *Attitude, changement et innovation. Les fédérations sportives communautaires de Belgique* (Gestion & Management du Sport 11). Leuven/Louvain-la-Neuve: KU Leuven/ Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement Research Unit of Social Kinesiology & Sport Management et Université catholique de Louvain / Chaire Olympique Henri de Baillet Latour et Jacques Rogge en Management des Organisations Sportives.

Nr. 12

Seghers, J., Scheerder, J., Boen, F., Thibaut, E., & Meganck, J. (2012). *Medisch en ethisch verantwoord sporten. Het promoten van fysiek, psychisch en sociaal welbevinden van jongeren in Vlaamse jeugdsportclubs* (Beleid & Management in Sport 12). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Humane Kinesiologie.

Nr. 13

Seghers, J., Scheerder, J., Boen, F., Thibaut, E., & Meganck, J. (2012). *Medisch en ethisch verantwoord sporten. Praktijkvoorbeelden in Vlaamse Jeugdsportclubs* (Beleid & Management in Sport 13). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Humane Kinesiologie.

Nr. 14

Vos, S., & Scheerder, J. (2012). *Haven voor sportclubs? Analyse van de clubgeorganiseerde sport in de stad Antwerpen* (Beleid & Management in Sport 14). Leuven: KU Leuven/Onderzoekscentrum voor Sportbeleid & Sportmanagement.

Nr. 15

Geeraert, A., Bruyninckx, H. & Scheerder, J. (2012). *The historic treble in football. The legal, political and economic driving forces behind football's transformation* (Sport Policy & Management 15). Leuven: KU Leuven/Policy in Sport & Physical Activity Research Group.

Nr. 16

Arts, M., Lesage, D., Bruyninckx, H. & Scheerder, J. (2013). *Sport for Development and Peace. The role of the International Olympic Committee* (Sport Policy & Management 16). Leuven: KU Leuven/Policy in Sport & Physical Activity Research Group.

Nr. 17

Derom, I., VanWynsberghe, R. & Scheerder, J. (2013). *Who participates now and in the future? A case study of the Tour of Flanders Cyclo* (Sport Policy & Management 17). Leuven: KU Leuven/Policy in Sport & Physical Activity Research Group.

Nr. 18

de Carvalho, M., Scheerder, J., Boen, F. & Sarmiento J. P. (2013). *What brings people into the soccer stadium? (Part 1) The case of Belgium from a marketing perspective* (Sport Policy & Management 18). Leuven: KU Leuven/Policy in Sport & Physical Activity Research Group.

Nr. 19

de Carvalho, M., Scheerder, J., Boen, F. & Sarmento J. P. (2014). *What brings people into the soccer stadium? (Part 2) The case of Portugal from a marketing perspective* (Sport Policy & Management 18). Leuven: KU Leuven/Policy in Sport & Physical Activity Research Group.

Nr. 20

Scheerder, J., Borgers, J., Vanreusel, B. & Vos, S. (2014). *Geen loopcultuur zonder lichte loopinfrastructuur? Een studie naar het aanbod en gebruik van Finse pistes in Vlaanderen* (Beleid & Management in Sport 20). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid.

Nr. 21

Scheerder, J., Vos, S., Vandermeersch, H. & van Poppel, M. (2014). *Sportdiensten in beeld Basisrapportering over het Vlaamse Sportdienst Panel 1.0 (VSDP1.0)* (Beleid & Management in Sport 21). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid.

INHOUDSTAFEL

Inhoudstafel	vii
Woord vooraf	ix
Hoofdstuk 1 Situering en opzet van het onderzoek	1
1. Sportdiensten in een veranderend sportlandschap	1
2. Context van het onderzoek	10
3. Dataverzameling	11
4. Respons en representativiteit	12
5. Besluit	15
Hoofdstuk 2 Organisatieprofiel	17
1. Spreiding	17
2. Grootte	18
3. Jaar van oprichting en subsidiëring	19
4. Statuut en verzelfstandiging	20
5. Besluit	21
Hoofdstuk 3 Sportaccommodatie	23
1. Aanwezigheid en bezit van sportaccommodatie	23
2. Houding t.a.v. sportaccommodatie	26
3. Besluit	27
Hoofdstuk 4 Medewerkersprofiel	29
1. Personeel	29
2. Inzet van vrijwilligers	33
3. Besluit	35
Hoofdstuk 5 Sportaanbod	37
1. Activiteiten	37
2. Aanbod voor doelgroepen	37
3. Besluit	42
Hoofdstuk 6 Gemeentelijk sportbeleid	45
1. Gemeentelijk sportbeleid	45
2. Lokale sportbeleidsplanning	46
3. Besluit	49

Hoofdstuk 7 Samenwerking.....	51
1. Samenwerkingsverbanden.....	51
2. Aard van de samenwerkingsverbanden	52
3. Houding t.a.v. samenwerking	64
4. Besluit.....	65
Synthese.....	67
1. Situering van de sportdienstensector	67
2. Opzet van het onderzoek.....	68
3. Voornaamste bevindingen.....	68
Bibliografische referentielijst	73
Over de auteurs.....	77

WOORD VOORAF

In het voorliggende onderzoeksrapport worden de eerste resultaten voorgesteld uit het *Vlaamse SportDienst Panel 1.0* (VSDP1.0). Het onderzoek naar sportdiensten anno 2010 in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werd uitgevoerd door de Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid van de KU Leuven, met de steun van de Vlaamse overheid in het kader van het Steunpunt voor beleidsrelevant onderzoek Cultuur, Jeugd & Sport. Dit steunpunt verricht in opdracht van de Vlaamse overheid wetenschappelijk onderzoek ter ondersteuning van haar beleids- en beheerscyclus met betrekking tot cultuur, jeugd en sport.

Het onderzoek wil een zicht geven op het profiel van gemeentelijke sportdiensten (de activiteiten die sportdiensten aanbieden, de wijze waarop ze zich organiseren en profileren, de inzet van medewerkers, etc.). De gegevens van het VSDP1.0 werden verzameld aan de hand van een online bevraging bij sportfunctionarissen van sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

In het eerste hoofdstuk geven we eerst een beknopt overzicht van een aantal ontwikkelingen binnen het landschap van sportdiensten in Vlaanderen. Vervolgens wordt dieper ingegaan op de onderzoeksmethode die voor het VSDP1.0 werd gehanteerd. De assumpties die ten grondslag liggen aan de bevraging, de ontwikkeling van de vragenlijst, het steekproefkader, de respons en de representativiteit van de verzamelde gegevens komen hierbij aan bod.

In het tweede hoofdstuk van dit onderzoeksrapport wordt het organisatieprofiel van de sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in kaart gebracht. Onder meer de geografische spreiding, de grootte, het oprichtings- en subsidiëeringsjaar, het statuut en de verzelfstandigingsvorm worden toegelicht.

Het derde hoofdstuk gaat vervolgens dieper in op de sportaccommodatie die sportdiensten gebruiken en waarvan ze al dan niet eigenaar zijn.

Hoofdstuk vier bestudeert het medewerkersprofiel. In de analyse wordt een onderscheid gemaakt tussen professionelen en vrijwilligers.

In het vijfde hoofdstuk staat het sportaanbod van de sportdiensten centraal. De aandacht gaat onder meer uit naar het aanbod voor specifieke doelgroepen.

Het sportbeleid dat de gemeenten die deel uitmaken van het VSDP1.0 voeren wordt in het zesde hoofdstuk behandeld.

In het zevende en laatste hoofdstuk ten slotte wordt ingegaan op de positie van sportdiensten in het (lokale) sportlandschap en eventuele samenwerkingsverbanden met andere (sport)actoren.

Het onderzoeksrapport wordt afgesloten met een synthese van de voornaamste bevindingen.

HOOFDSTUK 1

SITUERING EN OPZET VAN HET ONDERZOEK

In dit hoofdstuk bespreken we de opzet van het *Vlaamse SportDienst Panel 1.0* (VSDP1.0). Meer bepaald geven we toelichting bij de constructie van het bevragsingsinstrument, de bevragsingsmethode en de respons. Vooraleer dieper in te gaan op deze aspecten, worden eerst een aantal ontwikkelingen in het sportlandschap geschetst. Daarbij wordt in het bijzonder aandacht besteed aan de positie van lokale sportdiensten en de regelgeving hieromtrent.

1. Sportdiensten in een veranderend sportlandschap

1.1 Ontwikkelingen in het sportlandschap

Tot het midden van de vorige eeuw werd in Vlaanderen, zoals in het merendeel van de (West-) Europese landen, het breedtesportlandschap op lokaal niveau in sterke mate beheerst door sportclubs. Deze werden gedragen door een sterk vrijwilligersinitiatief en vertoonden in grote lijnen vergelijkbare kenmerken waarbij prestatiegerichtheid centraal stond en de sportbeoefening bijna uitsluitend in competitieverband plaatsvond (Gratton & Kokolakis, 1997; Heinemann, 1998; Heinemann & Schubert, 1994; Lera-López & Rapún-Guarate, 2007; Scheerder, 2004; 2007; van Bottenburg e.a., 2005).

Na de Tweede Wereldoorlog kwam stelselmatig een actief en voorwaardelijk sportbeleid tot ontwikkeling. Vanaf het midden van de tweede helft van de vorige eeuw zijn overheden in de verschillende Europese lidstaten zich steeds meer gaan inlaten met sport als beleidsdomein. Aanvankelijk beperkte dit 'beleid' zich veelal tot subsidiëring en investeringen in infrastructuur (De Knop e.a., 1991; Gratton & Taylor, 2000; Houlihan, 2001; 2006; Scheerder e.a., 2013). Gaandeweg kwam in de jaren zestig en zeventig, voornamelijk in de West-Europese landen, de focus te liggen op een stimuleringsbeleid met betrekking tot sportparticipatie (cfr. breedtesportcampagnes), geïnspireerd door de Sport voor Allen-idee en vaak gekoppeld aan Sport voor Allen-campagnes en een breder welzijnsbeleid. Tot vandaag geldt dit als een tegenbeweging voor de ideologie van de topsport (Vanreusel, 2001). Noorwegen was de eerste lidstaat die een grootschalige Sport voor

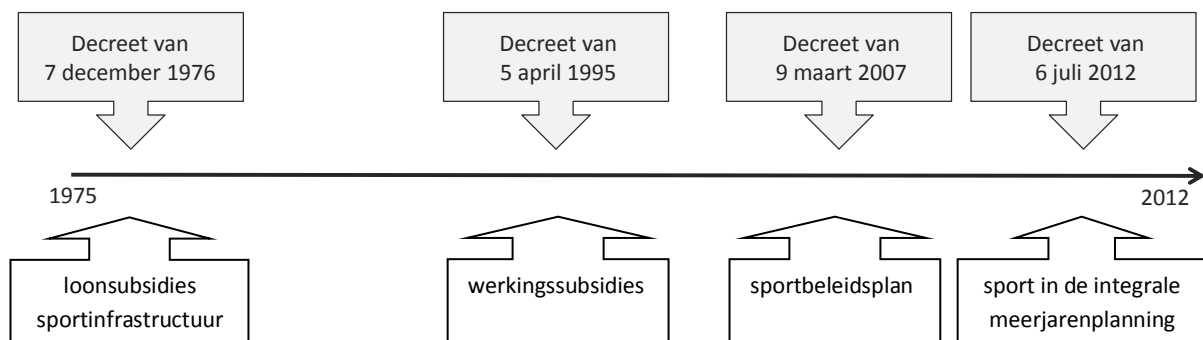
Allen-campagne op poten zette, maar ook Vlaanderen geldt als een van de pioniers op dit vlak (Scheerder & Van Tuyckom, 2006).

Vanaf de laatste decennia van de vorige eeuw kleuren zowel publieke als private actoren, profit en non-profit spelers, als clubgeorganiseerde en andersgeorganiseerde aanbieders en deelnemers het sportlandschap (Lera-López & Rapún-Gárate, 2007; Scheerder, 2007). De markt kent in dit landschap een groeiende rol, wat onder andere tot uiting komt in deelsegmenten zoals fitness en squash. Vandaag vervullen sportclubs nog steeds een prominente positie in de sport, hoewel ze niet langer over een monopolie beschikken. Ze opereren naast tal van overheidsinitiatieven en de groeiende impact van commerciële sportaanbieders (Scheerder & Vanreusel, 2004; Scheerder e.a., 2006).

1.2 Sportdiensten

Sinds de tweede helft van de jaren zeventig vormt de subsidiëring van lokale besturen een van de pijlers in het ondersteuningsbeleid van de Vlaamse overheid. Dit beleid werd tot dusver vormgegeven door vier opeenvolgende decreten in 1976, 1995, 2007 en 2012 (zie Figuur 1.1). In wat volgt wordt dieper ingegaan op deze decreten en de gewijzigde beleidsvisie die erin tot uiting komt. Voor dit overzicht hebben we ons gebaseerd op het werk van Scheerder en Vos (2014). Het decreet van 9 maart 2007 met betrekking tot het lokale Sport voor Allen-beleid, dat zorgde voor een nieuwe impuls aan het lokale sportbeleid, zal wat meer uitvoerig worden toegelicht. Vervolgens zal specifiek worden ingegaan op het (actuele) decreet van 6 juli 2012 met betrekking tot het stimuleren en subsidiëren van een lokaal sportbeleid, dat amper vijf jaar na het voorgaande decreet tot stand kwam en een aantal nieuwe beleidsaccenten legt.

Figuur 1.1 Overzicht van de decreten met betrekking tot de lokale sport(diensten) in Vlaanderen

1.2.1. Het decreet van 7 december 1976

Een belangrijke, eerste stap in de (decretale) ontwikkeling van het lokale sportbeleid in Vlaanderen was het *decreet van 7 december 1976 betreffende de toekenning van weddetoelagen voor sportfunctionarissen belast met de animatie en die werkzaam zijn in erkende gemeentelijke*

sportcentra die de sport en de sportieve vrijetijdsbesteding in de Nederlandstalige gemeenschap bevorderen (Vlaamse overheid, 1977). Het decreet van 1976 werd van kracht op een ogenblik dat de gemeentelijke fusieoperatie quasi afgerond was. Vanaf 1977 werd het aantal Vlaamse gemeenten immers herleid van bijna 1 000 naar 308. Getracht werd om met deze schaalvergroting de efficiëntie en effectiviteit van lokale besturen te doen toenemen. Bovendien vereiste deze operatie meer gespecialiseerde ambtenaren en een meer gespecificeerde en omvangrijke dienstverlening. Zowel de schaalvergroting als de ambtelijke specialisatie hebben in de kaart van het gemeentelijke sportbeleid gespeeld.

Het decreet van 1976 reguleerde de weddentoelagen van de gemeentelijke sportfunctionarissen. Gemeenten die voldeden aan de criteria inzake sportinfrastructuur (doel, aantal accommodaties, oppervlakte in relatie tot het aantal inwoners, beheer, etc.), kregen een jaarlijkse tegemoetkoming vanwege de overheid voor de salarissen van hun sportambtenaren. Het subsidiëringsaccent lag dus op de aanwezigheid van een individuele ambtenaar en beschikbare sportinfrastructuur. Op die manier ligt dit decreet aan de basis van de structurele opbouw van het gemeentelijke sportbeleid in Vlaanderen. Het heeft ervoor gezorgd dat de sport en de daarvoor benodigde infrastructuur op gemeentelijk vlak werden uitgebouwd. Het decreet op de sportfunctionarissen was voor de gemeenten meer dan welkom. Nadat heel wat Vlaamse gemeenten sinds het einde van de jaren zestig grote inspanningen geleverd hadden om de ontwikkeling van een eigen sportpatrimonium mogelijk te maken, was er bij de gemeenten immers nauwelijks nog geld over om een eigen sportdienst te installeren.

1.2.2. Het decreet van 5 april 1995

Een tweede belangrijke fase in de decretale vormgeving van het lokale sportbeleid in Vlaanderen vormt het *decreet van 5 april 1995 houdende erkenning en subsidiëring van de gemeentelijke sportdiensten, de provinciale sportdiensten en de sportdienst van de Vlaamse Gemeenschapscommissie* (Vlaamse overheid, 1995). Bijna twintig jaar na het eerste lokale sportdecreet was duidelijk dat de voorwaarden inzake subsidiëring dienden te worden bijgesteld. Niet langer zouden de beschikbaarheid van een sportfunctionaris en sportinfrastructuur het uitgangspunt voor subsidietoekenning vormen (al waren er voor de erkenning wel een aantal criteria met een link naar sportinfrastructuur), maar wel de aanwezigheid van een 'sportdienst'. Zo diende er jaarlijks onder andere een sportpromotieplan ingediend te worden. In plaats van salaristoelagen werden nu werkingssubsidies (promotiemiddelen) toegekend. Voor de berekening van de subsidies werd echter ook rekening gehouden met de beschikbare sportinfrastructuur. Bovendien werden naast de gemeenten, ook de provincies en de hoofdstedelijke gemeenschapscommissie bij het

beleidsinitiatief betrokken. Op die manier ontstond een ‘synergetisch’ Sport voor Allen-beleid, met name een breedtesportbeleid op meerdere bestuursniveaus waarbij de inbreng van de gedecentraliseerde niveaus cruciaal bleek.

1.2.3. Het decreet van 9 maart 2007

Een gewijzigde visie op de rol van de verschillende bestuursniveaus met betrekking tot sport enerzijds en ontwikkelingen binnen de sport- en bewegingscultuur anderzijds, maakten dat reeds op het einde van de jaren negentig duidelijk was dat het decreet van 1995 aan een grondige herziening toe was. Een bijsturing was onder meer gewenst in functie van (i) startende gemeenten, voor wie de instap tot het decreet te hoog bleek, (ii) een administratieve vereenvoudiging bij de voorbereiding en uitvoering van het sportpromotieplan, en (iii) een transparantere toekenning van de overheidssubsidies. Zo kreeg in 2007 een derde fase vorm met het *decreet van 9 maart 2007 houdende de subsidiëring van gemeente- en provinciebesturen en de Vlaamse Gemeenschapscommissie voor het voeren van een Sport voor Allen-beleid* (Vlaamse overheid, 2007). Het basisprincipe van dit nieuwe decreet was de responsabilisering van gemeenten voor hun eigen lokaal sportbeleid (zie ook De Knop e.a., 2006).

Het decreet op het lokale Sport voor Allen-beleid vormde een van de basisinstrumenten voor de Vlaamse overheid om zoveel mogelijk mensen op een zo verantwoord, regelmatig en kwalitatief mogelijke wijze tot actieve sportbeoefening te stimuleren. Daarbij ging de aandacht uit naar een gevarieerd aanbod, met een bijzondere focus op sportverenigingen, andersgeorganiseerde sport, alsook de toegankelijkheid en diversiteit van dit aanbod. Conform het subsidiariteitsprincipe – i.c. de centrale overheid intervenueert selectief waar nodig en nuttig – werden de verantwoordelijkheden en beleidsacties inzake lokaal sportbeleid maximaal gelegd bij het gemeentelijke bestuursniveau. De lokale besturen zijn met andere woorden het best geplaatst om optimaal in te staan voor kwaliteit, klantgerichtheid, rationalisering en integriteit. Parallel aan deze responsabilisering werd met dit nieuwe decreet ook een performante, effectieve en eenvoudige regelgeving met een minimum aan administratieve belasting en een dynamisch ambtelijk toezicht nagestreefd. Zoals vooropgesteld in het decreet werd het lokale sportbeleid voorbereid, uitgevoerd en geëvalueerd in samenwerking met alle betrokken publieke en private actoren. Het nieuwe decreet werd bijgevolg gekarakteriseerd door de volgende kenmerken: (i) subsidiariteit (doen doen), (ii) planmatigheid (van planlast naar planlust), (iii) inclusief beleid (toegankelijkheid en diversiteit), en (iv) een interactieve bestuursstijl (permanente en intensieve dialoog met bevolking en maatschappelijk middenveld).

Pijlers van het decreet van 9 maart 2007

De opmaak van een sportbeleidsplan, met daarin doelstellingen voor het sportbeleid voor de termijn van het tweede jaar van de bestuursperiode tot en met het eerste jaar van de volgende bestuursperiode¹, vormde de kern van het decreet van 9 maart 2007. Vier thematische hoofdstukken dienden in het gemeentelijk sportbeleidsplan onderscheiden te worden:

- (1) meer en betere subsidies voor lokale en regionale sportverenigingen (Hoofdstuk 1);
- (2) aandacht voor andersgeorganiseerde sport (Hoofdstuk 2);
- (3) aandacht voor toegankelijkheid en diversiteit in de sport (Hoofdstuk 3);
- (4) een meerjarenplan inzake sportinfrastructuur (Hoofdstuk 4).

Dit beleidsinstrument diende in overleg met de betrokken actoren uit zowel de publieke als private, lokale (sport)omgeving te worden voorbereid, uitgevoerd en geëvalueerd. Gemeenten die in aanmerking wensten te komen voor de beleidssubsidies van de Vlaamse overheid die gekoppeld zijn aan dit decreet, dienden bovendien over een afzonderlijke, autonome sportraad en ten minste één sportgekwalficeerde ambtenaar te beschikken. De vijf Vlaamse provincies, de Vlaamse Gemeenschapscommissie en steden met meer dan 50 000 inwoners moesten over minstens twee voltijdse sportgekwalficeerde ambtenaren beschikken. Als adviesraad heeft de sportraad een belangrijke taak bij de voorbereiding, opvolging en evaluatie van het sportbeleidsplan (zie ook Scheerder & Vos, 2009).

Zoals eerder aangegeven gold het decreet niet enkel voor gemeenten, maar ook voor de provincies en de Vlaamse Gemeenschapscommissie. Voor de thematische uitwerking van de sportbeleidsplannen legde het decreet enigszins andere accenten naargelang het beleidsniveau. Waar de gemeentelijke beleidsplannen vier thematische hoofdstukken omvatten, telde het sportbeleidsplan van de Vlaamse Gemeenschapscommissie zes hoofdstukken:

- (1) ondersteuning en stimulering van bovenlokale sportverenigingen (Hoofdstuk 1);
- (2) ondersteuning en stimulering van sport voor mensen met een handicap (Hoofdstuk 2);
- (3) ondersteuning van inter- en bovenlokale samenwerking in de sport (Hoofdstuk 3);
- (4) organisatie van een pool van sportgekwalficeerde begeleiders (Hoofdstuk 4);
- (5) een globaal meerjarenplan inzake sportinfrastructuur (Hoofdstuk 5);
- (6) samenwerking met elk van de negentien gemeenten in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad (Hoofdstuk 6).

¹ Het sportbeleidsplan wordt tijdens het eerste jaar van de bestuursperiode opgemaakt en goedgekeurd.

De provinciale sportbeleidsplannen bevatten minimaal vijf hoofdstukken. Deze komen overeen met de eerste vijf hoofdstukken die onderscheiden werden binnen het sportbeleidsplan van de Vlaamse Gemeenschapscommissie.

De eerder traditionele relatie tussen (lokale) overheden en de clubgeorganiseerde sport (zie Vos, 2012) kwam ook nadrukkelijk tot uiting in het decreet met betrekking tot het lokale Sport voor Allen-beleid: de (directe financiële) ondersteuning en stimulering van sportverenigingen was immers één van de verplichte inhoudelijke aandachtspunten die aan bod komen in het sportbeleidsplan van de lokale besturen.

Gemeenten die voldeden aan de hierboven opgelijste basisvoorwaarden ontvingen een jaarlijkse beleidssubsidie van 1,50 euro per inwoner. Daarnaast dienden deze gemeenten op basis van een cofinancieringsformule zelf te zorgen voor een eigen inbreng van 0,50 euro voor iedere euro die door Vlaanderen werd voorzien. In concreto betekende dit een bedrag van 2,25 euro per inwoner (1,50 euro plus 0,75 euro). Vanaf 2009 voorzag de Vlaamse overheid ook in een jaarlijkse impulssubsidie van 0,80 euro per inwoner voor specifieke beleidsmaatregelen. Voor de sportbeleidsplanperiode 2008-2013 viel de keuze hierbij op de kwaliteitsverhoging van jeugdsportbegeleiders in sportverenigingen die bij een erkende Vlaamse sportfederatie zijn aangesloten. Voor het totaal van de Vlaamse gemeenten (N=308) werd een subsidie voorzien van 14,1 miljoen euro, namelijk 9,2 miljoen euro beleidssubsidies en 4,9 miljoen euro impulssubsidies.

Voor de beleidssubsidie die toegekend werd door de Vlaamse overheid gold een verdeelsleutel voor de verschillende thematische hoofdstukken. Minstens de helft van deze middelen diende te worden voorzien voor de directe financiële ondersteuning van sportclubs (Hoofdstuk 1). Respectievelijk minstens twintig procent en tien procent van de middelen diende verdeeld te worden over Hoofdstuk 2 (andersgeorganiseerde sport) en Hoofdstuk 3 (diversiteit en toegankelijkheid). De overige twintig procent kon vrij verdeeld worden over deze drie hoofdstukken. De door de Vlaamse overheid toegekende beleidssubsidie diende volledig te worden aangewend voor de uitvoering van deze drie hoofdstukken. Op basis van het cofinancieringsprincipe, werden de toegekende beleidssubsidies door de betrokken besturen met ten minste vijftig procent vermeerderd. De gemeenten konden de middelen uit de cofinanciering vrij verdelen over de eerste drie hoofdstukken. Voor hoofdstuk 4 (meerjarenplan sportinfrastructuur) werden er via dit decreet geen middelen voorzien².

² Om optimale omstandigheden voor sportdeelname te creëren, werd op 14 mei 2008 het *decreet betreffende een inhaalbeweging in sportinfrastructuur via alternatieve financiering goedgekeurd*, kortweg het Vlaams sportinfrastructuurplan (Vlaamse overheid, 2008). Dit decreet werd opgesteld met als doelstelling op middellange termijn het tekort aan sportinfrastructuur gedeeltelijk weg te werken.

Het decreet op het lokale Sport voor Allen-beleid van 9 maart 2007 voorzag expliciet in een aantal flankerende maatregelen die er voor moesten zorgen dat lokale besturen optimaal kunnen beantwoorden aan de in het decreet vooropgestelde voorwaarden. Zo werden jaarlijkse middelen voorzien voor de opvolging en de monitoring van dit decreet, alsook de begeleiding van gemeenten. Bovendien werden er tijdens het planningsjaar van de eerste sportbeleidsplannen in het kader van dit decreet middelen voorzien voor ondersteuning van alle gemeenten (cfr. de ontwikkeling van een *Handboek sportbeleidsplanning* (Theeboom e.a., 2007)) en de individuele begeleiding van 135 gemeenten. De opdracht voor de begeleiding van gemeenten werd zowel voor de opstart als voor de in het decreet voorziene begeleiding aan het Vlaams Instituut voor Sportbeheer & Recreatiebeleid (ISB) toegewezen.

Het decreet van 9 maart 2007 heeft zijn effect op het lokale bestuursniveau niet gemist. Zo is het decreet er in geslaagd om op relatief korte termijn een sterke inhaalbeweging te realiseren. Een uitzondering niet te na gesproken hebben alle Vlaamse gemeenten een sportbeleidsplan ingediend. Nooit eerder wist de decreetgever zoveel lokale besturen aan te spreken om met Vlaamse middelen een lokaal Sport voor Allen-beleid uit te bouwen. Het overgrote deel van de Vlaamse gemeenten kreeg dankzij het nieuwe decreet bovendien meer middelen ter beschikking om vorm te geven aan hun lokaal sportbeleid (zie ook Scheerder & Vos, 2009).

1.2.4. Het decreet van 6 juli 2012

In 2012 werd een vierde en voorlopig laatste stap in de decretale vormgeving van het lokale sportbeleid in Vlaanderen gezet, en dit met het *decreet van 6 juli 2012 houdende het stimuleren en subsidiëren van een lokaal sportbeleid* (Vlaamse overheid, 2012). Dit decreet is sterk geënt op het decreet van 9 maart 2007 en onderstreept opnieuw de centrale rol van de gemeente in het Sport voor Allen-beleid. De invoering van dit nieuwe decreet, amper vijf jaar nadat het vorige decreet gelanceerd werd, was noodzakelijk naar aanleiding van het *Kaderdecreet Planlastvermindering*³ (Vlaamse overheid, 2011a) dat er kwam in navolging van het *Witboek Interne Staatshervorming*⁴ (Vlaamse overheid, 2011b).

Het decreet van 6 juli 2012 bevat in vergelijking met het decreet van 9 maart 2007 op een aantal punten wijzigingen. Zo kan in navolging van het planlastendecreet de ontwikkeling van een

³ Het *Kaderdecreet Planlastvermindering* is één van de acties uit het *Witboek Interne Staatshervorming* en heeft tot doel de planlasten en rapporteringsverplichtingen voor de lokale besturen te verlichten en af te stemmen op de lokale beleids- en beheerscyclus (BBC) (Vlaamse overheid, 2011a). Het kaderdecreet schaft onder andere de sectorale beleidsplannen af en integreert deze in de lokale meerjarenplanning. Sectoraal blijven aparte regelgeving en beleidsprioriteiten wel mogelijk, maar de regels hieromtrent moeten binnen de klijtlijnen van het planlastendecreet vallen.

⁴ In het *Witboek Interne Staatshervorming* worden een aantal initiatieven vooropgesteld om de bestuurskracht van gemeenten te versterken en om de autonomie en bevoegdheden van gemeenten te vergroten. Men spreekt in deze context van 'debureaucratisering' en van het geven van meer vertrouwen aan lokale besturen (Vlaamse overheid, 2011b).

sportbeleidsplan niet langer opgelegd worden aan de lokale besturen. Lokale besturen dienen bijgevolg hun sportbeleidsdoelstellingen in te passen in het integraal meerjarenplan van de gemeente. Bovendien kunnen er ook omwille van het planlastendecreet geen voorwaarden met betrekking tot personeel opgelegd worden. Dit heeft als concreet gevolg dat lokale besturen niet langer dienen te beschikken over een of meerdere sportgekwalificeerde ambtenaren om voor subsidiëring in aanmerking te komen.

Pijlers van het decreet van 6 juli 2012

Van de noodzaak om een nieuw Sport voor Allen-decreet uit te werken, werd gebruikt gemaakt om een aantal nieuwe beleidsaccenten in te passen in een wettelijk kader. Concreet worden in het decreet van 6 juli 2012, i.c. het decreet lokaal sportbeleid, vier beleidsprioriteiten voor de gemeenten naar voor geschoven:

- (1) het ondersteunen van de kwalitatieve uitbouw van de sportverenigingen via een doelgericht subsidiebeleid (*1ste beleidsprioriteit*);
- (2) het stimuleren van sportverenigingen tot professionalisering met een bijzonder accent op kwaliteitsvolle jeugdsportbegeleiding en eventueel tot onderlinge samenwerking (*2de beleidsprioriteit*);
- (3) het voeren van een activeringsbeleid met het oog op een levenslange sportparticipatie via een andersgeorganiseerd laagdrempelig beweeg- en sportaanbod (*3de beleidsprioriteit*);
- (4) het voeren van een beweeg- en sportbeleid met aandacht voor transversale samenwerking zodat kansengroepen gelijke kansen krijgen om actief te participeren in sport (*4de beleidsprioriteit*).

De vierde beleidsprioriteit sluit met de aandacht voor ‘transversale samenwerking’ naadloos aan bij de integrale meerjarenplanning die met het besluit over de beleids- en beheerscyclus (BBC) ingevoerd werd (Vlaamse overheid, 2010).

In tegenstelling tot het decreet van 9 maart 2007, is sportinfrastructuur niet langer opgenomen als beleidsprioriteit in het decreet lokaal sportbeleid van 6 juli 2012. Het hebben van een sportraad blijft echter een voorwaarde, al zijn een aantal bepalingen hieromtrent versoepeld. De sportraad moet nog steeds aantoonbaar betrokken worden bij de invulling van het beleidsveld sport in de strategische meerjarenplanning.

Gemeenten die voldoen aan de hierboven opgelijste basisvoorwaarden ontvangen een jaarlijkse subsidie van 2,40 euro per inwoner. Deze subsidie wordt berekend op basis van het aantal inwoners van het voorlaatste jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar. Het principe van cofinanciering blijft behouden: gemeenten dienen zelf te voorzien in een vermeerdering van dit bedrag met minimaal 30 procent.

In het decreet zelf zijn er geen bestedingspercentages vastgesteld, deze worden echter wel in het bijhorende uitvoeringsbesluit bepaald (Vlaamse overheid, 2013). Aan beleidsprioriteit 1 (ondersteuning sportverenigingen) moeten de gemeenten ten minste 25 procent van de toegekende subsidie besteden, en aan beleidsprioriteit 2 (professionalisering sportverenigingen) ten minste 35 procent. Voor andersgeorganiseerde sport (beleidsprioriteit 3) en beweeg- en sportbeleid voor kansengroepen (beleidsprioriteit 4) moeten ze voor elk van beide ten minste 10 procent van de subsidies aanwenden.

Naar analogie met het voorgaande decreet, geldt het decreet van 6 juli 2012 ook voor provincies en de Vlaamse Gemeenschapscommissie. Voor de Vlaamse Gemeenschapscommissie worden eveneens vier beleidsprioriteiten onderscheiden, met name:

- (1) het ondersteunen van de kwalitatieve uitbouw van de sportverenigingen via een doelgericht subsidiebeleid (*1ste beleidsprioriteit*);
- (2) het stimuleren van sportverenigingen tot professionalisering met een bijzonder accent op kwaliteitsvolle jeugdsportbegeleiding en eventueel tot onderlinge samenwerking (*2de beleidsprioriteit*);
- (3) het voeren van een activeringsbeleid met het oog op een levenslange sportparticipatie via een anders georganiseerd laagdrempelig beweeg- en sportaanbod (*3de beleidsprioriteit*);
- (4) het voeren van een beweeg- en sportbeleid met aandacht voor transversale samenwerking zodat kansengroepen gelijke kansen krijgen om actief te participeren in sport en met bijzondere aandacht voor het stimuleren van personen met een handicap tot sportbeoefening (*4de beleidsprioriteit*).

In vergelijking met de beleidsprioriteiten voor de gemeenten, dient de Vlaamse Gemeenschapscommissie expliciet aandacht te hebben voor de stimulering van sportbeoefening door personen met een handicap. De Vlaamse overheid voorziet voor deze beleidsprioriteiten in totaal 750 000 euro per jaar. De Vlaamse Gemeenschapscommissie dient op haar beurt te voorzien in een vermeerdering van dit bedrag met minimaal 30 procent.

De beleidsbepalingen die in het decreet van 9 maart 2007 werden vastgelegd voor de provincies blijven behouden. Het decreet van 6 juli 2012 onderscheidt zes bevoegdheden van de provincies inzake sport en de subsidiëring van de Vlaamse beleidsprioriteit Sport voor Allen, namelijk:

- (1) het stimuleren van personen met een handicap tot sportbeoefening (*1ste bevoegdheid*);
- (2) het, op vraag van de gemeenten, stimuleren en ondersteunen van de regionale werking in de sportsector (*2de bevoegdheid*);
- (3) het ondersteunen of organiseren van bovenlokale sportinfrastructuur (*3de bevoegdheid*);
- (4) het bouwen of subsidiëren van bovenlokale sportinfrastructuur (*4de bevoegdheid*);
- (5) het coördineren van de relatie tussen natuur, sport en recreatie en ruimtelijke ordening (*5de bevoegdheid*);

(6) het beheren van unieke bovenlokale instellingen in de sport (*6de bevoegdheid*).

Binnen de perken van de begroting subsidieert de Vlaamse overheid de uitvoering van deze beleidsprioriteiten met een bedrag van in totaal 0,06 euro per jaar per inwoner. Deze subsidie wordt berekend op basis van het aantal inwoners van het voorlaatste jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar.

Ook in het decreet van 2012 worden flankerende maatregelen voorzien voor de begeleiding van gemeenten en de monitoring van het lokale sportbeleid. Bovendien wordt jaarlijks ook voorzien in middelen voor de coördinatie en de begeleiding van een pool van professionele begeleiders in de sport. De Vlaamse beleidsprioriteiten voor sport liggen in principe vast voor een periode van zes jaar, al kunnen ze conform het planlastendecreet, na drie jaar geëvalueerd en bijgestuurd worden.

2. Context van het onderzoek

Uit wat voorafging mag blijken dat sportdiensten vandaag een centrale rol vervullen in het sportlandschap en in belangrijke mate bijdragen tot een breed sport- en bewegingsaanbod. Naar analogie met het *Vlaamse Sportclub Panel 2009* (VSP09, zie Scheerder & Vos, 2010a) en het *Vlaamse Fitness Panel 2009* (VFP09, zie Scheerder & Vos, 2010b) werd dan ook besloten om een gelijkaardig onderzoek uit te voeren dat moet toelaten om (i) een wetenschappelijk onderbouwd en representatief zicht te geven op de sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, en (ii) gegevens te verzamelen die moeten toelaten om een vergelijking te maken tussen sportdiensten, sportclubs en fitnesscentra (i.c. de drie grote groepen van sportaanbieders) in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In deze rapportering focussen we op de situatie van de sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest anno 2010.

Meer specifiek wil dit onderzoek een zicht geven op het profiel van de sportdiensten, met name: de activiteiten die sportdiensten aanbieden, de wijze waarop ze zich organiseren en profileren, de samenstelling van hun personeelsbestand, de inzet van vrijwilligers, de samenwerking met andere sportactoren, etc. Op deze manier wordt een overzicht van sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bekomen.

3. Dataverzameling

3.1 Inleiding

De gegevens voor het onderzoek werden verzameld door middel van een gestandaardiseerde vragenlijst. Dit instrument kwam tot stand in twee fasen. In een eerste fase werd op basis van een literatuuronderzoek een ontwerpvragenlijst ontwikkeld. De ontwerpvragenlijst werd vervolgens getest in een pilootstudie. Op basis van de bevindingen van deze studie werd het bevraginginstrument verder verfijnd tot een definitieve versie.

3.2 Vragenlijst

De definitieve vragenlijst is voorzien van een algemene inleiding die gevolgd wordt door zes grote blokken van vragen, namelijk:

(1) Algemene gegevens

In het eerste deel van het meetinstrument wordt gevraagd naar de contactgegevens en het statuut van de sportdienst, het jaar van oprichting en/of subsidiëring, de aanwezigheid van een gemeentelijke/stedelijke sportraad, etc.

(2) Sportaccommodaties

Het tweede deel van de vragenlijst gaat dieper in op de sportaccommodatie die sportdiensten bezitten en/of gebruiken. Hierbij wordt onder meer ook aandacht besteed aan de financiële investeringen die daarvoor nodig zijn.

(3) Organisatie – HRM

In dit deel van de vragenlijst staat de organisatie van de sportdienst centraal. Er wordt gevraagd naar de samenstelling van het personeel, de rol van vrijwilligers in de sportdiensten, de taken die zij op zich nemen, etc.

(4) Sportaanbod

Het sportaanbod dat de sportdiensten zelf aanbieden, het aanbieden van activiteiten voor specifieke doelgroepen, evoluties in het aantal deelnemers aan activiteiten, etc. vormen het onderwerp van het vierde deel van de vragenlijst.

(5) Sportbeleid

Het vijfde deel van de vragenlijst gaat dieper in op het sportbeleid dat de gemeentelijke sportdiensten voeren en hun ervaringen met de ontwikkeling van sportbeleidsplannen.

(6) Samenwerking

Het zesde en laatste deel van de vragenlijst besteedt aandacht aan de samenwerking die sportdiensten kunnen hebben met andere organisaties. Er werd onder meer gevraagd of er een samenwerking is met andere sportdiensten, andere gemeentelijke diensten, sportclubs, scholen, fitnesscentra en bedrijven.

3.3 Bevragingsvorm

Er werd gekozen voor een online bevraging. Een online bevraging is qua benadering gelijkaardig aan een schriftelijke bevraging maar heeft als voordeel dat er geen aparte data-invoer nodig is. Dit is niet enkel tijdsbesparend maar voorkomt ook mogelijke fouten bij de data-invoer. Aan de sportdiensten voor wie het geen evidentie was om een online vragenlijst in te vullen, werd evenwel de mogelijkheid geboden om een papieren versie van de vragenlijst in te vullen.

3.4 Bevragingsprocedure

Er werd voor geopteerd om sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zowel per e-mail als per brief te contacteren. Daarnaast werd ook een brief gestuurd naar het College van Burgemeester en Schepenen van alle gemeenten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest met de vraag om hun medewerking te verlenen aan het onderzoek.

In de introductiebrief/-email werd het onderzoek kort toegelicht en werd gevraagd om deel te nemen aan de online bevraging met vermelding van de url. Hierbij werd de mogelijkheid geboden aan sportdiensten die de voorkeur gaven aan een schriftelijke enquête om een papieren versie van de vragenlijst op te vragen bij de onderzoekers. Gemeenten die niet reageerden op de online enquête kregen in een latere fase een herinneringse-mail.

4. Respons en representativiteit

In totaal namen 242 van de 308 Vlaamse gemeenten deel aan het onderzoek. Zes van de negentien gemeenten uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest vulden eveneens de vragenlijst in. Dit resulteerde in een totale responsratio van 76 procent (zie Tabel 1.1).

Tabel 1.1 Respons gemeenten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

	N populatie	N gerealiseerd	Responsratio (%)
Vlaanderen	308	242	78,6
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	19	6	31,6
Totaal	327	248	75,8

Om na te gaan of de gemeenten die deelnamen aan het VSDP1.0 (= gerealiseerde steekproef) representatief zijn voor alle gemeenten in respectievelijk Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, worden in Tabel 1.2 en Tabel 1.3 de gerealiseerde steekproeven vergeleken met de populatie van gemeenten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Voor Vlaanderen wordt de representativiteit onderzocht voor drie kenmerken, namelijk: de regionale spreiding (cf. provincie), het sociaal-economisch profiel van de gemeente en de grootte van de gemeente (zie Tabel 1.2). Voor de gemeenten uit het Brussel Hoofdstedelijk Gewest werd de representativiteit onderzocht op basis van het sociaal-economisch profiel van de gemeente en de grootte van de gemeente (zie Tabel 1.3).

Uit Tabel 1.2 blijkt dat de gerealiseerde steekproef van gemeenten representatief is voor alle 308 gemeenten in Vlaanderen voor wat betreft de regionale spreiding, het sociaal-economisch profiel van de gemeente en de grootte van de gemeente. Voor ieder van de drie vernoemde variabelen werd door middel van een Chi-kwadraattest getoetst of er een significant verschil is tussen de verdeling in de populatie en de gerealiseerde steekproef. Dit bleek niet het geval te zijn.

Ook voor wat betreft het Brussels Hoofdstedelijk Gewest konden er geen significante verschillen gevonden worden tussen de verdeling in de populatie en de gerealiseerde steekproef (zie Tabel 1.3). Met andere woorden, de gemeenten uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn representatief voor de populatie van gemeenten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor wat betreft het sociaal-economisch profiel van de gemeente en de grootte van de gemeente.

Tabel 1.2 *Representativiteit van de gerealiseerde steekproef in Vlaanderen, naar regionale spreiding, sociaal-economisch profiel van de gemeente en de gemeentegrootte, in percentages*

	Populatie	Gerealiseerd	Signif.
Provincie			NS
Antwerpen	22,7	22,7	
Limburg	14,3	14,5	
Oost-Vlaanderen	21,1	22,3	
Vlaams-Brabant	21,1	19,0	
West-Vlaanderen	20,8	21,5	
Socio-economisch profiel			NS
Centrumgemeente	12,3	12,8	
Gemeente met economische activiteit	13,0	12,8	
Landelijke gemeente	31,5	33,9	
Semi-stedelijke gemeente	13,6	12,4	
Toeristische gemeente	2,6	3,3	
Woongemeente	26,9	24,8	
Grootte (aantal inwoners)			NS
< 10 000	28,9	26,0	
10 000 - 14 999	27,6	27,7	
15 000 - 19 999	15,9	16,5	
20 000 - 29 999	13,6	15,7	
30 000 - 49 999	10,1	10,3	
≥ 50 000	3,9	3,7	
N Totaal	308	242	

NS= Niet Significant

Tabel 1.3 *Representativiteit van de gerealiseerde steekproef in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest naar sociaal-economisch profiel van de gemeente en de gemeentegrootte, in percentages*

	Populatie	Gerealiseerd	Signif. (init. vs. gereal.) ¹
Socio-economisch profiel			NS
Sterk verstedelijkte centrale gemeente	47,4	66,7	
Woongemeente	52,6	33,3	
Grootte (aantal inwoners)			NS
< 30 000	26,4	33,4	
30 000 - 49 999	42,1	33,3	
≥ 50 000	31,6	33,3	
N Totaal	19	6	

NS= Niet Significant

¹ initieel vs. gerealiseerd

Gegeven het kleine aantal gemeenten in het VSDP1.0 dat gelegen is in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zullen de analyses in dit rapport betrekking hebben op Vlaanderen én het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In Tabel 1.4 wordt voor de gemeenten in het VSDP1.0 de verdeling in functie van regionale spreiding en grootte weergegeven.

Tabel 1.4 Kenmerken van gemeenten in het Vlaamse SportDienst Panel 1.0, in percentages

	Aantal	Percentage
Provincie		
Antwerpen	55	22,2
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	6	2,4
Limburg	35	14,1
Oost-Vlaanderen	54	21,8
Vlaams-Brabant	46	18,5
West-Vlaanderen	52	21,0
Grootte (aantal inwoners)		
< 10 000	63	25,4
10 000 - 14 999	67	27,0
15 000 - 19 999	41	16,5
20 000 - 29 999	39	15,7
30 000 - 49 999	27	10,9
≥ 50 000	11	4,4

5. Besluit

In dit hoofdstuk werd de context van het onderzoek naar sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest toegelicht. Er werd toelichting gegeven bij het opzet van de online bevraging. Hierbij werd dieper ingegaan op de constructie van de vragenlijst, de respons en de representativiteit van het gerealiseerde databestand.

In wat volgt worden de resultaten van de bevraging bij gemeentelijke sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest weergegeven. In het volgende hoofdstuk wordt in eerste instantie het organisatieprofiel van de sportdiensten bestudeerd.

HOOFDSTUK 2

ORGANISATIEPROFIEL

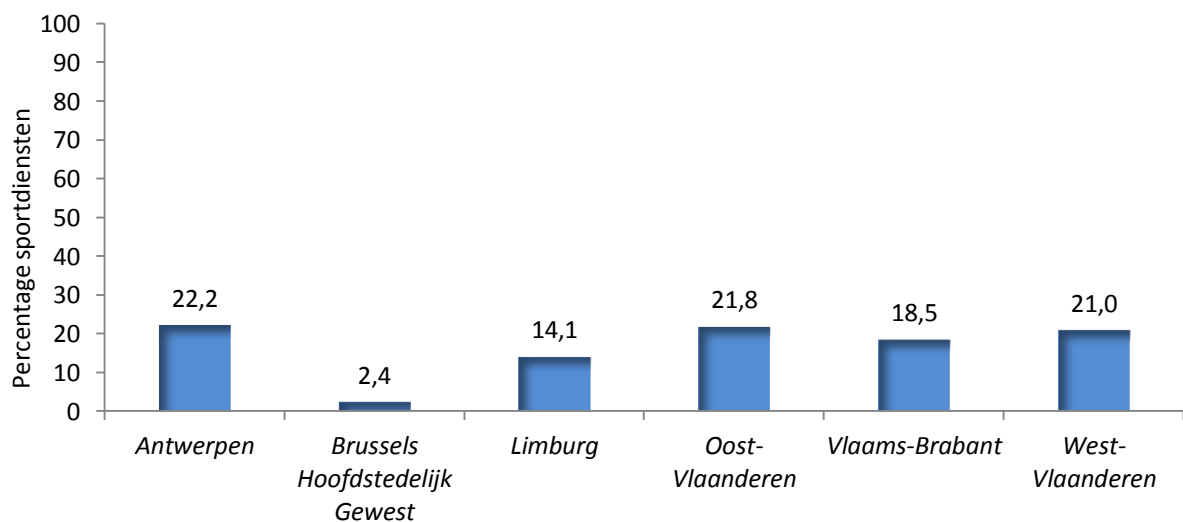
In dit hoofdstuk geven we een beschrijving van het organisatieprofiel van de bevroagde gemeentelijke sportdiensten in het VSDP1.0. In eerste instantie gaan we dieper in op de spreiding van de bevroagde sportdiensten. Vervolgens wordt dieper ingegaan op het oprichtingsjaar en het jaar waarin de sportdiensten gesubsidieerd werden door de Vlaamse overheid. In een derde deel komen onder meer het statuut en het werkingsgebied van de sportdiensten aan bod.

1. Spreiding

1.1 Geografische spreiding

In Figuur 2.1 wordt de geografische spreiding van de bevroagde sportdiensten weergegeven. Hierbij wordt een opdeling gemaakt tussen de vijf Vlaamse provincies, aangevuld met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Figuur 2.1 Geografische spreiding van de sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (N=248)

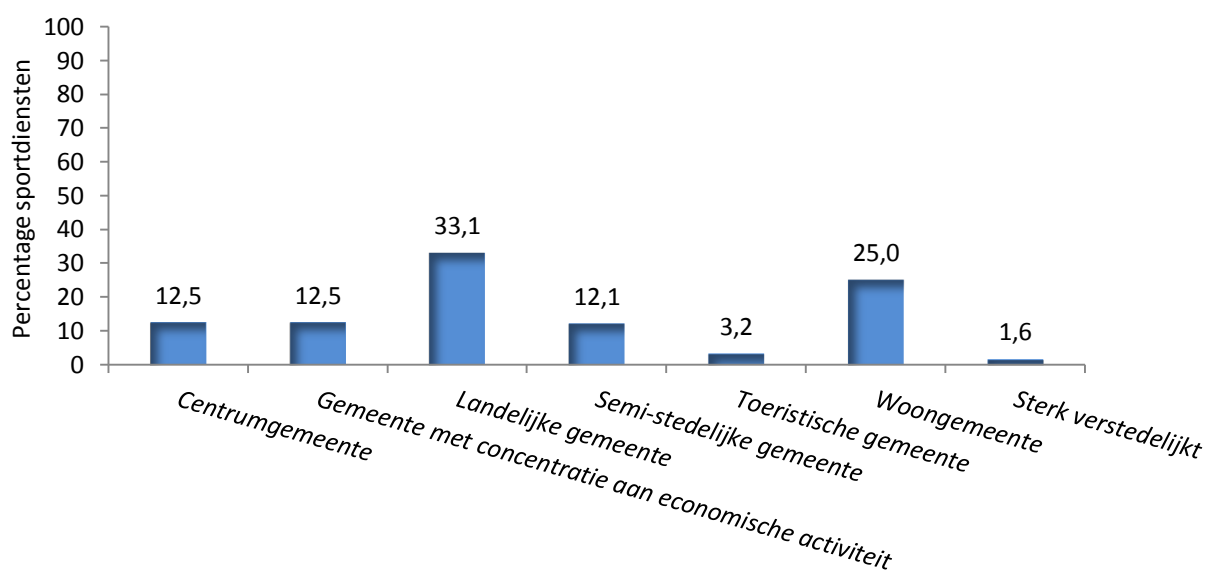

De provincies Antwerpen (22%), Oost-Vlaanderen (22%) en West-Vlaanderen (21%) zijn het sterkst vertegenwoordigd bij de bevraagde sportdiensten. Gevolgd door de provincies Vlaams-Brabant (19%) en Limburg (14%). Iets meer dan twee procent van de sportdiensten in het VSDP1.0 is gelegen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Deze verdeling hoeft op zich weinig te verbazen: het is een vrijwel perfecte weergave van de geografische spreiding van de sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (supra).

1.2 Socio-economisch profiel van de gemeenten

De deelnemende sportdiensten zijn opvallend meer gevestigd in landelijke gemeenten (33%) en woongemeenten (25%). Sportdiensten uit toeristische gemeenten (3%) en sterk verstedelijkte gemeenten (2%) zijn duidelijk minder vertegenwoordigd. Gezien de representativiteit van de steekproef, komt ook deze verdeling overeen met de verdeling voor alle sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Figuur 2.2 Socio-economisch profiel van de vestigingsplaats van de sportdiensten (N=248)

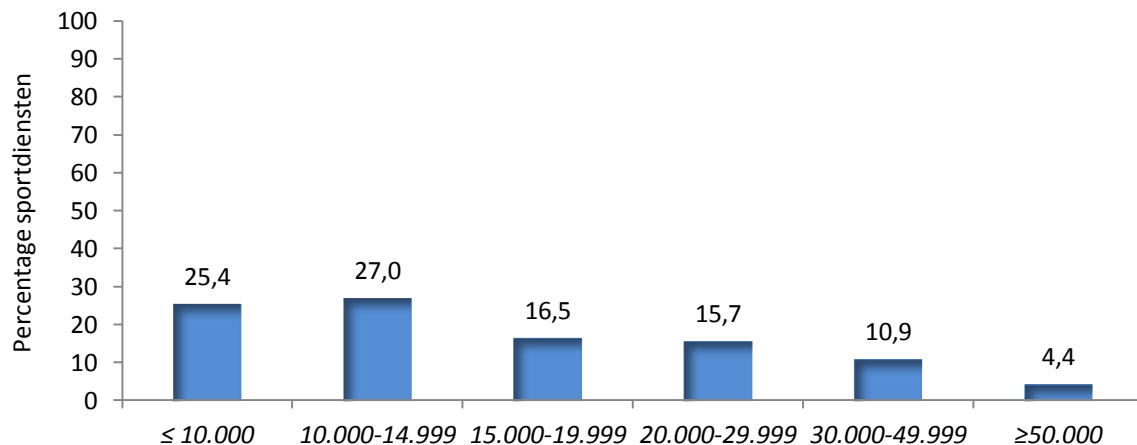

2. Grootte

Om de grootte van de sportdiensten te operationaliseren werd gebruik gemaakt van de gemeentegrootte (zie Figuur 2.3). Ongeveer zeven op tien gemeenten telt minder dan 20.000 inwoners. Een kwart van alle gemeenten in het VSDP1.0 is klein te noemen met maximaal 10.000

inwoners. Daar tegenover staat dat vier procent van de gemeenten 50.000 inwoners of meer telt. Deze verdeling komt ook hier vrijwel perfect overeen met de verdeling naar grootte in de populatie.

Figuur 2.3 Gemeentegrootte van gemeentelijke sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (N=248)

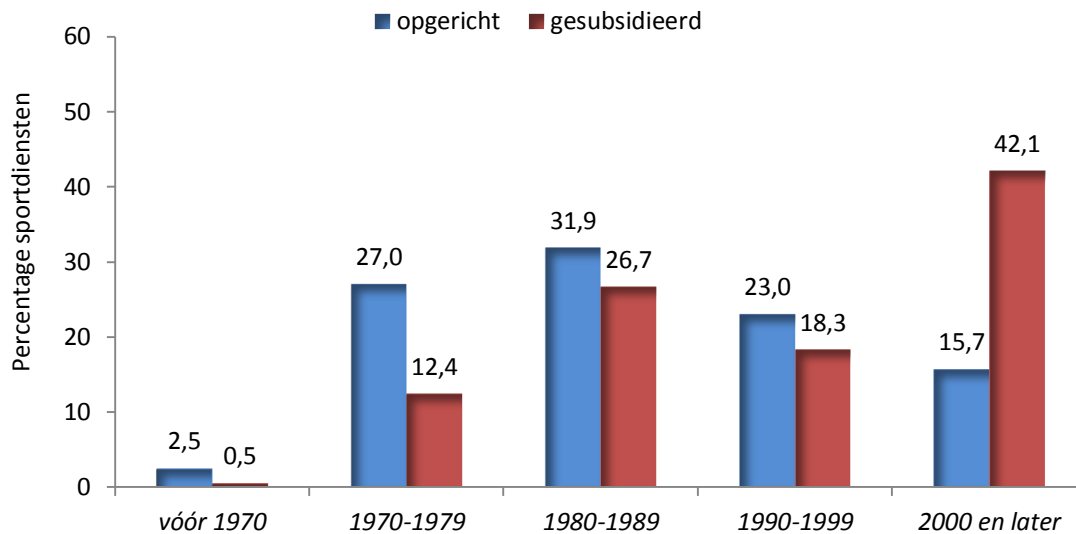
3. Jaar van oprichting en subsidiëring

Zoals blijkt uit de in het eerste hoofdstuk geschetste ontwikkelingen in het sportlandschap, heeft het decreet op het lokaal Sport voor Allen-beleid haar impact gehad op de oprichting en subsidiëring van gemeentelijke sportdiensten. Sportdiensten werden gemiddeld 23 jaar geleden opgericht. Hiermee situeren ze zich qua leeftijdsstructuur tussen de fitnesscentra (gemiddeld 13 jaar) en de sportclubs (gemiddeld 30 jaar) (zie Vos & Scheerder, 2011; 2012).

Een kwart van de sportdiensten werd opgericht in de jaren zeventig en ongeveer een derde in de jaren tachtig (zie Figuur 2.4). Zestien procent van de sportdiensten ging van start in het afgelopen decennium.

Wanneer we kijken naar het jaartal waarin de sportdiensten voor het eerst gesubsidieerd werden door de Vlaamse overheid, stellen we vast dat ruim veertig procent van de gemeentelijke sportdiensten voor het eerst subsidies ontving in het afgelopen decennium. Heel wat sportdiensten bestonden dus al enige tijd vooraleer ze vanwege de Vlaamse overheid subsidies ontvingen.

Figuur 2.4 Oprichting en subsidiëring van gemeentelijke sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (N=204)

4. Statuut en verzelfstandiging

Drie kwart van de gemeenten beschikt over een autonome sportdienst (76%). In het overige kwart van de gemeenten is de sportdienst een onderdeel van een dienst die bevoegd is voor meerdere beleidsdomeinen – vaak als vrijetijdsdienst aangeduid – of betreft het een andere organisatiestructuur (voornamelijk combinatiediensten). In de lijn van de verwachtingen situeren de ‘niet-autonome’ diensten zich eerder in de kleine gemeenten. Of anders geformuleerd: hoe groter een gemeente (op basis van het inwonersaantal), hoe groter ook de kans dat een gemeente over een autonome sportdienst beschikt (zie Tabel 2.1). Deze bevindingen komen in grote lijnen overeen met de gegevens die gerapporteerd worden in het *Cijferboek lokaal sportbeleid 2011-2013* (van Poppel, 2012).

Tabel 2.1 Type sportdienst naar gemeentegrootte in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (N=248), in percentages

Aantal inwoners	Autonoom	Onderdeel	Ander
< 10 000	59,7	35,5	4,8
10 000 - 14 999	75,0	23,4	1,6
15 000 - 19 999	75,0	25,0	0,0
20 000 - 29 999	89,5	7,9	2,6
≥ 30 000	91,7	5,6	2,8
Totaal	75,8	21,7	2,5

Ongeveer de helft van de sportdiensten in het VSDP1.0 beschikt over een of meerdere vormen van verzelfstandiging. In Tabel 2.2 wordt voor deze gemeenten (N=128) toelichting gegeven bij deze vormen van verzelfstandiging. Het is dus mogelijk dat een gemeente over meerdere vormen van verzelfstandiging beschikt. Meer dan de helft van de gemeenten met een of meerdere vormen van verzelfstandiging beschikt over een autonoom gemeentebedrijf (57%), twintig procent beschikt over een vzw voor het beheer van sportinfrastructuur en achttien procent heeft een vzw voor sportpromotie. Interne verzelfstandigde agentschappen en budgethouderschapsformules komen vrijwel niet voor (zie Tabel 2.2).

Tabel 2.2 *Vormen van verzelfstandiging m.b.t. sport voor gemeenten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest die over een of meerdere vormen van verzelfstandiging beschikken (N=128)*

	N-ja	%-ja
Autonoom gemeentebedrijf (AGB)	73	57,0
Vzw voor het beheer van sportinfrastructuur	26	20,3
Vzw voor sportpromotie	23	18,0
Vzw voor sportpromotie en het beheer van sportinfrastructuur	19	14,8
Andere	10	7,8
Budgethouderschap	7	5,5
Intern verzelfstandigd agentschap (IVA)	2	1,6

5. Besluit

In dit hoofdstuk werd het organisatieprofiel toegelicht van de sportdiensten die deelnamen aan het VSDP1.0. Uit de analyse blijkt dat landelijke gemeenten en woongemeenten over meer dan de helft van de sportdiensten beschikken. Meer dan de helft van de sportdiensten behoort tot een gemeente met minder dan 15.000 inwoners. De gemiddelde leeftijd van een sportdienst bedraagt 23 jaar. Daarmee zijn sportdiensten gemiddeld iets 'jonger' dan sportclubs, doch gemiddeld 'ouder' dan fitnesscentra. Heel wat gemeenten hadden bovendien reeds een sportdienst vooraleer sprake was van subsidiëring vanwege de Vlaamse overheid. Bijna acht op tien gemeenten beschikt over een autonome sportdienst.

In het volgende hoofdstuk gaan we dieper in op de beschikbare sportaccommodatie in de bevraagde gemeenten.

HOOFDSTUK 3

SPORTACCOMMODATIE

In dit hoofdstuk gaan we dieper in op de sportaccommodatie die aanwezig is in de bevroagde gemeenten. Het gaat daarbij zowel om sportaccommodatie waarvan de gemeente eigenaar is als om sportaccommodatie waarvoor dit niet het geval is. Daarnaast komen ook een aantal opvattingen over onder meer de beschikbaarheid en het onderhoud van sportaccommodatie aan bod.

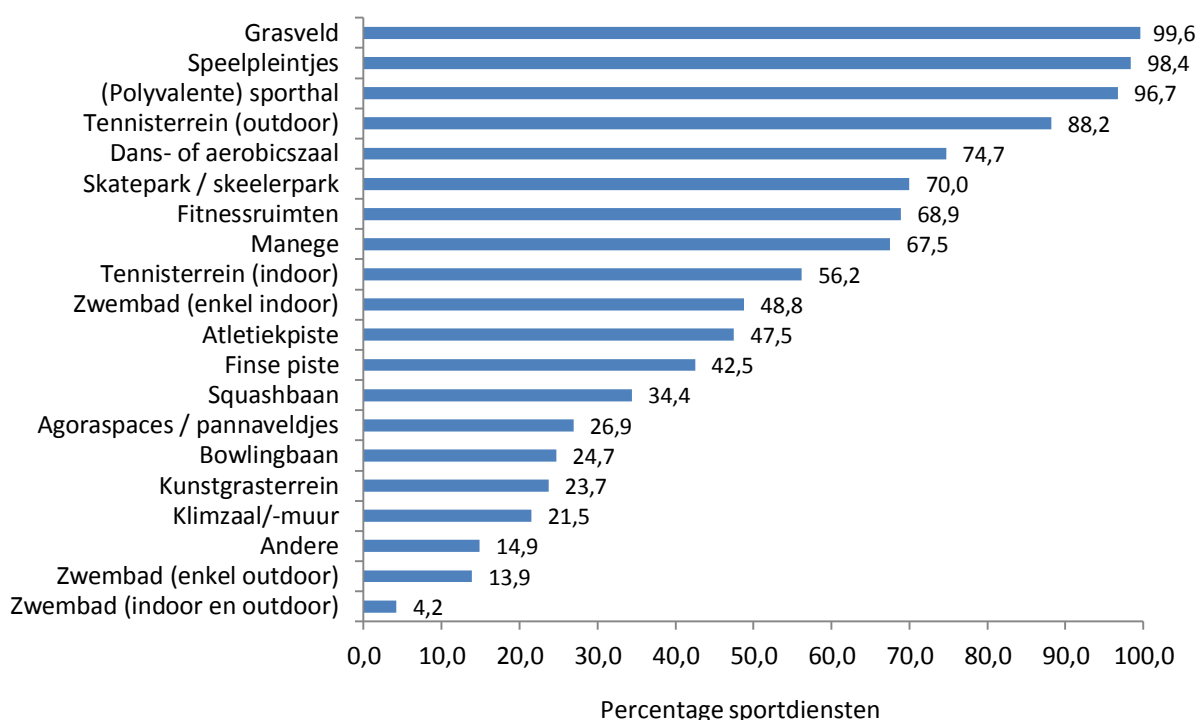
1. Aanwezigheid en bezit van sportaccommodatie

1.1 Aanwezigheid van sportaccommodatie

Uit Figuur 3.1 blijkt dat bijna alle gemeentelijke sportdiensten uit het VSDP1.0 over een of meerdere grasvelden, over speelpleintjes en over een (polyvalente) sporthal beschikken. Ook outdoor tennisterreinen (88%), danszalen (75%), een skatepark (70%), fitnessruimten (69%) en een manege (68%) blijken erg populair. Ongeveer de helft van de gemeenten beschikt over een overdekt zwembad; hetzelfde geldt voor een atletiekpiste. Een kwart of minder van de gemeenten heeft een bowlingbaan (25%), kunstgrasterrein (24%), klimmuur (22%) of buitenzwembad (18%) ter beschikking.

Vijftien procent van de bevroagde sportdiensten geeft aan daarnaast nog over andere sportaccommodatie te beschikken. Het betreft hier onder meer petanquebanen, beachvolleybalterreinen, voorzieningen voor paardensport (andere dan manege), terreinen voor hondensport, BMX en/of MTB voorzieningen, hondensportterreinen, baseballterreinen, etc.

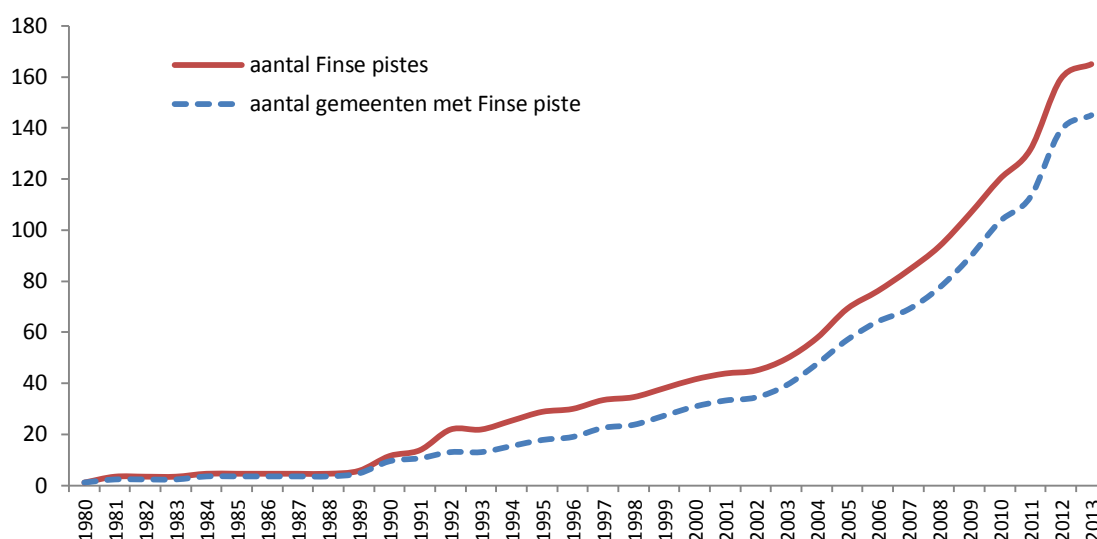
Figuur 3.1 Aanwezigheid van sportaccommodatie in de gemeente naar sportaccommodatie-type (N=246)

Een bijzondere en recent sterk opkomende vorm van sportinfrastructuur betreft de Finse piste. Vier op tien gemeenten geeft aan over een Finse piste te beschikken. Dit cijfer heeft betrekking op de situatie anno 2010. Specifiek onderzoek naar Finse pistes in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft aangetoond dat bijna de helft van de gemeenten anno 2013 een Finse piste heeft (zie Scheerder e.a., 2014). Meer bepaald gaat het om 165 Finse pistes verspreid over 145 gemeenten in Vlaanderen. Gemeenten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest blijken (nog) niet over een Finse piste te beschikken volgens deze studie.

Figuur 3.2 geeft de evolutie weer van het aantal Finse pistes in Vlaanderen en van het aantal gemeenten in Vlaanderen dat over een Finse piste beschikt. Twee 'golven' kunnen als het ware onderscheiden worden. Een eerste golf waarin gemeenten een Finse piste aanlegden ving aan op het einde van de jaren tachtig; de tweede golf van Finse pistes vond plaats onmiddellijk na het begin van de 21ste eeuw. De eerste golf van Finse pistes volgde ongeveer een tiental jaren na de eerste loopsportgolf, terwijl de tweede golf van Finse pistes haast samenvalt met de tweede loopsportgolf (zie ook Scheerder, 2009).

Figuur 3.2 Evolutie van het aantal Finse pistes en aantal gemeenten met een Finse piste in Vlaanderen

Bron: extrapolaties o.b.v. Scheerder e.a. (2014)

1.2 Bezit van sportaccommodatie

Het ter beschikking stellen van sportaccommodatie door gemeenten impliceert niet noodzakelijk dat gemeenten ook (voor de volle 100 procent) eigenaar zijn van deze infrastructuur. Uit Tabel 3.1 leiden we af dat meer dan twee derde van de gemeenten uit het VSDP1.0 volledig eigenaar is van de beschikbare skateparken, speelpleintjes, Finse pistes, pannaveldjes⁵, atletiekpistes en overdekte zwembaden. Minder dan een derde blijkt daarentegen 100 procent eigenaar te zijn van de beschikbare klimmuren, indoor tennisterreinen, zwembaden (overdekt én openlucht), squashbanen, fitnessruimten, maneges en bowlingbanen binnen de bevraagde gemeenten. Sport- en bewegingsinfrastructuur waar in sterkere mate sprake is van een gedeeld eigenaarschap zijn onder meer grasvelden, sporthallen, outdoor tennisterreinen, danszalen en kunstgrasterreinen. Het is in die zin wellicht geen toeval dat in het kader van de inhaalbeweging inzake sportinfrastructuur via alternatieve financiering – lees: gedeeld eigenaarschap – juist sporthallen en kunstgrasterreinen in het Vlaamse sportinfrastructuurdecreet opgenomen worden (zie Vlaamse overheid, 2008).

⁵ Een pannaveld of pannakooi is een infrastructuur waarop/waarin gevoetbald kan worden op een beperkte plaats. Het betreft een attractieve vorm van voetbal die op straat, op een plein, etc. gespeeld kan worden.

Tabel 3.1 *Bezit van sportaccommodatie in de gemeente naar sportaccommodatietype (N=246)*

	Aanwezigheid N	Aandeel waarvan de gemeente eigenaar is (in percentages)				
		0% (=geen eigenaar)	10%-30%	40%-60%	70%-90%	100% (=volledig eigenaar)
Grasveld	245	5,1	9,3	14,8	29,0	41,8
Speelpleintjes	240	1,7	0,0	3,0	10,3	85,0
(Polyvalente) sporthal	238	4,3	6,0	9,5	15,6	64,6
Tennisterrein (outdoor)	216	30,8	13,4	12,0	6,3	37,5
Dans- of aerobicszaal	183	31,1	13,7	10,3	6,0	38,8
Skatepark / skeelerpark	170	5,1	0,0	1,7	0,0	93,1
Fitnessruimten	168	89,7	3,4	0,6	0,0	6,3
Manege	166	89,2	0,3	6,0	0,6	3,6
Tennisterrein (indoor)	136	61,5	8,4	6,3	1,4	22,4
Zwembad (enkel indoor)	120	20,3	3,1	5,5	4,0	67,2
Atletiekpiste	116	17,6	0,8	5,6	0,8	75,2
Finse piste	105	14,7	0,0	3,5	0,0	81,9
Squashbaan	83	71,0	5,0	4,0	0,0	20,0
Agoraspaces / pannaveldjes	64	17,6	0,0	2,7	4,1	75,7
Bowlingbaan	60	95,9	0,0	1,4	0,0	2,7
Kunstgrasterrein	58	32,9	0,0	12,8	1,4	52,9
Klimzaal/-muur	52	58,8	3,0	7,4	0,0	30,9
Zwembad (enkel outdoor)	34	66,7	0,0	0,0	0,0	33,3
Zwembad (indoor en outdoor)	10	79,3	0,0	0,0	0,0	20,7

2. Houding t.a.v. sportaccommodatie

De sportfunctionarissen of diensthoofden van de deelnemende sportdiensten kregen acht stellingen voorgelegd met betrekking tot de beschikbaarheid, het gebruik en het onderhoud van sportaccommodaties. Er werd gevraagd om telkens aan te geven op een vijfpuntenschaal (1='helemaal niet akkoord', 5='helemaal akkoord') in welke mate men het eens of oneens is met de geformuleerde stellingen.

Bijna zeven op tien van de bevroegde sportdiensten is tevreden over de staat van de sportaccommodaties in de gemeente. De beschikbaarheid van de accommodatie blijkt daarentegen wel als een probleem gezien te worden: minder dan een derde van de sportdiensten in het VSDP1.0 beschikt over voldoende sportaccommodatie. Iets meer dan de helft (51%) geeft aan over onvoldoende sportaccommodatie te beschikken. Ongeveer een zelfde aandeel van de sportdiensten geeft (dan ook) aan dat de groei van de sportdeelname geremd wordt door een tekort aan geschikte sportaccommodatie. De beschikbare accommodatie brengt bovendien aanzienlijke kosten met zich mee. Drie kwart van de sportdiensten in het VSDP1.0 onderschrijft de stelling dat het onderhoud en/of de huur van sportaccommodatie een zware financiële last vormen.

Bijna negen op tien van de bevraagde gemeenten (86%) is van mening dat de gemeente inspanningen levert om sportclubs zo optimaal mogelijk te laten sporten in haar sportaccommodatie.

Zoals reeds bleek uit wat vooraf ging maken gemeentelijke sportdiensten niet enkel gebruik van de eigen sportaccommodatie, maar is ook heel wat accommodatie gedeeltelijk of volledig bezit van private organisaties zoals scholen, sportclubs en commerciële sportaanbieders. Bijna 60 procent van de bevraagde sportdiensten geeft aan gebruik te maken van accommodatie van scholen, 28 procent gebruikt wel eens voorzieningen van sportverenigingen en een minderheid (17%) zegt een beroep te doen op de sportaccommodatie van een of meerdere commerciële sportaanbieders zoals bijvoorbeeld fitnesscentra.

Tabel 3.2 *Houding van sportdiensten ten aanzien van de beschikbaarheid, het gebruik en het onderhoud van sportaccommodaties, in percentages op een vijfpuntschaal (N=246)*

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Noch akkoord, noch niet akkoord	Akkoord	Helemaal akkoord
De sportaccommodatie van de gemeente is in goede staat.	2,0	9,8	22,0	51,6	14,6
De gemeente beschikt over voldoende sportaccommodatie.	16,3	35,1	20,0	23,3	5,3
De gemeente levert inspanningen opdat sportclubs zo optimaal mogelijk kunnen sporten in haar accommodatie.	0,4	1,2	12,2	52,8	33,3
De groei van de sportdeelname in de gemeente wordt geremd door een tekort aan sportaccommodatie.	5,3	20,7	24,8	34,6	14,6
Het onderhoud van de sportaccommodatie is een zware financiële last voor de gemeente.	0,8	5,3	19,5	46,7	27,6
De gemeente maakt gebruik van de sportaccommodatie van scholen.	19,5	15,4	8,1	32,5	24,4
De gemeente maakt gebruik van de sportaccommodatie van commerciële sportaanbieders (vb. fitnesscentra).	44,9	25,3	12,7	15,1	2,0
De gemeente maakt gebruik van de sportaccommodatie van sportclubs.	32,9	20,7	18,7	22,8	4,9

3. Besluit

In dit hoofdstuk werd dieper ingegaan op de sportaccommodatie in de bevraagde gemeenten. Het gaat daarbij niet alleen om infrastructuur waarvan de gemeente (volledig) eigenaar is. Quasi alle gemeenten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest blijken over grasvelden, speelpleinen en/of (polyvalente) sporthallen te beschikken. Andere vormen van infrastructuur komen opvallend minder voor, waaronder openluchtzwembaden, klimmuren en kunstgrasvelden. Een sport- en bewegingsinfrastructuur die sterk aan populariteit wint bij gemeenten, is de Finse piste. Bijna de helft van de gemeenten in Vlaanderen blijkt anno 2013 over een Finse piste te

beschikken. Waar speelpleinen, Finse pistes en overdekte zwembaden in sterke mate in handen zijn van de gemeenten, is dit bijna niet het geval voor onder meer klimmuren, tennisterreinen en squashbanen. Typische vormen van sportaccommodatie waarin gemeenten samen met een of meerdere partners een aandeel hebben, zijn grasvelden, sporthallen en kunstgrasterreinen.

Hoewel bijna 70 procent van de sportdiensten oordeelt dat de beschikbare sportinfrastructuur in goede staat is, blijkt tegelijkertijd ook dat meer dan de helft van hen niet over voldoende sportinfrastructuur beschikt. Een vergelijkbaar aantal sportdiensten geeft aan dat dit tekort de groei van de sportbeoefening belemmert. Ten slotte is duidelijk dat bijna zes op de tien gemeenten beroep doet op schoolsportinfrastructuur.

In het volgende hoofdstuk wordt toelichting gegeven bij het profiel van de medewerkers die werkzaam zijn op de bevraagde sportdiensten.

HOOFDSTUK 4

MEDEWERKERSPROFIEL

In dit hoofdstuk gaan we dieper in op het profiel van de medewerkers van de sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het betreft hier zowel personeelsleden als vrijwilligers. In het eerste deel van dit hoofdstuk bestuderen we de samenstelling van het personeelsbestand. Hiet gaat het dus om betaalde medewerkers. We maken daarbij een analyse naar functie en geslacht. Vervolgens wordt het profiel van de vrijwilligers in kaart gebracht. Hierbij wordt er onder meer ingegaan op het aantal vrijwilligers, de aard van de activiteiten waarvoor een beroep wordt gedaan op vrijwilligers en de opvattingen van de sportdienst ten aanzien van de inzet en de rekrutering van vrijwilligers.

1. Personeel

1.1 Permanente en occasionele medewerkers

Op de gemeentelijke sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werken gemiddeld 16 permanente en 25 occasionele medewerkers (zie Tabel 4.1). Voor de permanente medewerkers komt dit neer op gemiddeld 11,5 VTE. De occasionele medewerkers zijn goed voor gemiddeld 1 070 werkuren op jaarbasis, of omgerekend voor gemiddeld 0,6 VTE (uitgaande van een 38-uren werkweek). Wanneer we de cijfers voor de gemeenten in het Vlaamse Gewest extrapoleren zou dit impliceren dat er in Vlaanderen bij benadering 4 620 permanente en 7 638 occasionele medewerkers op de gemeentelijke sportdiensten actief zijn. Of weergegeven in voltijdse equivalenten komt dit overeen met respectievelijk 3 413 permanente en 182 occasionele VTE. Deze aantallen liggen in de lijn van wat in het *Cijferboek lokaal sportbeleid* gerapporteerd wordt (van Poppel, 2009: 45-46; 2012: 34; 43).

Om de bovenstaande cijfers wat te kaderen, geven we ter vergelijking het aantal werknemers in twee andere lokale sportsectoren mee: fitnesscentra verschaften anno 2009 aan 3 085 werknemers

werk; bij sportclubs gaat het om 2 221 werknemers⁶ (Scheerder e.a., 2010a; 2010b; Vos & Scheerder, 2011). Gemeentelijke sportdiensten blijken aldus een behoorlijk aandeel te hebben in de sporttewerkstelling op lokaal niveau.

Tabel 4.1 *Aantal permanente en occasionele medewerkers van sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest¹ (anno 2010)*

	Gemiddelde	Minimum	Maximum
Permanente medewerkers (N=221)			
Gemiddeld aantal medewerkers	15,6	1	380
Gemiddeld aantal medewerkers in VTE	11,5	1	98
Occasionele medewerkers (N=184)			
Gemiddeld aantal medewerkers in	24,8	1	300
Gemiddeld aantal uren op jaarbasis	1069,5	10	5001
Gemiddeld aantal medewerkers in VTE ²	0,6	nb	nb

¹ inclusief gemeentelijke sportdienst, vzw beheer sportinfrastructuur, vzw sportpromotie of beheer, autonoom gemeentebedrijf

² dit cijfer werd berekend op basis van het gemiddeld aantal uren op jaarbasis, uitgaande van een 38-uren werkweek

nb = niet beschikbaar

Naarmate een sportdienst tot een grotere gemeente behoort, neemt ook het gemiddeld aantal medewerkers dat op de sportdienst actief is toe (zie Tabel 4.2). Waar kleine gemeenten (< 10 000 inwoners) gemiddeld vier permanente en gemiddeld veertien occasionele medewerkers op hun sportdienst tellen, bedragen deze aantallen voor grote gemeenten (≥ 50 000 inwoners) respectievelijk 108 en 133. Uitgedrukt in voltijdse equivalenten gaat het, respectievelijk met betrekking tot permanente en occasionele medewerkers, om gemiddeld 2,9 en 0,3 VTE voor kleine gemeenten en om gemiddeld 70,9 en 2,1 VTE voor grote gemeenten.

⁶ Dit cijfer heeft dus geen betrekking op het aantal vrijwilligers dat actief is binnen de sportclubs.

Tabel 4.2 *Gemiddeld aantal permanente en occasionele medewerkers van sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest¹, in functie van de gemeentegrootte (anno 2010; N=221 / N=184)*

	Permanente medewerkers		Occasionele medewerkers		
	Gemiddeld aantal	Gemiddeld aantal VTE	Gemiddeld aantal	Gemiddeld aantal uren/jaar	Gemiddeld aantal VTE ²
< 10 000 inwoners	3,7	2,9	14,2	523,7	0,3
10 000 - 14 999 inwoners	8,6	7,3	18,3	811,0	0,4
15 000 - 19 999 inwoners	15,5	9,1	24,0	1304,1	0,7
20 000 - 29 999 inwoners	16,9	15,2	34,6	1296,4	0,7
30 000 - 49 999 inwoners	29,8	26,7	29,1	1712,6	0,9
≥ 50 000 inwoners	107,5	70,9	133,2	3869,6	2,1

¹ inclusief gemeentelijke sportdienst, vzw beheer sportinfrastructuur, vzw sportpromotie of beheer, autonoom gemeentebedrijf

² dit cijfer werd berekend op basis van het gemiddeld aantal uren op jaarbasis, uitgaande van een 38-uren werkweek

1.2 Samenstelling permanent personeelsbestand

Nu we een beeld hebben van de grootte van het personeelsbestand van de gemeentelijke sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, is het relevant om ook de samenstelling ervan te bestuderen. Uit Tabel 4.3 blijkt dat iets minder dan een vijfde van het personeel tot het managementkader behoort. Het gaat hier om diensthoofden, leidinggevende sportfunctionarissen en leidinggevende beheerders. Iets meer dan een kwart van het sportdienstpersoneel maakt deel uit van het sporttechnische niveau. Het betreft hier sportpromotoren, animatoren en lesgevers. Meer dan de helft van het sportdienstpersoneel vinden we terug binnen het ondersteunende kader. Meer bepaald betreft het hier administratieve medewerkers, badmeesters, redders, zaalwachters, toezichters, techniekers, schoonmaakpersoneel, etc.

De hier weergegeven functieverhoudingen voor gemeentelijke sportdiensten verschillen enigszins van deze voor de fitness- en sportclubsector (Scheerder e.a., 2010a; 2010b; Vos & Scheerder, 2011). Zo ligt het percentage leidinggevend beduidend hoger in fitnesscentra en sportclubs (in beide gevallen gaat het om 31%). In de fitnesssector ligt ook de verhouding van het sporttechnische personeel heel wat hoger dan het geval is voor de sportdiensten (53% vs. 28%). Op hun beurt beschikken sportclubs dan weer over een vergelijkbaar aandeel sporttechnische medewerkers als de sportdiensten (27%). Wat het ondersteunend personeel betreft, zijn de gemeentelijke sportdiensten echter koploper: 55 procent versus 42 procent voor de sportclubs en 16 procent voor de fitnesscentra.

Tabel 4.3 *Samenstelling van het permanente personeelsbestand van sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest¹, naar functie (verhouding aantal VTE anno 2010, N=217)*

	Percentage
Management/leidinggevend	17,2
Sporttechnisch	27,6
Ondersteunend	55,2

¹ inclusief gemeentelijke sportdienst, vzw beheer sportinfrastructuur, vzw sportpromotie of beheer, autonoom gemeentebedrijf

Wanneer we de samenstelling van het permanente personeelsbestand van sportdiensten uitzetten naar geslacht, dan blijken mannen opvallend sterker vertegenwoordigd op zowel het managementniveau als op het sporttechnische niveau (zie Tabel 4.4). In beide gevallen hebben mannen een aandeel van iets meer dan 60 procent. Wat het ondersteunende kader betreft is daarentegen sprake van een genderpariteit. Deze functies worden dus in vergelijkbare mate door mannen en vrouwen uitgeoefend.

De oververtegenwoordiging van mannen op het managementniveau, komen we ook tegen in de fitness- en sportclubsector (Scheerder e.a., 2010a; 2010b; Vos & Scheerder, 2011). Voor de sportclubs is die oververtegenwoordiging ook aanwezig binnen het sporttechnische en het ondersteunende kader. Voor de fitnesscentra komen er evenveel mannelijke als vrouwelijke sporttechnische medewerkers voor, terwijl de ondersteunende functies voornamelijk een vrouwelijke aangelegenheid blijken te zijn.

Tabel 4.4 *Samenstelling van het permanente personeelsbestand van sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest¹, naar functie en geslacht (verhouding aantal VTE anno 2010, N=217)*

	Percentage vrouwen	Percentage mannen
Management/leidinggevend	39,2	60,8
Sporttechnisch	46,4	63,6
Ondersteunend	49,3	50,7

¹ inclusief gemeentelijke sportdienst, vzw beheer sportinfrastructuur, vzw sportpromotie of beheer, autonoom gemeentebedrijf

2. Inzet van vrijwilligers

2.1 Aantal vrijwilligers

Naast werknemers doen sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor hun dienstverlening ook beroep op vrijwilligers. Het kan daarbij zowel om vrijwilligers met als zonder vergoeding gaan. Uit Tabel 4.5 blijkt dat sportdiensten gemiddeld 30 en 64 vrijwilligers inzetten, respectievelijk zonder en met vergoeding. Extrapoleren we deze cijfers dan bekomen we een totaal van 28 952 vrijwilligers, oftewel zeven procent van het totale aantal vrijwilligers dat actief is in de Vlaamse sportsector (zie Scheerder e.a., 2010a; 2010b; Vos & Scheerder, 2011).

Tabel 4.5 *Aantal vrijwilligers met en zonder vergoeding ingezet door sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest^{1,2} (anno 2009)*

	Gemiddelde	Minimum	Maximum
Gemiddeld aantal zonder vergoeding	30,0	0	500
Gemiddeld aantal met vergoeding	64,2	0	4500

¹ inclusief gemeentelijke sportdienst, vzw beheer sportinfrastructuur, vzw sportpromotie of beheer, autonoom gemeentebedrijf

² enkel gemeenten die de gegevens m.b.t. het aantal vrijwilligers hebben ingevuld (N=144)

Eerder stelden we vast dat de grootte van de gemeente bepalend is voor het gemiddeld aantal personeelsleden dat werkzaam is op een sportdienst. Ook voor de inzet van vrijwilligers noteren we een vergelijkbaar verband: sportdiensten van grotere gemeenten doen in sterkere mate een beroep op vrijwilligers dan het geval is voor kleinere gemeenten (Tabel 4.6).

Tabel 4.6 *Gemiddeld aantal vrijwilligers met en zonder vergoeding ingezet door sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest^{1,2}, in functie van de gemeentegrootte (anno 2009; N=144)*

	Gemiddeld aantal zonder vergoeding	Gemiddeld aantal met vergoeding
< 10 000 inwoners	10,8	8,7
10 000 - 14 999 inwoners	20,4	16,2
15 000 - 19 999 inwoners	8,9	14,7
20 000 - 29 999 inwoners	21,1	99,9
30 000 - 49 999 inwoners	37,7	58,3
≥ 50 000 inwoners	257,5	2250,0

¹ inclusief gemeentelijke sportdienst, vzw beheer sportinfrastructuur, vzw sportpromotie of beheer, autonoom gemeentebedrijf

² enkel gemeenten die de gegevens m.b.t. het aantal vrijwilligers hebben ingevuld (N=144)

2.2 Activiteiten

Tabel 4.7 geeft een overzicht van de taken en werkzaamheden waarvoor de sportdiensten vrijwilligers inzetten. Het merendeel van de sportdiensten (63%) doet een beroep op vrijwilligers voor (de ondersteuning bij) de organisatie van evenementen. Een derde van de sportdiensten doet dit voor het verzorgen van sportinitiaties enerzijds en sportkampen anderzijds. Minder dan een tiende van de sportdiensten maakt gebruik van vrijwilligers voor het onderhoud van (sport)accommodaties en voor het geven van opleidingen en/of vormingen.

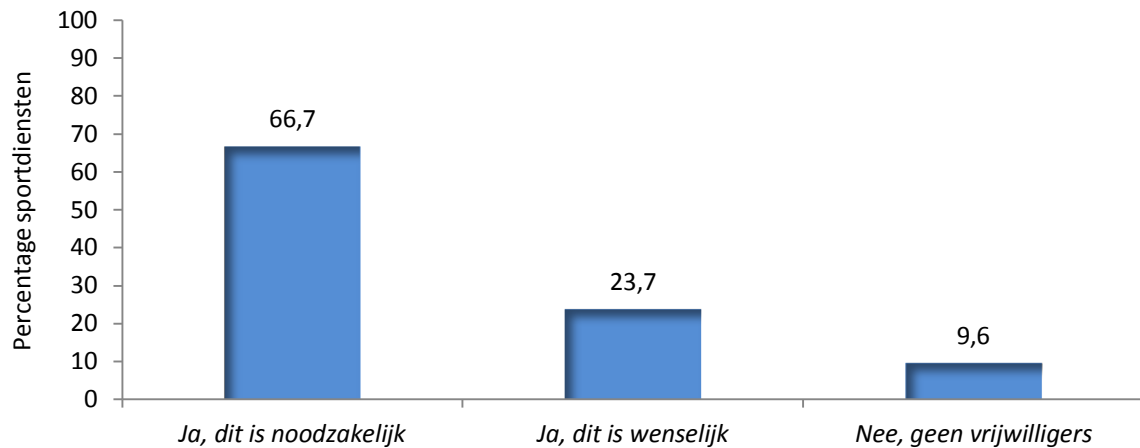
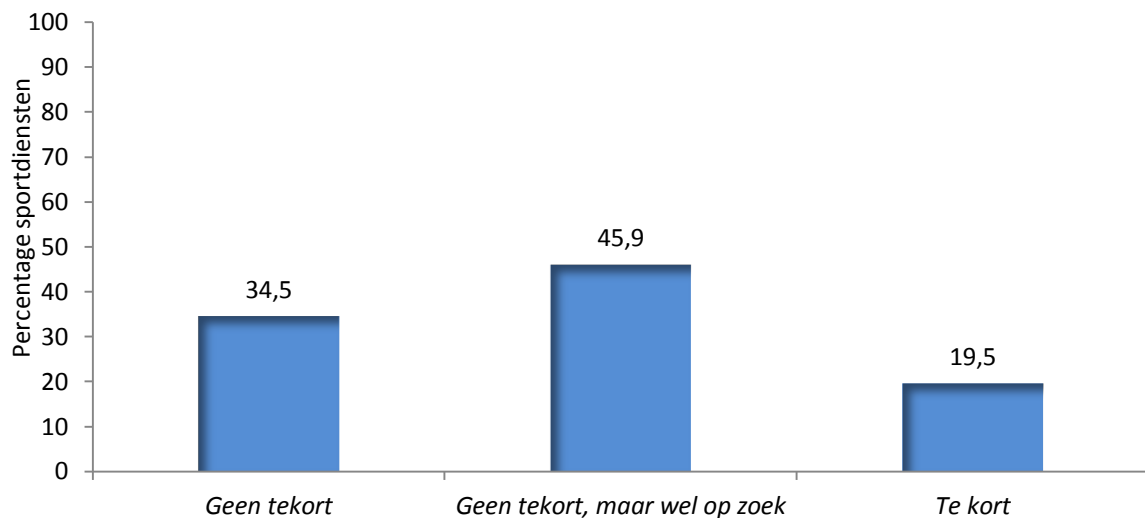
Tabel 4.7 *Activiteiten waarvoor sportdiensten een beroep doen op vrijwilligers (N=228)*

	N-ja	%-ja
Organisatie van / ondersteuning bij evenementen	151	62,7
Sportinitiaties	86	35,7
Sportkampen	84	34,9
Bewegingsactiviteiten	60	24,9
Sportacademies	34	14,1
Lessen (vb. zwemlessen)	33	13,7
Onderhoud van (sport)accommodatie en/of materiaal	10	4,1
Opleiding en/of vormingen	8	3,3
Andere	19	7,7

2.3 Rekrutering van vrijwilligers

Drie derde van de sportdiensten geeft aan dat het voor hun dienstverlening noodzakelijk is een beroep te doen op vrijwilligers (Figuur 4.1). Voor iets minder dan een kwart is dit niet noodzakelijk, maar wel wenselijk. Voor slechts tien procent van de sportdiensten geldt dat ze geen nood hebben aan vrijwilligers.

Acht op de tien sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest blijkt over voldoende vrijwilligers te kunnen beschikken (Figuur 4.2). Meer dan de helft geeft aan dat ze nog op zoek zijn naar bijkomende vrijwilligers. Voor een vijfde van de sportdiensten is er echter sprake van een tekort aan vrijwilligers.

Figuur 4.1 Sportdiensten die een beroep doen op vrijwilligers (N=228)**Figuur 4.2** Beoordeling van het aantal vrijwilligers van de sportdiensten (N=220)

3. Besluit

In dit hoofdstuk werd dieper ingegaan op het medewerkersprofiel van de gemeentelijke sportdiensten. Op basis van een extrapolatie blijken bij benadering 3 595 VTE op de gemeentelijke sportdiensten in Vlaanderen werkzaam te zijn. Hiervan is een absolute meerderheid (95%) permanent tewerkgesteld. Met dit cijfer hebben sportdiensten een sterk aandeel in de

sporttewerkstelling op lokaal niveau. Grotere gemeenten beschikken over een beduidend groter personeelsbestand dat werkzaam is op de sportdienst dan kleinere gemeenten.

Meer dan de helft van het gemeentelijke sportpersoneel behoort tot het ondersteunende kader. Het gaat hier om functies met betrekking tot administratie, toezicht, onderhoud, etc. Binnen het ondersteunende kader is, in tegenstelling tot het management- en sporttechnische kader, sprake van genderpariteit.

Voor hun dienstverlening doen sportdiensten ook een beroep op heel wat vrijwilligers. In totaal gaat het om 28 952 sportvrijwilligers. Zij worden voor heel diverse taken ingezet, waaronder in sterke mate voor de organisatie van sportevenementen. Ook voor het aanbod van sportinitiaties en sportkampen blijken vrijwilligers onontbeerlijk voor de gemeentelijke sportdiensten. Voor 80 procent van de sportdiensten is de inzet van vrijwilligers wenselijk en zelfs noodzakelijk willen zij hun dienstverlening kunnen garanderen. Inzake de recrutering van vrijwilligers, blijkt slechts een minderheid met een tekort te maken te hebben.

In het volgende hoofdstuk focussen we op het aanbod dat gemeentelijke sportdiensten verzorgen.

HOOFDSTUK 5

SPORTAANBOD

In dit hoofdstuk wordt dieper ingegaan op het aanbod dat gemeentelijke sportdiensten zelf verzorgen. Hierbij wordt respectievelijk aandacht besteed aan de aangeboden activiteiten, het aanbod voor specifieke doelgroepen, de evoluties in het deelnemersaantal en de gehanteerde prijszetting.

1. Activiteiten

Negen op de tien sportdiensten geeft aan zelf sportevenementen te organiseren (Tabel 5.1). Ook sportkampen en sportinitiaties worden door de overgrote meerderheid van de sportdiensten ingericht (respectievelijk 86% en 79%). Meer dan de helft van de sportdiensten geeft aan bewegingsactiviteiten en/of lessen aan te bieden. Uit deze cijfers mag blijken dat sportdiensten heel wat activiteiten zelf organiseren en dus een duidelijke rol als aanbieder vervullen.

Tabel 5.1 Sportactiviteiten georganiseerd door sportdiensten (N=234)

	N-ja	%-ja
Sportevenementen	211	90,2
Sportkampen	201	85,9
Sportinitiaties	184	78,6
Bewegingsactiviteiten	147	59,3
Lessen (vb. zwemlessen)	127	54,3
Sportacademies	112	47,9
Andere	35	15,0

2. Aanbod voor doelgroepen

2.1 Activiteiten

In het aanbieden van sportactiviteiten vormen kinderen en jongeren een belangrijke doelgroep (Tabel 5.2). Kinderen in de leeftijd van de lagere school zijn de populairste doelgroep: 95 procent van alle sportdiensten geeft aan specifieke activiteiten voor hen te organiseren of initiatieven voor deze

doelgroep te ontwikkelen. Maar ook voor kleuters en jongeren in de middelbare school worden door de meeste sportdiensten specifieke activiteiten georganiseerd of initiatieven genomen. Naast kinderen en jongeren vormen ook ouderen een populaire doelgroep. Negen op de tien sportdiensten richt zich specifiek tot 55-plussers.

Sportdiensten werden ook gevraagd of ze een speciaal aanbod hebben voor een aantal kansengroepen, met name personen met een handicap, personen in kansarmoede of personen van vreemde origine. In 44 procent van de gemeenten worden inderdaad activiteiten voor personen met een handicap georganiseerd. Een vijfde van de bevroegde sportdiensten organiseert activiteiten voor personen in kansarmoede of ontwikkelt initiatieven voor deze doelgroep. Activiteiten of initiatieven voor personen van vreemde origine komen het minst voor, met name bij dertien procent van de sportdiensten.

Tabel 5.2 *Specifieke activiteiten georganiseerd door sportdiensten voor bepaalde doelgroepen (N=234)*

	N-ja	%-ja
Jongeren (tot 12 jaar)	222	94,9
Ouderen (55-plussers)	209	89,3
Jongeren (tot 6 jaar)	203	81,9
Jongeren (13-18 jaar)	172	73,5
Personen met een handicap	103	44,0
Personen in kansarmoede	52	21,0
Personen van vreemde origine	30	12,8
Andere	18	7,7

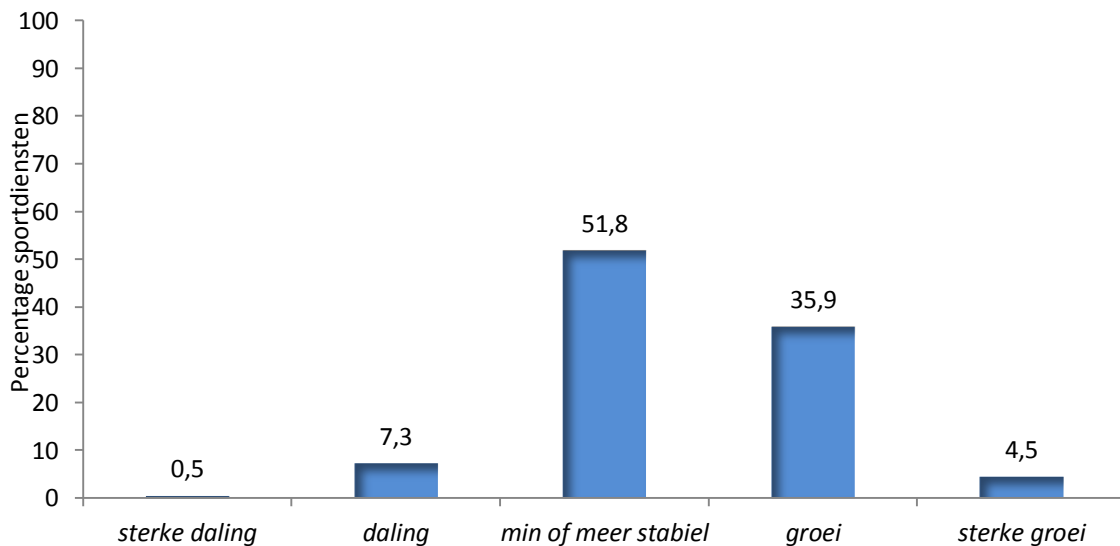
2.1 Evolutie in deelnemers aan activiteiten

Figuur 5.1 brengt de evolutie van het aantal deelnemers aan sportkampen en sportacademies in kaart, zoals gerapporteerd door de gemeentelijke sportdiensten. Ruim de helft van de sportdiensten (52%) geeft aan dat het aantal deelnemers min of meer stabiel is gebleven de voorbije jaren. Ruim een derde (36%) stelt daarentegen een (matige) groei vast van het deelnemersaantal. Sommige sportdiensten geven een sterke groei (5%) aan, maar hun aandeel is eerder beperkt. In een aantal gemeenten stelt men ook een negatieve trend vast: ruim zeven procent van de sportdiensten geeft een (matige) daling aan. Een sterke daling werd echter zelden waargenomen. Sportkampen en sportacademies blijven dus in de meeste gevallen even populair of zitten zelfs eerder in de lift.

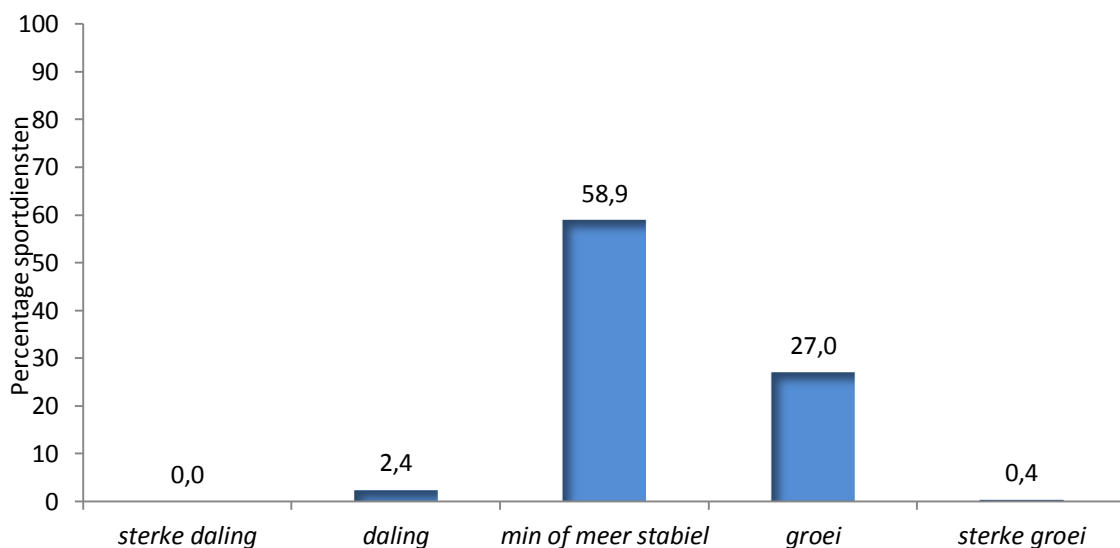
De sportdiensten vermoeden dat deze trend zich verder zal zetten (zie Figuur 5.2). Bijna zes op tien sportdiensten (59%) verwacht dat het deelnemersaantal de komende jaren min of meer stabiel zal blijven. Ongeveer drie op tien sportdiensten (27%) verwacht eerder een (matige) groei. Een daling

wordt zelden verwacht. Sportdiensten zijn dus eerder optimistisch over de toekomst van hun sportkampen en sportacademies op het vlak van het aantal deelnemers.

Figuur 5.1 Evolutie van het aantal deelnemers aan sportkampen en sportacademies georganiseerd door sportdiensten (N=220)

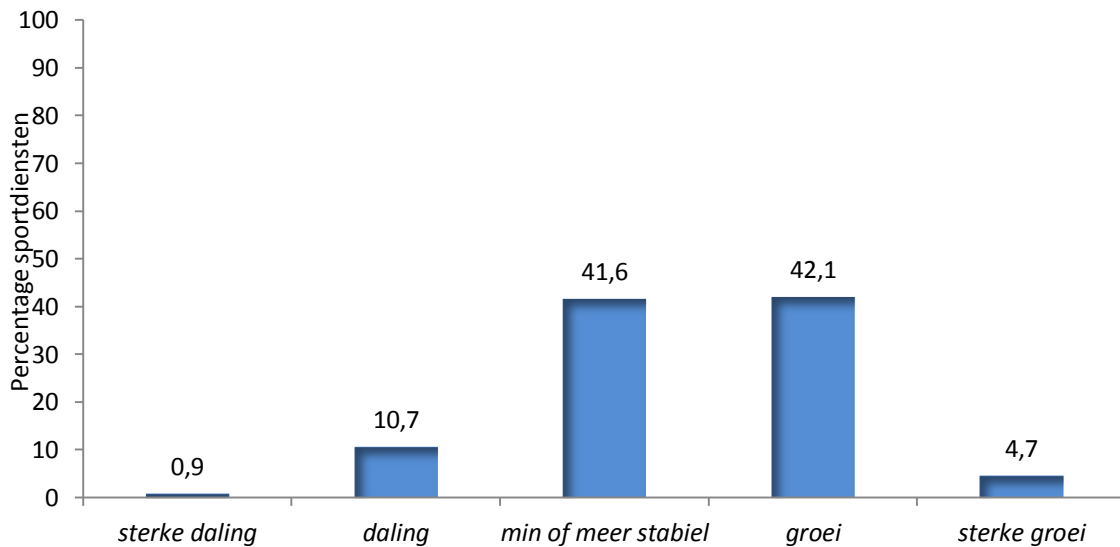
Figuur 5.2 Verwachtingen t.a.v. het aantal deelnemers in de komende jaren aan sportkampen en sportacademies georganiseerd door sportdiensten (N=214)

Indien we naar de evolutie van het deelnemersaantal voor sportactiviteiten voor senioren kijken, stellen we ook daar een stabiele tot positieve trend vast (zie Figuur 5.3). Ruim vier op tien

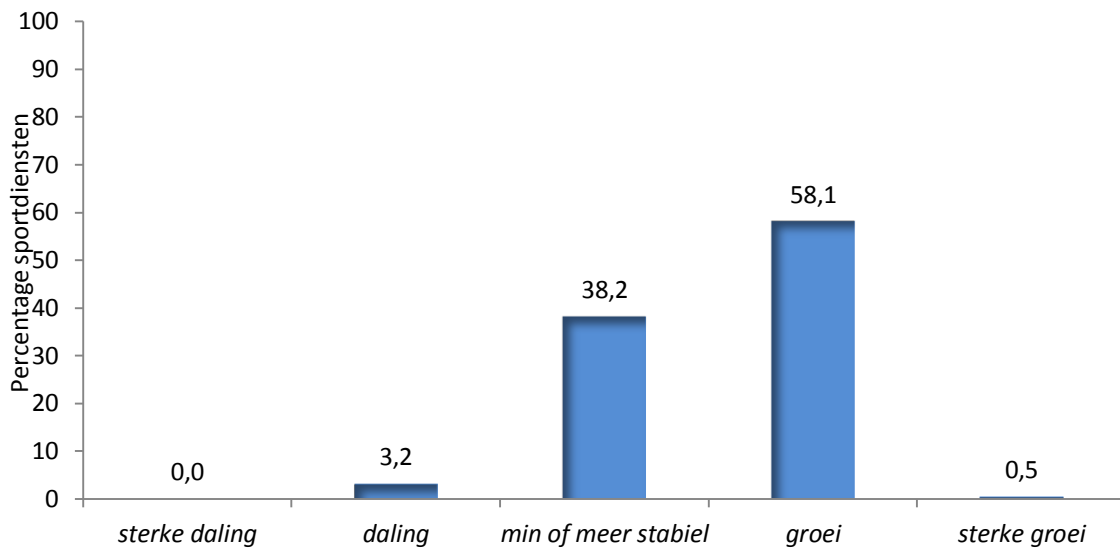
sportdiensten (42%) geeft aan dat het aantal deelnemers de laatste jaren min of meer hetzelfde is gebleven. Een gelijkaardig aandeel meldt een groei van het aantal deelnemende senioren. Ruim één op tien sportdiensten (11%) geeft aan dat het deelnemersaantal aan sportactiviteiten voor senioren is gedaald.

Figuur 5.3 Evolutie van het aantal deelnemers aan sportactiviteiten voor senioren georganiseerd door sportdiensten (N=214)

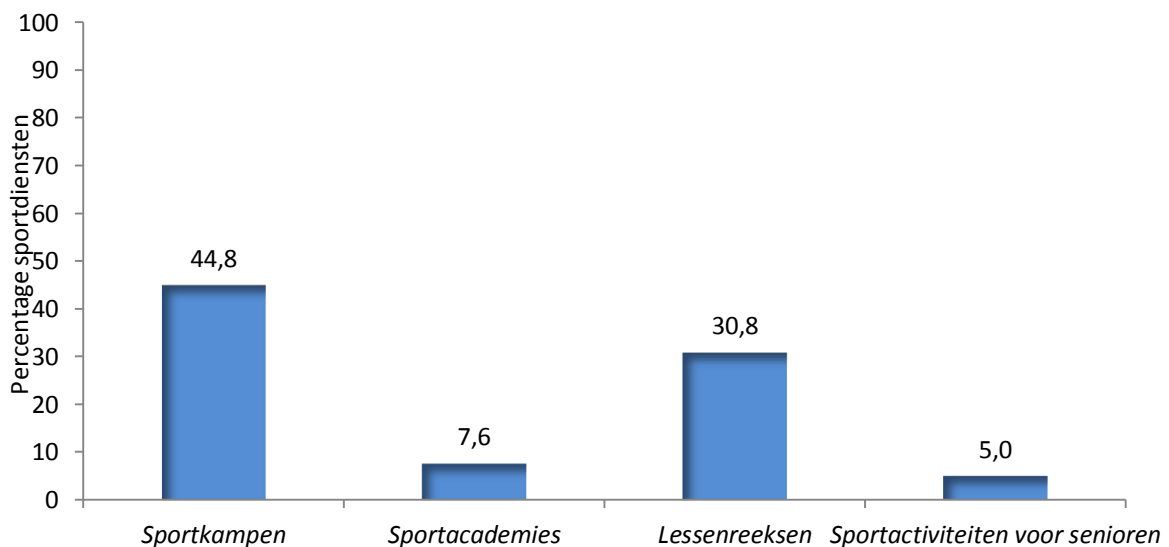
Met betrekking tot senioren verwacht een meerderheid van de gemeenten (58%) dat het deelnemersaantal de komende jaren zal stijgen (zie Figuur 5.4). Vier op tien gemeenten denkt dat het aantal deelnemende senioren min of meer gelijk zal blijven. Nauwelijks drie procent van de sportdiensten verwacht een daling. Sportdiensten zijn dus optimistisch over de sportdeelname van senioren in de nabije toekomst.

Figuur 5.4 Verwachtingen t.a.v. het aantal deelnemers aan activiteiten voor senioren georganiseerd door sportdiensten (N=217)

Heel wat sportdiensten moeten soms ook potentiële deelnemers weigeren bij de activiteiten die ze organiseren (zie Figuur 5.5). Dit is voornamelijk het geval bij sportkampen: meer dan vier op de tien sportdiensten (45%) geeft aan soms deelnemers te moeten weigeren bij de kampen. Ook bij lessenreeksen is er sprake van weigeringen, met name bij ruim dertig procent van de sportdiensten. Bij activiteiten voor senioren komt dit relatief gezien eerder zelden voor: slechts vijf procent van de sportdiensten geeft aan soms senioren te weigeren. Ook bij sportacademies blijkt dit eerder beperkt te zijn (8% van de sportdiensten).

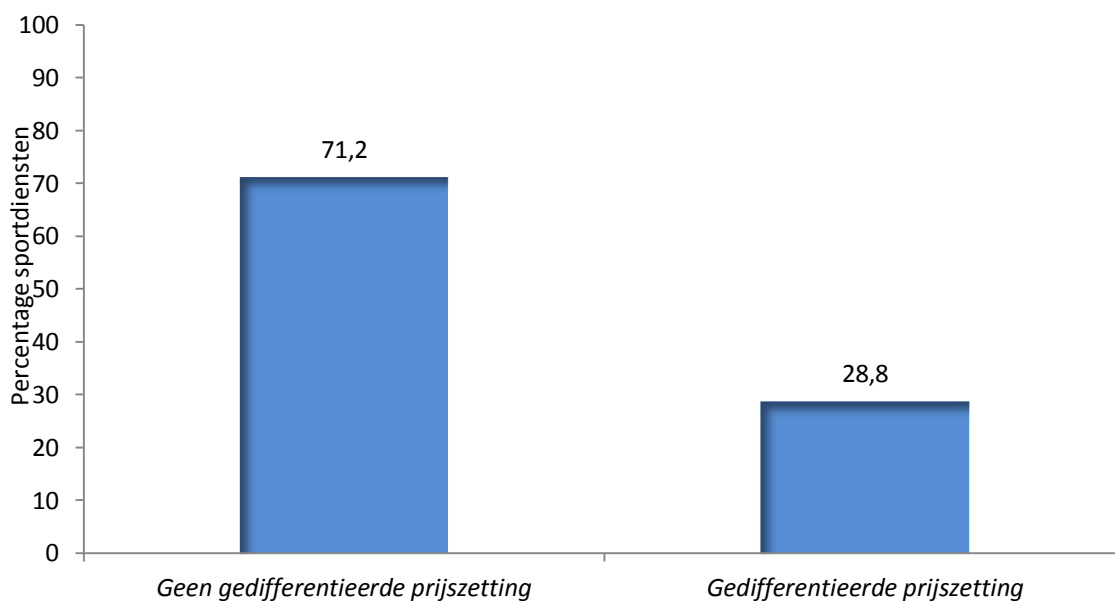
Figuur 5.5 Weigering van potentiële deelnemers voor activiteiten georganiseerd door sportdiensten (N=223)

2.2 Gedifferentieerde prijszetting

Sportdiensten werden ook gevraagd of er sprake is van een gedifferentieerde prijszetting naargelang de woonplaats van de deelnemers (Figuur 5.6). Ruim zeven op de tien gemeenten (71%) geeft aan geen verschillend bedrag aan te rekenen aan inwoners van andere gemeenten in vergelijking met inwoners van de 'eigen' gemeente. Dit impliceert dat minder dan drie op de tien sportdiensten (29%) wel een onderscheid maakt in de prijs.

Figuur 5.6 *Gedifferentieerde prijszetting voor activiteiten georganiseerd door sportdiensten voor inwoners van de eigen gemeente versus inwoners van andere gemeenten (N=223)*

3. Besluit

In dit hoofdstuk werd stilgestaan bij het sportaanbod van sportdiensten. Hieruit bleek dat sportdiensten in belangrijke mate als sportaanbieder fungeren. Zo organiseren sportdiensten in de meeste gevallen zelf sportkampen, sportinitiaties en/of sportevenementen. Kinderen en jongeren zijn de meest populaire doelgroep bij de organisatie van activiteiten, maar ook ouderen vormen een belangrijke doelgroep. Het aantal deelnemers bij het eigen aanbod is over het algemeen stabiel gebleven of licht gestegen. Ook de evolutie van het deelnemersaantal naar de komende jaren toe wordt eerder positief ingeschat, a fortiori bij senioren. In een aantal gemeenten blijkt het sportaanbod enigszins verzadigd. Zeker wat sportkampen en lessenreeksen betreft, dienen sommige sportdiensten potentiële deelnemers te weigeren. Initiatieven naar kansengroepen zoals personen

met een beperking, personen in kansarmoede en personen van een andere origine komen relatief gezien weinig voor, zeker in vergelijking met initiatieven of activiteiten gericht op senioren.

In het volgende hoofdstuk bestuderen we het gemeentelijk sportbeleid.

HOOFDSTUK 6

GEMEENTELIJK SPORTBELEID

In het eerste deel van dit hoofdstuk wordt dieper ingegaan op het sportbeleid dat gemeenten voeren ten aanzien van hun inwoners. In een tweede deel wordt specifiek aandacht besteed aan de houding die gemeentelijke sportdiensten er in navolging van het decreet op het lokale Sport voor Allen-beleid van 9 maart 2007 op na hielden ten aanzien van de sportbeleidsplanning in hun gemeente.

1. Gemeentelijk sportbeleid

Aan de hand van een aantal stellingen werd getracht om het beleid van sportdiensten, en hun visie hieromtrent, in kaart te brengen (Tabel 6.1). Uit de cijfers blijkt dat er een grote eensgezindheid bestaat over het feit dat sportdiensten zich richten naar een *zo breed mogelijk publiek*. Ongeveer negen op de tien sportdiensten gaat akkoord met deze stelling (akkoord of helemaal akkoord). Slechts een minderheid (14%) geeft daarentegen aan zich voornamelijk op de ontwikkeling van een sportaanbod voor kansengroepen te richten. Bijna driekwart van de sportdiensten (73%) bevestigt een goed zicht te hebben op de noden en behoeften van haar inwoners.

Over de rol van de sportdienst als aanbieder bestaat minder eensgezindheid. Terwijl ongeveer drie op de tien sportdiensten akkoord gaat met de stelling dat de rol van de sportdienst er voornamelijk in bestaat om voorwaarden te scheppen (i.e. faciliterend op te treden), eerder dan zelf in een aanbod te voorzien, gaat een even groot aandeel hier niet mee akkoord. Vier op tien sportdiensten verklaren zich noch akkoord, noch niet akkoord. Dit geeft aan dat er heel wat verschillen zijn in de rol die sportdiensten voor zichzelf zien in het sportlandschap. Anderzijds verklaren ruim zeven op tien sportdiensten zich akkoord met de stelling dat zij als sportdienst in eerste instantie rekenen op sportclubs, verenigingen en fitnesscentra voor het sportaanbod, en het aanbod aanvullen waar nodig. Ruim driekwart van de sportdiensten bevestigt ook veel te investeren in de ondersteuning van sportaanbieders in hun gemeente. Kortom, de ondersteunende, faciliterende rol is belangrijk voor de meeste sportdiensten. Verschilpunten lijken voornamelijk in de balans tussen de rol als aanbieder en als ondersteuner te zitten.

Nagenoeg driekwart van de sportdiensten (73%) stelt subsidievoorwaarden te hanteren om sportclubs te laten beantwoorden aan bepaalde verwachtingen en/of verplichtingen. Subsidievoorwaarden blijken voor heel wat sportdiensten (43%) daarnaast ook een instrument om eigen accenten te kunnen leggen in het sportbeleid. Anderzijds reageren heel wat sportdiensten onbeslist op deze stelling (40%), en verklaart bijna een op vijf sportdiensten (18%) deze stelling niet te onderschrijven.

Tabel 6.1 *Houding van sportdiensten ten aanzien van het beleid dat gemeenten kunnen voeren ten aanzien van hun inwoners, in percentages op een vijfpuntenschaal (N=246)*

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Noch akkoord, noch niet akkoord	Akkoord	Helemaal akkoord
Onze sportdienst kiest voor een sportaanbod dat zich richt naar een zo breed mogelijk publiek.	0,4	2,2	6,6	41,5	49,3
De sportdienst heeft een goed zicht op de noden en behoeften van haar inwoners	0,4	5,7	20,5	60,3	13,1
De sportdienst kan subsidievoorwaarden gebruiken om sportclubs te laten beantwoorden aan bepaalde verwachtingen en/of verplichtingen.	0,9	4,8	21,9	56,1	16,2
De sportdienst rekent in eerste instantie op sportclubs, verenigingen en fitnesscentra om een sportaanbod te ontwikkelen en vult zelf aan waar nodig.	4,8	8,7	13,5	53,3	19,7
De sportdienst investeert veel in het ondersteunen van sportaanbieders in haar gemeente.	0,0	3,5	20,5	57,6	18,3
De sportdienst richt zich in haar beleid voornamelijk naar de ontwikkeling van een sportaanbod voor kansengroepen.	11,8	38,4	36,2	12,7	0,9
De rol van de sportdienst is het scheppen van voorwaarden (vb. infrastructuur) om te kunnen sporten en niet zozeer het aanbieden van een algemeen sportaanbod.	3,1	27,1	39,7	24,9	5,2
De sportdienst kan de accenten die ze wilt leggen in haar sportbeleid (vb. aandacht voor kansengroepen) realiseren door dit op te nemen in de subsidievoorwaarde van de sportclubs.	1,3	16,2	39,9	38,6	3,9

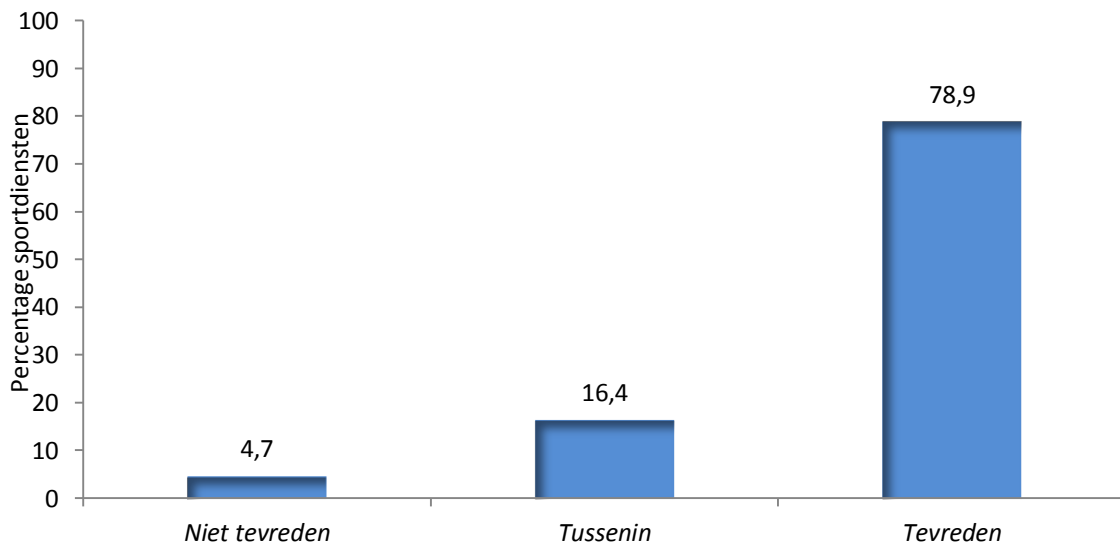
2. Lokale sportbeleidsplanning

Ruim 90 procent (94%) van de sportdiensten werkten een sportbeleidsplan uit in navolging van het decreet op het lokale Sport voor Allen-beleid van 9 maart 2007. Nagenoeg acht op de tien sportdiensten (79%) geeft aan tevreden te zijn over de inhoud hiervan (zie Figuur 6.1).

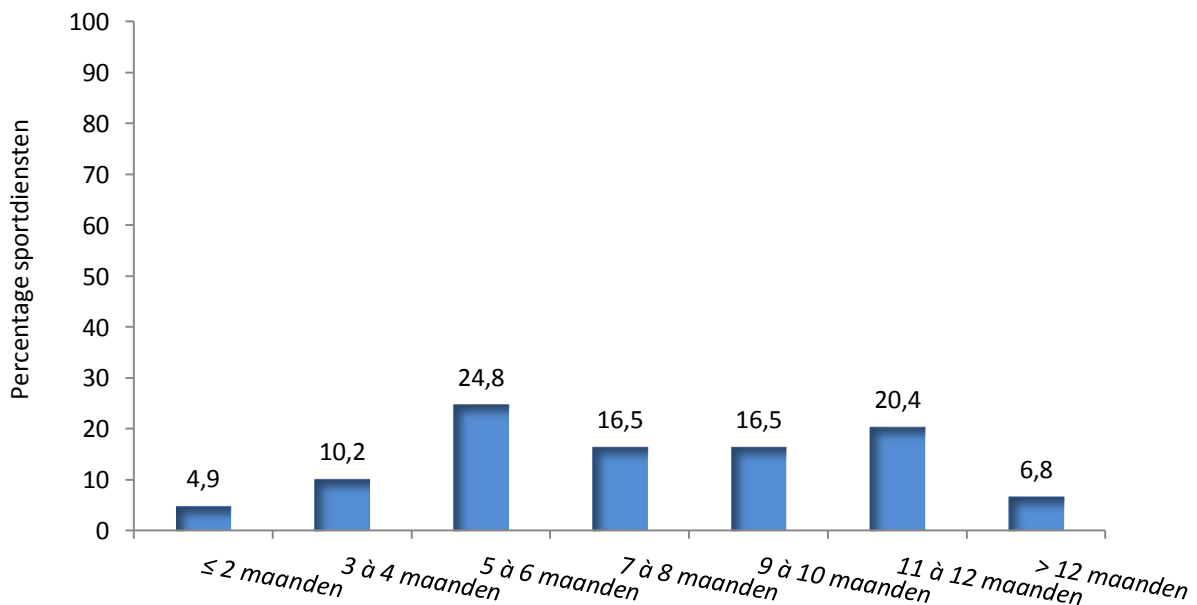
De doorlooptijd van de uitwerking van het sportbeleidsplan varieert sterk naargelang de gemeente (zie Figuur 6.2). Toch gaat het meestal om een lange doorlooptijd: in zes op de tien gemeenten nam dit meer dan zes maanden in beslag. In de meeste gevallen was dit echter wel binnen het jaar

afgerond. Slechts zeven procent van de gemeenten geeft aan dat de uitwerking over een periode langer dan twaalf maanden werd gespreid.

Figuur 6.1 *Tevredenheid van sportdiensten over de inhoud van hun sportbeleidsplan (N=213)*

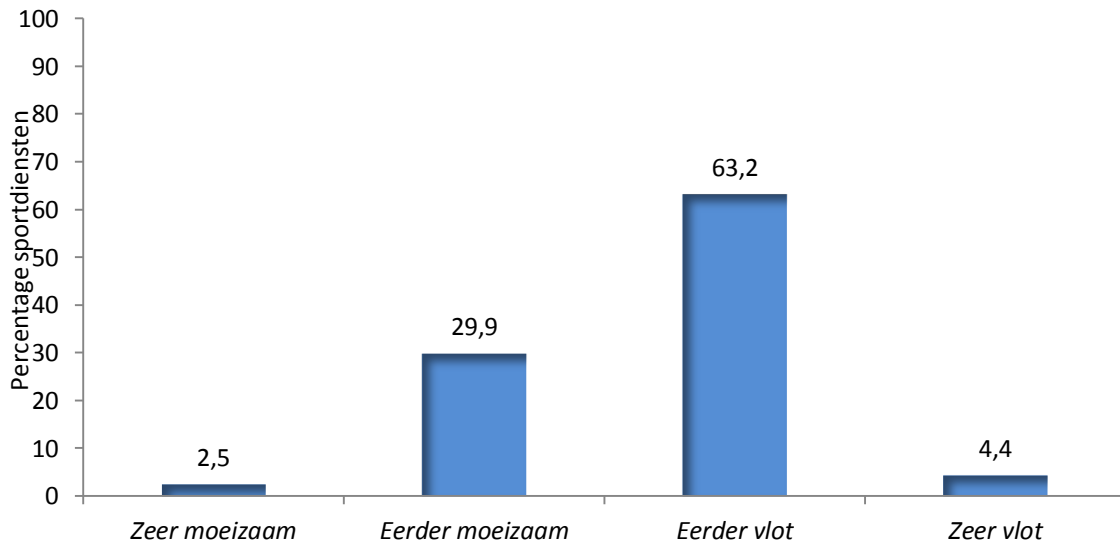
Figuur 6.2 *Doorlooptijd voor het uitwerken van het sportbeleidsplan (N=206)*

Zes op de tien sportdiensten (63%) geeft aan dat de uitwerking eerder vlot is verlopen (Figuur 6.3). Drie op tien gemeenten (30%) oordeelt dat de ontwikkeling van het sportbeleidsplan eerder een

moeizaam proces was. Slechts een heel beperkt aantal sportdiensten spreekt van een zeer moeizaam of een zeer vlot proces.

Figuur 6.3 *Beoordeling van het ontwikkelingsproces van het sportbeleidsplan door sportdiensten (N=204)*

Tot slot werden sportdiensten ook bevraagd over de stand van zaken van het sportbeleidsplan. Hieruit blijkt algemeen een positieve houding vanwege de sportdiensten. Ongeveer 65 procent van de sportdiensten gaat akkoord met de stelling dat de uitvoering van het sportbeleidsplan volgens planning verliep. Ruim acht op tien sportdiensten geeft aan nog steeds achter hun beleidsplan te staan. Meer dan zeven op de tien sportdiensten stelt dat hun sportbeleidsplan ambitieus is, terwijl slechts vijftien procent aangeeft dat het sportbeleidsplan moeilijk realiseerbaar is. Ongeveer drie op de tien sportdiensten bevestigt dat men, met de kennis waarover men nu beschikt, het beleidsplan anders zou aanpakken.

Tabel 6.2 *Houding van sportdiensten ten aanzien van de stand van zaken van het sportbeleidsplan, in percentages op een vijfpuntenschaal (N=246)*

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Noch akkoord, noch niet akkoord	Akkoord	Helemaal akkoord
De uitvoering van het sportbeleidsplan verloopt volgens planning.	0,5	12,7	22,2	60,8	3,8
Het sportbeleidsplan is ambitieus.	0,9	2,8	25,5	59,0	11,8
Het sportbeleidsplan blijkt moeilijk realiseerbaar.	5,2	45,8	34,4	13,7	0,9
Met wat ik nu weet zou het ontwikkelde sportbeleidsplan er anders uitgezien hebben.	4,3	31,8	34,1	25,6	4,3
We staan nog steeds achter ons gemeentelijk sportbeleidsplan.	0,9	3,3	11,8	63,2	20,8
Vóór de opmaak van het sportbeleidsplan (in navolging van het decreet) gingen we reeds planmatig te werk.	3,9	14,0	24,6	50,7	6,8
Het sportbeleidsplan biedt een stevige houvast voor onze werking.	0,5	8,1	28,4	55,9	7,1

3. Besluit

Uit dit hoofdstuk kwam naar voor dat negen op de tien sportdiensten zich met hun aanbod richten tot een zo breed mogelijk publiek. Ook is er een vrij grote eensgezindheid over de ondersteunende rol van sportdiensten: gemeenten geven aan veel te investeren in ondersteuning, en rekenen meestal in eerste instantie op clubs, verenigingen en fitnesscentra voor het sportaanbod. Toch zijn er verschillen in visies in de balans tussen hun rol als aanbieder en als ondersteuner/facilitator.

Het decreet lokaal Sport voor Allen-beleid leidde in 94 procent van de gemeenten tot de uitwerking van een sportbeleidsplan. De meeste sportdiensten kijken hier eerder positief naar en zijn tevreden over hun plan. Hoewel een groot aantal gemeenten hun eigen plan als ambitieus inschat, stellen de meeste sportdiensten dat de uitwerking volgens planning verliep. Vier op vijf sportdiensten stond op het moment van de bevraging nog steeds achter hun plan.

In het volgende hoofdstuk focussen we op mogelijke samenwerkingsverbanden tussen de gemeentelijke sportdiensten en andere lokale (sport)actoren.

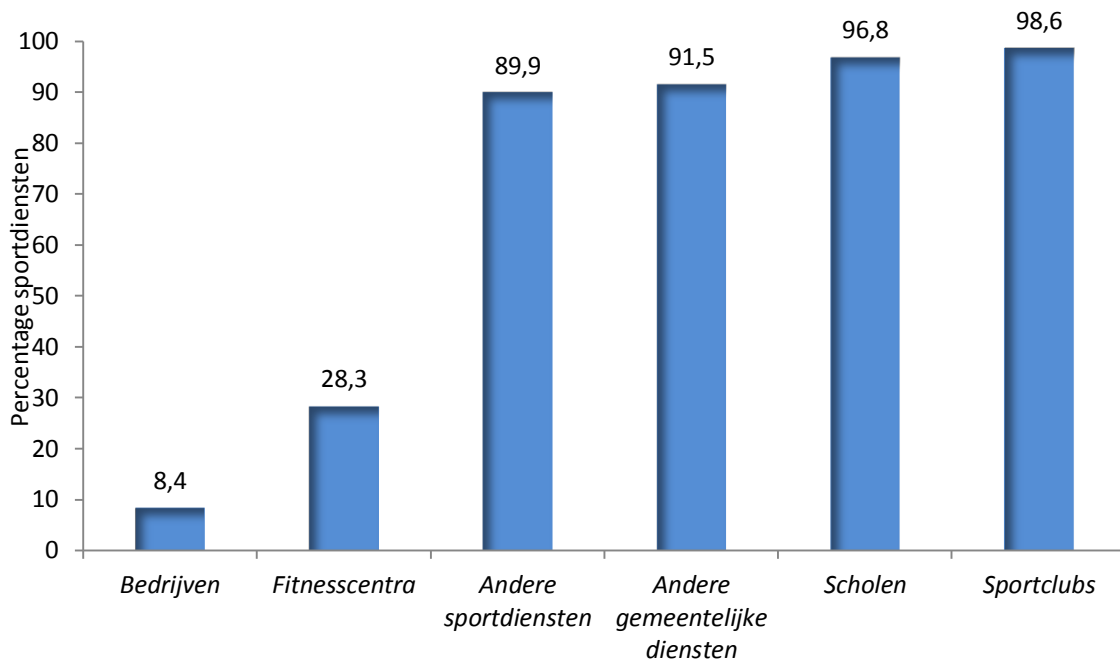
HOOFDSTUK 7

SAMENWERKING

De samenwerking van gemeentelijke sportdiensten met andere sportdiensten, sportclubs, fitnesscentra, scholen, bedrijven en andere gemeentelijke diensten vormt de focus van dit zevende en laatste hoofdstuk. Meer bepaald wordt nagegaan in welke mate sportdiensten samenwerken met deze actoren, hoe een eventuele samenwerking vorm krijgt en wat de houding is van sportdiensten ten aanzien van deze samenwerkingsverbanden.

1. Samenwerkingsverbanden

Sportdiensten staan in contact met tal van andere actoren in het sportlandschap (Figuur 7.1). Uit de resultaten blijkt dat nagenoeg alle sportdiensten samenwerken met sportclubs en scholen. Verder hebben ook negen op de tien sportdiensten een samenwerkingsverband met andere gemeentelijke diensten (92%) en sportdiensten (90%). Samenwerking met fitnesscentra of andere commerciële aanbieders komt echter minder frequent voor, met name bij 28 procent van de sportdiensten. Dit impliceert dat ruim zeven op de tien sportdiensten niet samenwerkt met fitnesscentra. Tot slot geeft ook acht procent van de sportdiensten aan samen te werken met bedrijven. In wat volgt, wordt de aard van de verschillende samenwerkingsverbanden nader in kaart gebracht.

Figuur 7.1 Samenwerkingsverbanden van sportdiensten met andere (sport)actoren (N=223)

2. Aard van de samenwerkingsverbanden

2.1 Samenwerking met sportclubs

In Tabel 7.1 wordt stilgestaan bij de samenwerking tussen sportdiensten en sportclubs. Hierbij wordt nagegaan welke vorm deze samenwerking aanneemt en voor welke taken er eventueel sprake is van een bundeling van krachten. De meest voorkomende vormen van samenwerking betreffen het beschikbaar stellen van sportaccommodatie door de gemeente (87% van de sportdiensten), financiële ondersteuning (84%) en een gezamenlijke promotie van het sportaanbod (81%). De samenwerking met sportclubs uit zich verder ook in het gezamenlijk opzetten van sportactiviteiten of sportevenementen (respectievelijk 78% en 75%), en het gratis beschikbaar stellen van materiaal of het bieden van logistieke ondersteuning (76%). Ruim vier op de tien sportdiensten biedt administratieve ondersteuning aan clubs. In ruim een derde van de sportdiensten (35%) wordt materiaal tegen vergoeding beschikbaar gesteld.

We kunnen dus stellen dat zowel financiële als materiële of logistieke ondersteuning vanuit de sportdienst heel frequent voorkomen, waaronder niet in het minst het beschikbaar stellen van accommodatie. Daarnaast is er ook sprake van samenwerking in de organisatie en/of promotie van een (deel van het) sportaanbod. Wat accommodatie betreft, is het echter tegelijkertijd zo dat in 44

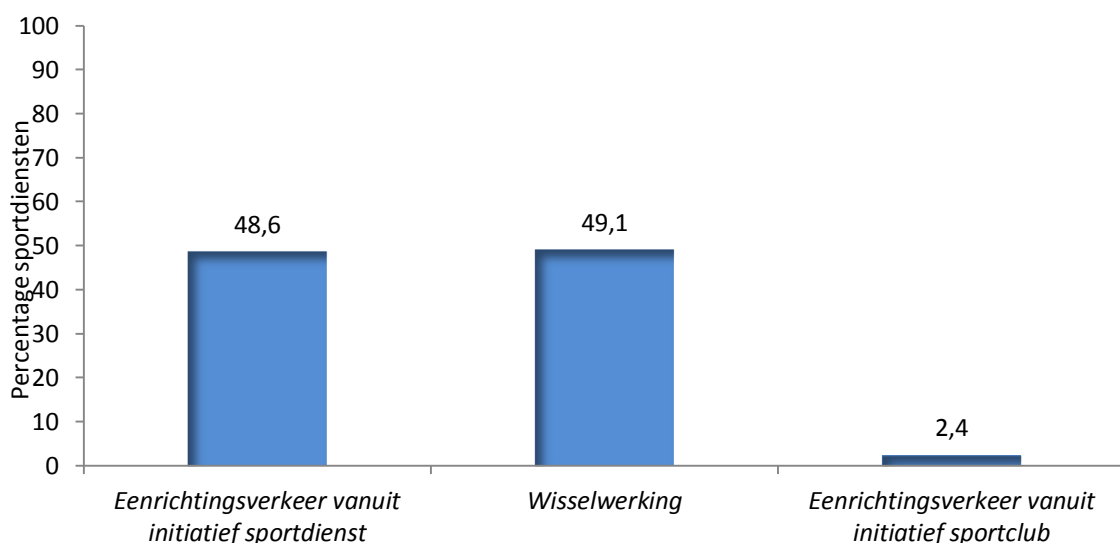
procent van de bevroagde gemeenten de accommodatie van sportclubs door de gemeente wordt gebruikt.

Tabel 7.1 Aard van de samenwerking met sportclubs (N=215)

	N	%
Beschikbaar stellen van sportaccommodatie door de gemeente	186	86,5
Gebruik van de accommodatie van de sportclub door de gemeente	95	44,2
Administratieve ondersteuning	88	40,9
Financiële ondersteuning	181	84,2
Uitwisseling van personeel en/of vrijwilligers	59	27,4
Gezamenlijk promotie van het sportaanbod	173	80,5
Gezamenlijk opzetten van sportevenementen	162	75,3
Gezamenlijk opzetten van sportactiviteiten	168	78,1
Organisatie van vormingsmomenten voor vrijwilligers (o.a. trainers)	130	60,5
Gratis beschikbaar stellen van materiaal / logistieke ondersteuning	164	76,3
Tegen vergoeding beschikbaar stellen van materiaal / logistieke ondersteuning	75	34,9
Andere	5	2,3

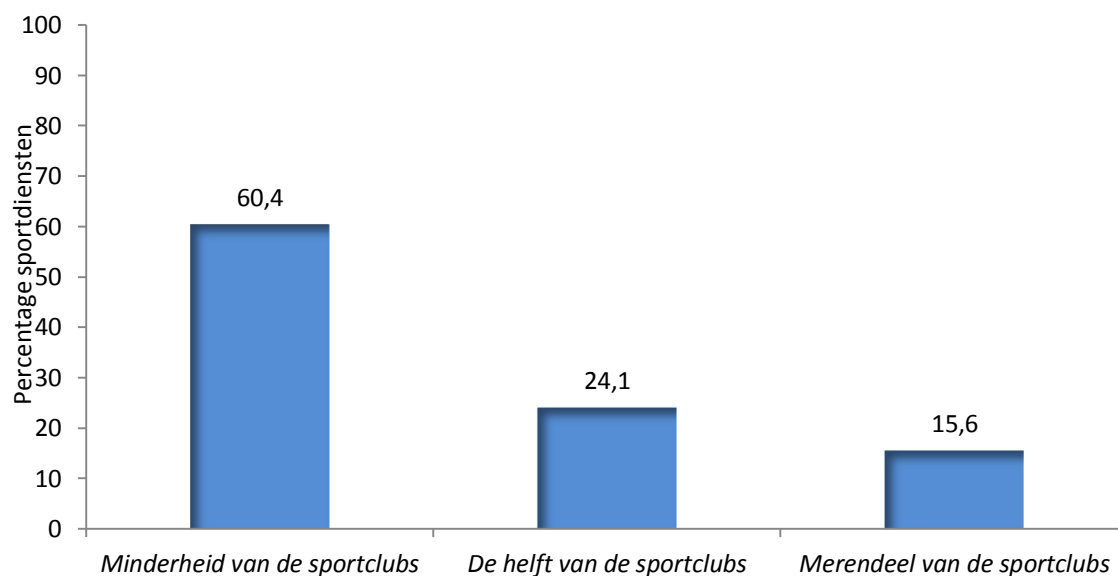
Het verloop van de samenwerking verschilt sterk naargelang de gemeente (Figuur 7.2). Ongeveer de helft van de sportdiensten (49%) omschrijft de samenwerking met sportclubs als een eenrichtingsverkeer waarbij de sportdienst het initiatief neemt, terwijl een even groot aandeel van de sportdiensten stelt dat er veeleer sprake is van een wisselwerking, waarbij beide partijen input leveren. Een eenrichtingsverkeer waarbij het initiatief vanuit de club vertrekt, komt echter zelden voor (2%).

Figuur 7.2 Richting van de samenwerking van sportdiensten met sportclubs (N=212)

In hun samenwerkingsverbanden met sportclubs is het in de meeste gevallen (60%) zo dat slechts met een minderheid van de sportclubs wordt samengewerkt (Figuur 7.3). Verder geeft iets minder dan een kwart van de sportdiensten aan met de helft van de sportclubs in hun gemeente samenwerkingsverbanden te onderhouden. Zestien procent werkt samen met het merendeel van de clubs.

Figuur 7.3 Aandeel van de sportclubs waarmee de sportdiensten samenwerken (N=212)

2.2 Samenwerking met fitnesscentra

In Tabel 7.2 wordt de aard van de samenwerking met fitnesscentra weergegeven, althans voor de gemeenten die aangaven een dergelijke samenwerking te onderhouden (cfr. Figuur 7.1). Zoals eerder vermeld, gaat het hier om ongeveer drie op de tien sportdiensten (28%). De samenwerking met fitnesscentra wordt in belangrijke mate vormgegeven door het gezamenlijk opzetten van sportactiviteiten. Ruim de helft (54%) van de sportdiensten met een samenwerkingsverband met fitnesscentra maakt hier melding van. Ook het gebruik van de accommodatie van het fitnesscentrum door de gemeente werd door ruim de helft van de sportdiensten als een samenwerkingsverband vermeld (52%). Het omgekeerde komt minder voor: slechts in elf procent van de samenwerkingsverbanden stelt de gemeente sportaccommodatie ter beschikking van het fitnesscentrum. Tot slot wordt een samenwerkingsverband in 38 procent van de gevallen – al dan niet uitsluitend – ingevuld door een gezamenlijke promotie van het sportaanbod. Algemeen genomen kan dus worden gesteld dat de samenwerking met fitnesscentra, in vergelijking met sportclubs, beduidend minder vanuit een ‘ondersteunende’ rol wordt ingevuld. Het gaat hier eerder

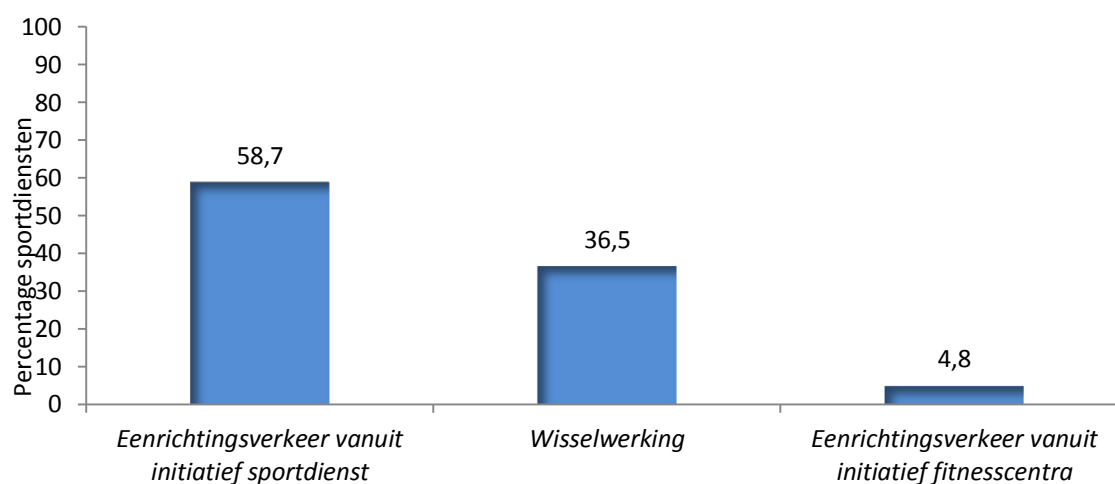
om een bundeling van krachten, zoals in het gezamenlijk promoten of organiseren van bepaalde activiteiten of evenementen. Wat accommodatie betreft, is het eerder de sportdienst die op de fitnesscentra een beroep doet, dan omgekeerd.

Tabel 7.2 Aard van de samenwerking met fitnesscentra (N=63)

	N	%
Beschikbaar stellen van sportaccommodatie door de gemeente	7	11,1
Gebruik van de accommodatie van het fitnesscentrum door de gemeente	33	52,4
Administratieve ondersteuning	1	1,6
Financiële ondersteuning	1	1,6
Uitwisseling van personeel en/of vrijwilligers	5	7,9
Gezamenlijk promotie van het sportaanbod	24	38,1
Gezamenlijk opzetten van sportevenementen	14	22,2
Gezamenlijk opzetten van sportactiviteiten	34	54,0
Organisatie van vormingsmomenten	4	6,3
Gratis beschikbaar stellen van materiaal / logistieke ondersteuning	8	12,7
Tegen vergoeding beschikbaar stellen van materiaal / logistieke ondersteuning	7	11,1
Andere	4	6,3

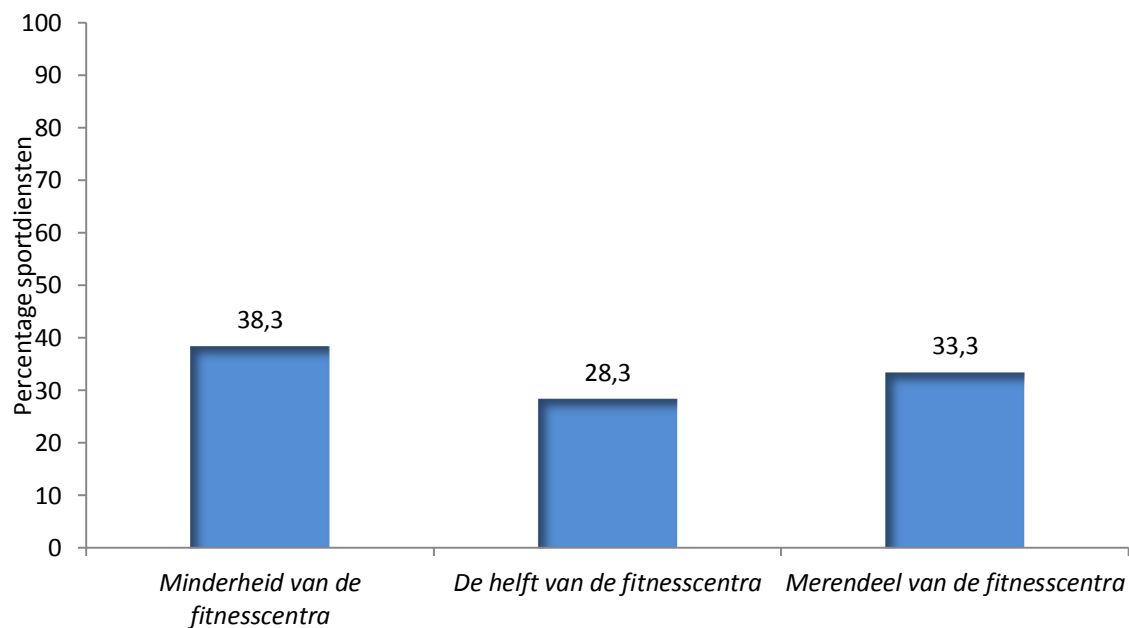
In een meerderheid van de samenwerkingsverbanden tussen de sportdiensten en fitnesscentra wordt de samenwerking door de sportdienst omschreven als eenrichtingsverkeer, waarbij het initiatief vanuit de sportdienst komt (59%) (zie Figuur 7.4). In 37 procent van de gevallen is er echter sprake van een wisselwerking met input langs beide kanten. Net als bij sportclubs, is een situatie van eenrichtingsverkeer met initiatief vanwege de fitnesscentra eerder uitzonderlijk (5%).

Figuur 7.4 Richting van de samenwerking van sportdiensten met fitnesscentra (N=63)

Het aandeel van de fitnesscentra waarmee de sportdienst samenwerkt, varieert sterk van gemeente tot gemeente (zie Figuur 7.5). In bijna vier op de tien gevallen (38%) stelt de sportdienst dat er met een minderheid van de fitnesscentra wordt samengewerkt, terwijl een derde van de sportdiensten (33%) aangeeft met het merendeel van de fitnesscentra samen te werken. De overige 28% schat samen te werken met de helft van de fitnesscentra in hun gemeente.

Figuur 7.5 Aandeel van de fitnesscentra waarmee de sportdiensten samenwerken (N=63)

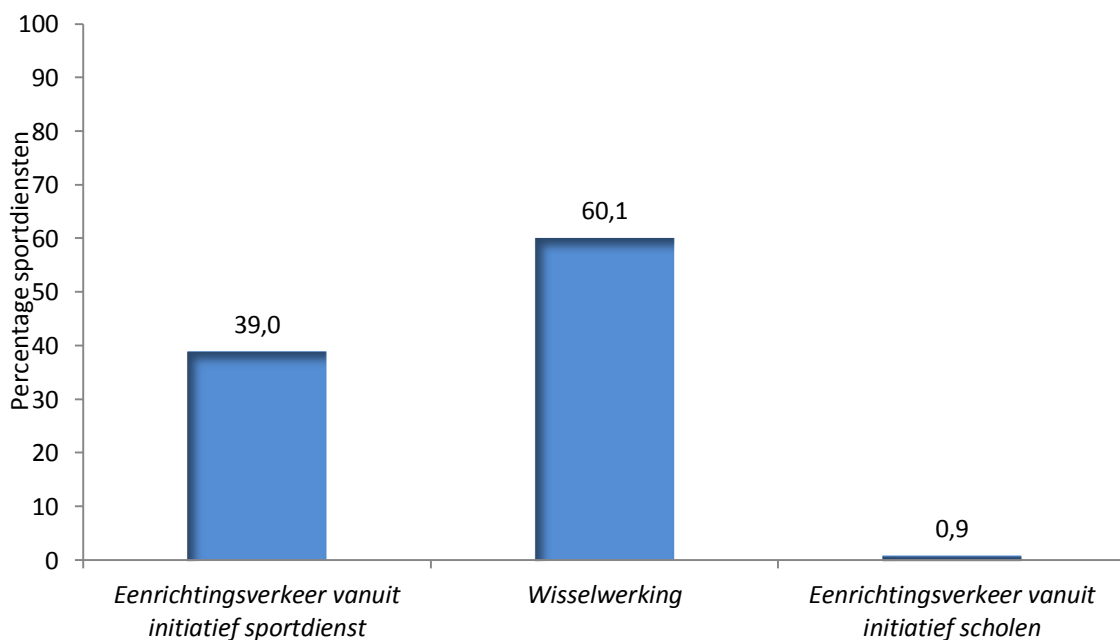
2.3 Samenwerking met scholen

Net als voor sportclubs en fitnesscentra, willen we ook een inzicht verschaffen in de aard van de samenwerking die sportdiensten met scholen onderhouden (Tabel 7.3). Uit de resultaten blijkt dat de samenwerking met scholen het meest tot uiting komt in het beschikbaar stellen van sportaccommodatie door de gemeente (83%). Desalniettemin gaat het hier vaak om tweerichtingsverkeer, aangezien ruim vier op de tien sportdiensten (42%) aangeeft dat de gemeente ook accommodatie van de school gebruikt. In tegenstelling tot de situatie bij sportclubs, is slechts in een minderheid van de gevallen sprake van financiële ondersteuning naar scholen toe (15%). Naast uitwisseling van accommodatie, krijgt de samenwerking met scholen voornamelijk vorm door het gratis beschikbaar stellen van materiaal of logistieke ondersteuning (63%), en het gezamenlijk promoten (51%) of organiseren van een sportaanbod. Bij dit laatste gaat het voornamelijk om het opzetten van sportactiviteiten (55%), schoolsportdagen (54%) of sportevenementen (39%).

Tabel 7.3 Aard van de samenwerking met scholen (N=214)

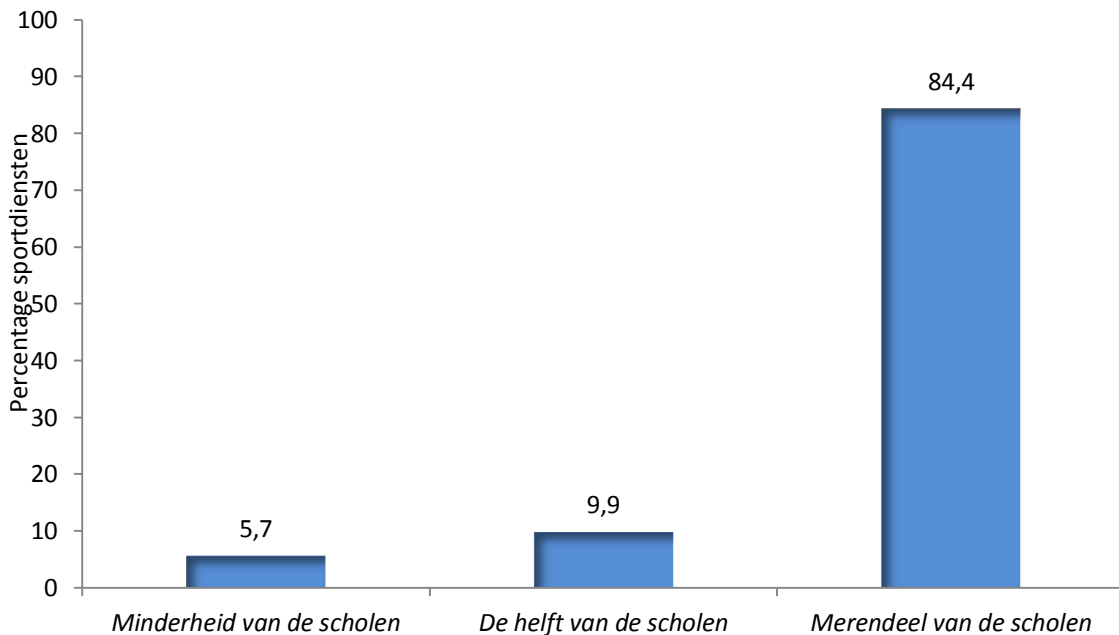
	N	%
Beschikbaar stellen van sportaccommodatie door de gemeente	177	82,7
Gebruik van de accommodatie van de school door de gemeente	90	42,1
Administratieve ondersteuning	23	10,7
Financiële ondersteuning	32	15,0
Uitwisseling van personeel	26	12,1
Gezamenlijk promotie van het sportaanbod	109	50,9
Gezamenlijk opzetten van sportevenementen	84	39,3
Gezamenlijk opzetten van sportactiviteiten	117	54,7
Gezamenlijk opzetten van schoolsportdagen	115	53,7
Organisatie van vormingsmomenten	13	6,1
Gratis beschikbaar stellen van materiaal / logistieke ondersteuning	134	62,6
Tegen vergoeding beschikbaar stellen van materiaal / logistieke ondersteuning	25	11,7
Andere	7	3,3

Bij sportdiensten die een samenwerking met scholen onderhouden, is er in zes op de tien gevallen sprake van een wisselwerking (Figuur 7.6). Ongeveer vier op tien sportdiensten stelt daarentegen dat de samenwerking in één richting verloopt, waarbij het initiatief vanuit de sportdienst komt.

Figuur 7.6 Richting van de samenwerking van sportdiensten met scholen (N=213)

Wanneer er sprake is van een samenwerkingsverband met scholen, geldt dit meestal met het merendeel van de scholen in de gemeente (84%). Een op de tien sportdiensten rapporteert een samenwerking met de helft van de scholen, terwijl de resterende zes procent aangeeft met een minderheid van de scholen samen te werken.

Figuur 7.7 Aandeel van de scholen waarmee de sportdiensten samenwerken (N=213)

2.4 Samenwerking met bedrijven

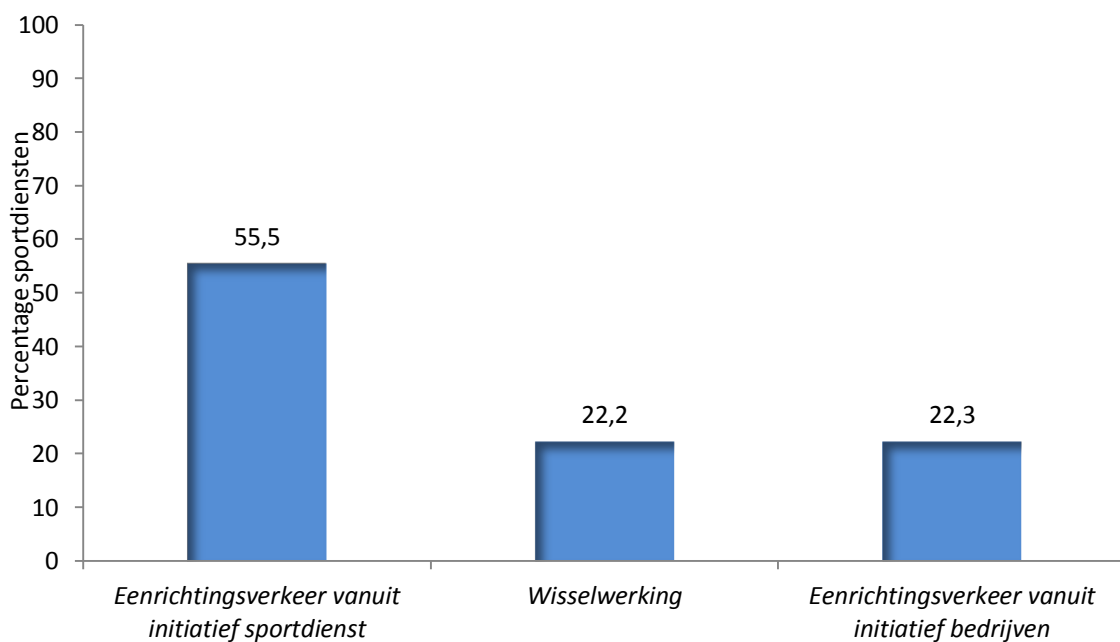
De samenwerking met bedrijven is globaal genomen eerder beperkt: slechts acht procent van de sportdiensten maakt hier melding van (cfr. Figuur 7.1). Het is dan ook belangrijk de percentages voor bedrijven enigszins te relativeren, aangezien deze gebaseerd zijn op een beperkt aantal gevallen. De resultaten geven echter wel een globaal idee van de invulling van de samenwerking, wanneer dit zich stelt.

Uit Tabel 7.4 mag blijken dat bij de samenwerking met bedrijven voornamelijk melding wordt gemaakt van het beschikbaar stellen van sportaccommodatie door de gemeente (42%, 8 sportdiensten), of het gezamenlijk opzetten van sportevenementen (eveneens 42%). Het tegen vergoeding beschikbaar stellen van materiaal/logistieke ondersteuning werd door zes sportdiensten (32%) vermeld.

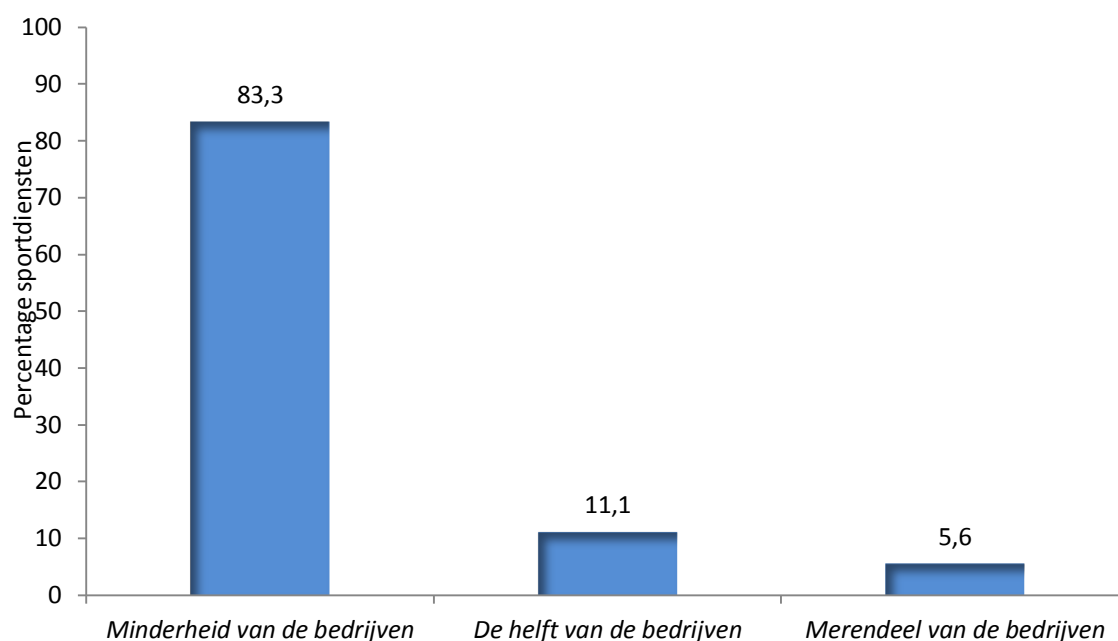
Tabel 7.4 Aard van de samenwerking met bedrijven (N=19)

	N	%
Beschikbaar stellen van sportaccommodatie door de gemeente	8	42,1
Gebruik van de accommodatie van het bedrijf door de gemeente	4	21,1
Financiële ondersteuning	2	10,5
Gezamenlijk opzetten van sportevenementen	8	42,1
Gezamenlijk opzetten van sportactiviteiten	5	26,3
Gratis beschikbaar stellen van materiaal / logistieke ondersteuning	3	15,8
Tegen vergoeding beschikbaar stellen van materiaal / logistieke ondersteuning	6	31,6
Andere	2	10,5

De samenwerking met bedrijven komt voornamelijk tot stand door initiatief vanuit de sportdienst (56%). Soms is ook sprake vanuit het bedrijf (22%) of van een wisselwerking (22%).

Figuur 7.8 Richting van de samenwerking van sportdiensten met bedrijven (N=18)

Wanneer een samenwerking met bedrijven zich voordoet, gaat het in de meeste gevallen niet zozeer om een systematische samenwerking met de bedrijfswereld, maar om een eerder uitzonderlijke samenwerking, met een minderheid van de bedrijven (83%) (Figuur 7.9).

Figuur 7.9 Aandeel van de bedrijven waarmee de sportdiensten samenwerken (N=18)

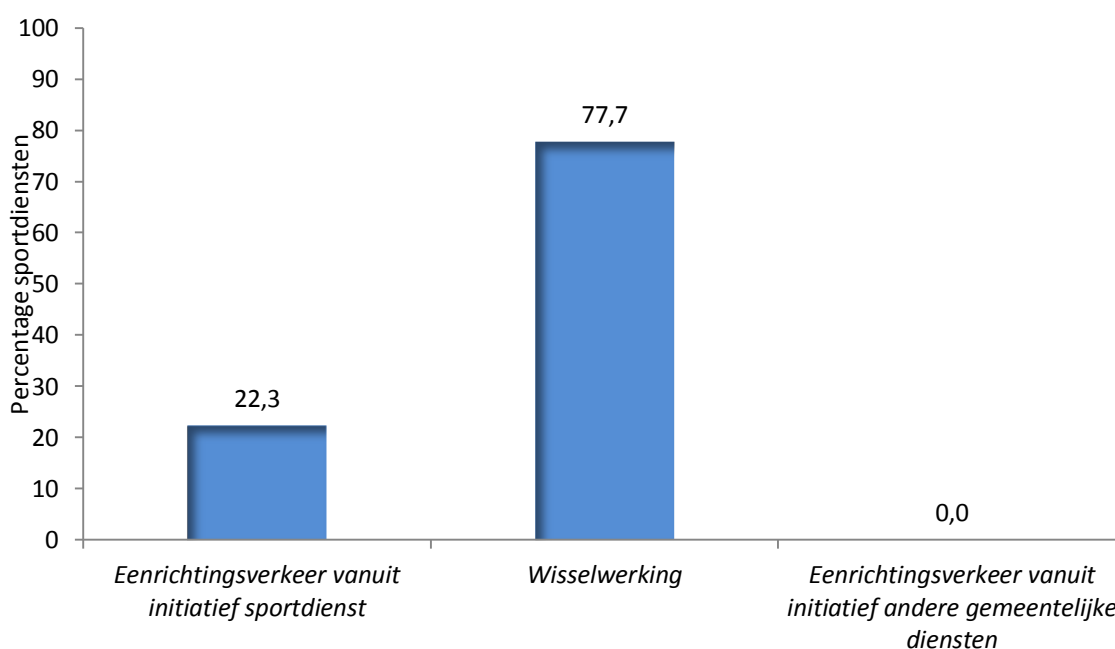
2.5 Samenwerking met andere gemeentelijke diensten

Ruim negen op de tien sportdiensten werkt samen met andere gemeentelijke diensten voor het realiseren van een kwalitatief sportaanbod voor een zo breed mogelijk publiek. Wanneer gevraagd wordt met welke partners hierbij wordt samengewerkt, wordt een hele waaier aan diensten vermeld (zie Tabel 7.5). De dienst Jeugd is hierbij veruit de meest voorkomende partner (94%), maar daarnaast komen ook partnerships met de Technische dienst (70%), de dienst Cultuur (57%), of de dienst Toerisme (44%) frequent voor. Ook de dienst Welzijn (45%) en het OCMW (43%) vormen een partner. Anderzijds geeft dit tegelijk aan dat bijna zes op de tien gemeenten geen samenwerking onderhoudt met de dienst Welzijn/het OCMW. Tot slot maakt ongeveer drie op de tien sportdiensten met een samenwerkingsverband ook melding van een samenwerking met de dienst Openbare Werken (31%). Hetzelfde geldt voor de dienst Milieu (28%).

Tabel 7.5 Samenwerking met andere gemeentelijke diensten (N=204)

	N	% ja
Dienst Welzijn	91	44,6
Dienst Jeugd	191	93,6
Dienst Cultuur	116	56,9
Dienst Toerisme	89	43,6
Technische dienst	142	69,6
Dienst Milieu	58	28,4
Dienst Mobiliteit	37	18,1
Dienst Openbare Werken	63	30,9
OCMW	87	42,6
Andere	23	11,3

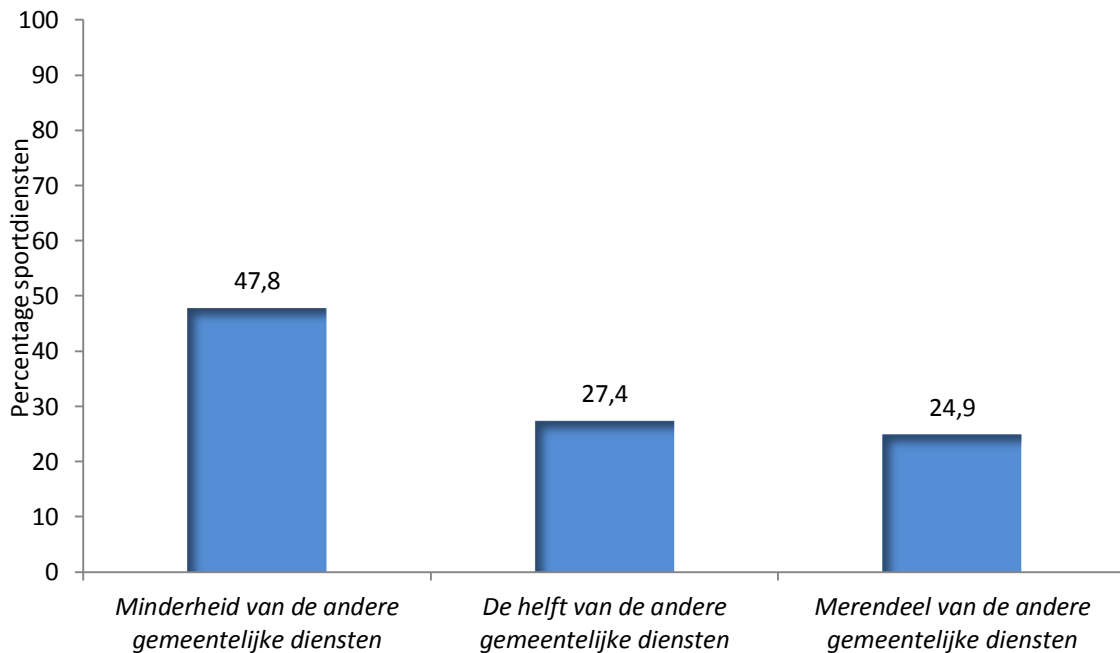
Bij samenwerkingen met andere gemeentelijke diensten gaat het in ruim driekwart van de gevallen (78%) om een wisselwerking, met input van beide kanten. Iets minder dan één op vier sportdiensten geeft daarentegen aan dat er eerder sprake is van eenrichtingsverkeer, waarbij het initiatief vanuit de sportdienst ontstaat (zie Figuur 7.10).

Figuur 7.10 Richting van de samenwerking van sportdiensten met andere gemeentelijke diensten (N=202)

Samenwerking met een bepaalde gemeentelijke dienst impliceert niet noodzakelijk samenwerkingsverbanden met de andere diensten. Bijna de helft van de sportdiensten (48%) met een samenwerkingsverband geeft aan met een minderheid van de andere gemeentelijke diensten samen te werken. Een kwart van de sportdiensten geeft aan met het merendeel van de andere

diensten samen te werken. De resterende 27 procent stelt met de helft van de andere gemeentelijke diensten samen te werken. We stellen met andere woorden vast dat er een vrij grote verscheidenheid heerst in de mate waarin intragemeentelijk wordt samengewerkt met de verschillende diensten.

Figuur 7.11 Aandeel van de andere gemeentelijke diensten waarmee de sportdiensten samenwerken (N=202)

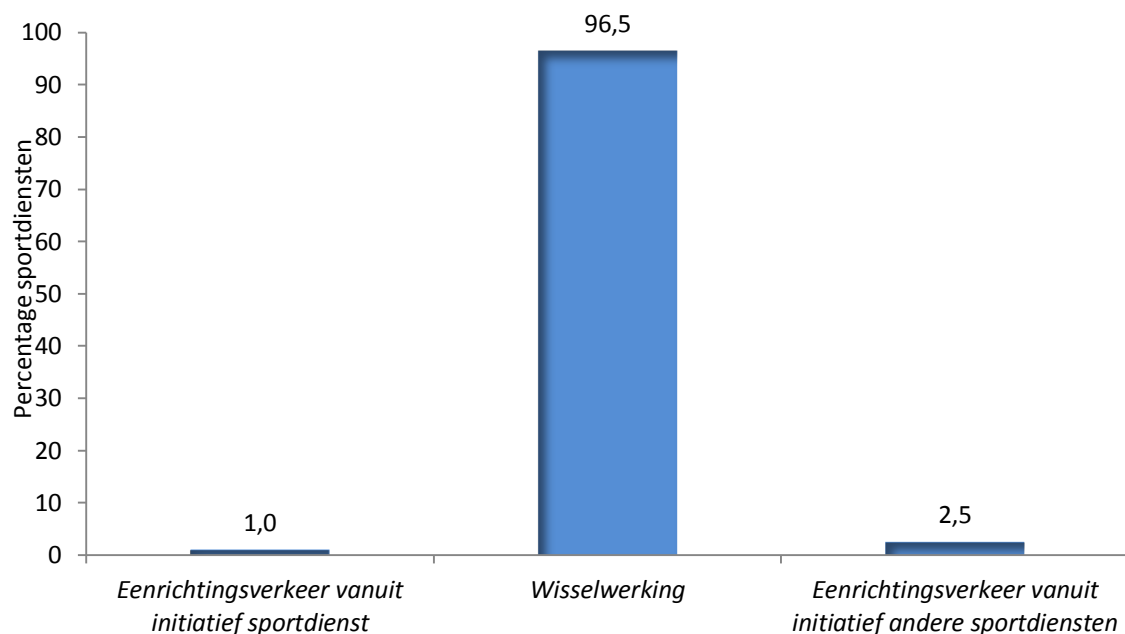
2.6 Samenwerking met andere sportdiensten

Tot slot wordt ook het samenwerkingsverband met andere sportdiensten in kaart gebracht. Uit Tabel 7.6 blijkt dat de samenwerking met sportdiensten uit andere gemeenten voornamelijk gericht is op het gezamenlijk opzetten en promoten van een sportaanbod (sportactiviteiten of sportevenementen). Ook de organisatie van vormingsmomenten voor vrijwilligers wordt in belangrijke mate aan de hand van een samenwerkingsverband georganiseerd (78%). Het gratis beschikbaar stellen van materiaal/logistieke ondersteuning dient eveneens te worden vermeld: zes op de tien sportdiensten met een samenwerking met andere sportdiensten maken hier melding van. Het beschikbaar stellen van sportaccommodatie wordt door 29 procent van de sportdiensten die intergemeentelijk samenwerken vermeld.

Tabel 7.6 Aard van de samenwerking met andere sportdiensten (N=204)

	N	%
Beschikbaar stellen van sportaccommodatie door de gemeente	59	28,9
Gebruik van de accommodatie van andere gemeenten	19	9,3
Financiële ondersteuning	16	7,8
Uitwisseling van personeel en/of vrijwilligers	40	19,6
Gezamenlijk promotie van het sportaanbod	150	73,5
Gezamenlijk opzetten van sportevenementen	163	79,9
Gezamenlijk opzetten van sportactiviteiten	151	74,0
Organisatie van vormingsmomenten voor vrijwilligers	160	78,4
Gratis beschikbaar stellen van materiaal / logistieke ondersteuning	120	58,8
Tegen vergoeding beschikbaar stellen van materiaal / logistieke ondersteuning	17	8,3
Andere	12	5,9

Zoals te verwachten valt, stellen nagenoeg alle sportdiensten (97%) dat er in hun samenwerking met sportdiensten uit andere gemeenten sprake is van een wisselwerking, eerder dan van eenrichtingsverkeer (Figuur 7.12). Vanuit de verschillende partners wordt input geleverd bij het samenwerken.

Figuur 7.12 Richting van de samenwerking van sportdiensten met andere sportdiensten (N=202)

3. Houding t.a.v. samenwerking

Eerder in dit hoofdstuk bleek dat samenwerkingsverbanden veelvuldig voorkomen. Ook werd duidelijk op welke manier hieraan inhoud wordt gegeven. Als laatste onderdeel van dit hoofdstuk willen we graag stilstaan bij de visie van sportdiensten met betrekking tot deze samenwerkingen. Hoe staan sportdiensten hier tegenover? Tabel 7.7 geeft de houding van sportdiensten weer in verband met samenwerking en concurrentie. Hieruit blijkt dat ruim driekwart van de sportdiensten (77%) vragende partij is om samenwerkingsakkoorden op te zetten met sportclubs. Voor scholen geldt dit zelfs voor 87 procent. Voor samenwerkingsakkoorden met commerciële organisaties zoals fitnesscentra ligt dit anders. Hierover bestaat er meer verdeeldheid: terwijl 28 procent vragende partij is voor een samenwerkingsverband, geeft 30 procent aan hier geen vragende partij voor te zijn, terwijl 41 procent een tussenpositie inneemt. De meeste sportdiensten (74%) zien het ook als hun taak om samenwerking tussen lokale sportaanbieders te stimuleren.

Tabel 7.7 *Houding van sportdiensten ten aanzien van samenwerking en concurrentie, in percentages op een vijfpuntenschaal (N=228)*

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Noch akkoord, noch niet akkoord	Akkoord	Helemaal akkoord
Het is de rol van de sportdienst om samenwerking tussen lokale sportaanbieders (sportclubs, commerciële sportaanbieders, etc.) te stimuleren.	0,0	6,1	20,2	50,4	23,2
De sportdienst is vragende partij om samenwerkingsakkoorden op te zetten met sportclubs.	0,0	3,9	19,7	59,0	17,5
De sportdienst is vragende partij om samenwerkingsakkoorden op te zetten met commerciële organisaties zoals bijvoorbeeld fitnesscentra.	6,7	23,6	41,3	24,4	4,0
De sportdienst is vragende partij om samenwerkingsakkoorden op te zetten met scholen.	0,0	1,7	11,8	63,8	22,7
De sportdienst heeft een goede samenwerking met sportdiensten van andere gemeenten.	0,4	1,3	8,8	47,4	42,1
De sportdienst heeft een goede samenwerking met de sportclubs in haar gemeente.	0,0	0,4	9,7	59,9	30,0
De sportdienst heeft een goede samenwerking met de fitnesscentra in haar gemeente.	16,5	18,3	39,9	19,7	5,5
De sportdienst heeft een goede samenwerking met de scholen in haar gemeente.	0,0	2,2	8,3	59,2	30,3
Het sportaanbod van de sportdienst kan een concurrentie zijn voor de sportclubs in de gemeente.	31,4	48,0	11,4	8,3	0,9
Het sportaanbod van de sportdienst kan een concurrentie zijn voor de fitnesscentra in de gemeente.	34,7	36,1	18,7	9,1	1,4

Sportdiensten zijn algemeen beschouwd positief over de samenwerking met sportclubs en scholen in de gemeente. Negen op de tien gemeenten bevestigen een goede samenwerking te hebben met sportclubs. Hetzelfde geldt voor de samenwerking met scholen. Ook de samenwerking met sportdiensten van andere gemeenten wordt door bijna negen op de tien gemeenten als goed ervaren. Voor fitnesscentra of andere commerciële organisaties ligt dit opnieuw anders, en stellen we een vrij grote verdeeldheid vast.

Tot slot werd aan de hand van stellingen ook gepeild naar de mate waarin sportdiensten zich al dan niet als concurrent van sportclubs en fitnesscentra zien. Een duidelijke meerderheid van de respondenten verklaarde zich niet akkoord met de stelling dat hun sportaanbod concurrentie zou kunnen zijn, voor sportclubs (71%) noch voor fitnesscentra (48%). De meeste sportdiensten beschouwen zich dus niet als concurrentie van sportclubs of fitnesscentra.

4. Besluit

In dit hoofdstuk werden de samenwerkingsverbanden van sportdiensten onder de loep genomen. Uit de resultaten blijkt dat sportdiensten geenszins een alleenstaande actor zijn, maar daarentegen met tal van partners samenwerken. Een grote meerderheid van de sportdiensten werkt samen met sportclubs, scholen, andere gemeentelijke diensten en/of andere sportdiensten. Het functioneren van sportdiensten kan dus in sterke mate vanuit een netwerkcontext worden begrepen. Opvallend is echter dat de invulling van samenwerkingsverbanden, maar daaraan gekoppeld ook de 'rolverdeling', verschilt naargelang de partner met wie wordt samengewerkt. Naar sportclubs toe vervullen sportdiensten in belangrijke mate een ondersteunende rol. In de (minder frequente) samenwerking met fitnesscentra ligt dit anders. Sportdiensten zijn zelf vragende partij voor de samenwerkingen met clubs en scholen, en zijn positief over de samenwerkingen die ze onderhouden, inclusief met sportdiensten van andere gemeenten. Over de wenselijkheid van samenwerkingen met fitnesscentra zijn de meningen meer verdeeld. Uit de resultaten blijkt verder ook dat slechts een minderheid van de sportdiensten zich als een mogelijke concurrent van sportclubs of fitnesscentra beschouwd.

Hoewel negen op de tien sportdiensten samenwerkingsverbanden onderhouden met andere gemeentelijke diensten, valt op dat er heel wat verscheidenheid is in de concrete diensten waarmee wordt samengewerkt. Sportdiensten lijken het makkelijkst de weg te vinden naar de dienst Jeugd.

SYNTHESE

In dit laatste luik geven we een synthese van het voorliggende onderzoeksrapport. Op die manier krijgt de lezer in een notedop de belangrijkste bevindingen op een rijtje.

1. Situering van de sportdienstensector

Tot het midden van de vorige eeuw werd in Vlaanderen, zoals in het merendeel van de (West-) Europese landen, de lokale breedtesport in sterke mate beheerst door sportclubs. Dat monopolie van weleer zijn clubs nu grotendeels kwijt. Na de Tweede Wereldoorlog kwam stelselmatig een actief en voorwaardelijk publiek sportbeleid tot ontwikkeling. Daarin speelden overheden vanaf het midden van de tweede helft van de vorige eeuw een steeds prominentere rol. Vandaag zijn overheden belangrijke facilitators en regulators van het (lokale) sportaanbod geworden. Naast de talrijke sportclubs en heel wat commerciële organisaties, hebben overheden eveneens hun plaats als sportaanbieders verworven.

Sinds de tweede helft van de jaren zeventig vormt de subsidiëring van lokale besturen een van de pijlers in het ondersteuningsbeleid van de Vlaamse overheid. Dit beleid werd tot dusver vormgegeven door vier opeenvolgende decreten in 1976, 1995, 2007 en 2012. In het decreet van 6 juli 2012, i.c. het decreet lokaal sportbeleid, worden vier beleidsprioriteiten voor de gemeenten naar voor geschoven, namelijk:

- (1) het ondersteunen van de kwalitatieve uitbouw van de sportverenigingen via een doelgericht subsidiebeleid (*1ste beleidsprioriteit*);
- (2) het stimuleren van sportverenigingen tot professionalisering met een bijzonder accent op kwaliteitsvolle jeugdsportbegeleiding en eventueel tot onderlinge samenwerking (*2de beleidsprioriteit*);
- (3) het voeren van een activeringsbeleid met het oog op een levenslange sportparticipatie via een andersgeorganiseerd laagdrempelig beweeg- en sportaanbod (*3de beleidsprioriteit*);
- (4) het voeren van een beweeg- en sportbeleid met aandacht voor transversale samenwerking zodat kansengroepen gelijke kansen krijgen om actief te participeren in sport (*4de beleidsprioriteit*).

2. Opzet van het onderzoek

In dit onderzoeksrapport focussen we op de situatie van de gemeentelijke sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest anno 2010. Meer bepaald bestuderen we het profiel van de sportdiensten op het vlak van organisatie, sportaccommodatie, medewerkers, sportaanbod, beleid en samenwerkingsverbanden.

De gegevens voor het onderzoek werden verzameld door middel van een gestandaardiseerde vragenlijst. Er werd gekozen voor een online bevraging. In totaal namen 242 van de 308 Vlaamse gemeenten deel aan het onderzoek. Zes van de negentien gemeenten uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest vulden eveneens de vragenlijst in. Dit resulteerde in een totale responsratio van 76 procent. De gerealiseerde steekproef van gemeenten in het onderzoek is representatief voor alle 308 gemeenten in Vlaanderen, en dit voor wat betreft de regionale spreiding, het sociaal-economisch profiel van de gemeente en de grootte van de gemeente. Ook de steekproef van gemeenten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is representatief, en dit met betrekking tot het sociaal-economisch profiel van de gemeente en de grootte van de gemeente.

3. Voornaamste bevindingen

3.1 Organisatieprofiel

3.1.1 Landelijke gemeenten, woongemeenten en kleine gemeenten

De provincies Antwerpen, Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen zijn het sterkst vertegenwoordigd bij de bevraagde sportdiensten. Landelijke gemeenten en woongemeenten beschikken over meer dan de helft van de sportdiensten. Eveneens meer dan de helft van de sportdiensten behoort tot een gemeente met minder dan 15.000 inwoners. Deze verdeling hoeft op zich weinig te verbazen. Het is een vrijwel perfecte weergave van de geografische spreiding van de sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

3.1.2 Jonger dan sportclubs, ouder dan fitnesscentra

De gemiddelde leeftijd van een sportdienst bedraagt 23 jaar. Daarmee zijn sportdiensten gemiddeld iets 'jonger' dan sportclubs, doch gemiddeld 'ouder' dan fitnesscentra. Opmerkelijk is dat heel wat gemeenten reeds een eigen sportdienst(verlening) hadden vooraleer sprake was van subsidiëring vanwege de Vlaamse overheid. De sterkste toename van het aantal gesubsidieerde sportdiensten is er dan ook gedurende het laatste decennium gekomen, dit naar aanleiding van het decreet van 2007.

3.1.3 Autonoom of niet?

Bijna acht op tien gemeenten beschikt (vooralsnog) over een autonome sportdienst. In het overige kwart van de gemeenten is de sportdienst een onderdeel van een (vrijetijds)dienst of betreft het een andere organisatiestructuur (voornamelijk combinatiediensten). 'Niet-autonome' sportdiensten situeren zich eerder in de kleine gemeenten.

3.2 Sportaccommodatie

3.2.1 Grasvelden, sporthallen en speelpleinen als klassiekers, Finse pistes als sterke opkomers

Omzeggens alle gemeenten beschikken over een of meerdere grasvelden, sporthallen en/of speelpleinen. Andere vormen van sport- en bewegingsinfrastructuur komen opvallend minder voor, denken we maar aan openluchtwembaden, klimmuren en kunstgrasterreinen. Finse pistes winnen de laatste jaren aan populariteit bij gemeenten. Samen met overdekte zwembaden en speelpleinen zijn ze in sterke mate in handen van de gemeentelijke besturen. Typische vormen van sportaccommodatie waarin gemeenten samen met een andere partner een aandeel hebben, zijn grasvelden, sporthallen en kunstgrasterreinen.

3.2.2 Onvoldoende sportinfrastructuur, maar wel in goede staat

Hoewel bijna 70 procent van de sportdiensten oordeelt dat de beschikbare sportinfrastructuur in goede staat is, blijkt tegelijkertijd ook dat meer dan de helft van hen niet over voldoende sportinfrastructuur beschikt. Een vergelijkbaar aantal sportdiensten geeft bovendien aan dat dit tekort de groei van de sportbeoefening belemmert. Bijna zes op de tien gemeenten doet beroep op schoolsportinfrastructuur.

3.3 Medewerkersprofiel

3.3.1 Gemeentelijke sportdiensten hebben sterk aandeel in lokale sporttewerkstelling

Op basis van een extrapolatie blijken bij benadering 3 595 VTE op de gemeentelijke sportdiensten in Vlaanderen werkzaam te zijn. Hiervan is een absolute meerderheid (95%) permanent tewerkgesteld. Met dit cijfer hebben sportdiensten een sterker aandeel in de sporttewerkstelling op lokaal niveau dan fitnesscentra en sportclubs. Grotere gemeenten beschikken over een beduidend groter personeelsbestand dat werkzaam is op de sportdienst dan kleinere gemeenten.

3.3.2 Leidinggevend kader blijkt mannenaangelegenheid, genderpariteit op vlak van ondersteunende functies

Iets minder dan een vijfde van het permanente personeelsbestand van de sportdiensten behoort tot het leidinggevend kader. Zes op de tien van deze functies worden door mannen ingevuld. Meer dan de helft van het gemeentelijke sportpersoneel behoort tot het ondersteunende kader. In

tegenstelling tot het leidinggevende kader, worden de ondersteunende functies in vergelijkbare mate door mannen en vrouwen ingevuld. Iets meer dan een kwart van het gemeentelijke sportpersoneel voert een sporttechnische functie uit. Net als bij het managementniveau zijn mannen ook hier in de meerderheid.

3.3.3 Ook sportdiensten hebben vrijwilligers nodig

Voor hun dienstverlening doen sportdiensten een beroep op heel wat vrijwilligers. In totaal gaat het om 28 952 sportvrijwilligers. Zij worden voor heel diverse taken ingezet, waaronder in sterke mate voor de organisatie van sportevenementen. Ook voor het aanbod van sportinitiaties en sportkampen blijken vrijwilligers onontbeerlijk voor de gemeentelijke sportdiensten. Voor 80 procent van de sportdiensten is de inzet van vrijwilligers wenselijk en zelfs noodzakelijk willen zij hun dienstverlening kunnen garanderen. Inzake de recrutering van vrijwilligers, blijkt slechts een minderheid met een tekort te maken te hebben.

3.4 Sportaanbod

3.4.1 Sportdiensten hebben een stevig aanbod

Sportdiensten blijken in belangrijke mate als sportaanbieder te fungeren. Ze organiseren in de meeste gevallen zelf sportkampen, sportinitiaties en/of sportevenementen. Daarmee verzorgen ze een relatief uniek aanbod in vergelijking met andere sportaanbieders.

3.4.2 Sportdiensten focussen op jongeren én ouderen ...

Kinderen en jongeren zijn de meest populaire doelgroep bij de organisatie van activiteiten door sportdiensten. Ook ouderen vormen een belangrijke doelgroep. De evolutie van het deelnemersaantal wordt positief ingeschat, zeker wat de ouderen betreft.

3.4.3 ... andere doelgroepen komen (voorlopig) minder aan bod

In vergelijking met activiteiten gericht naar jongeren en senioren, komen initiatieven voor kansengroepen zoals personen met een beperking, personen in kansarmoede en personen van een andere origine relatief weinig voor. Het decreet op de lokale sport biedt echter mogelijkheden om dit naar de toekomst toe te optimaliseren.

3.5 Gemeentelijk sportbeleid

3.5.1 Lokale sportbeleid focust op breedtesport

Negen op de tien sportdiensten richt zich met hun aanbod tot een zo breed mogelijk publiek. Driekwart van de sportdiensten geeft ook aan een goed beeld te hebben op de noden en behoeften van de inwoners van de gemeente. Over hoe de concrete rol van de sportdienst als aanbieder ingevuld dient te worden, bestaat echter minder eensgezindheid.

3.5.2 Sportbeleidsplanning is positieve ervaring voor de gemeenten

Het decreet van 2007 op het lokale Sport voor Allen-beleid leidde in 94 procent van de gemeenten tot de uitwerking van een sportbeleidsplan. De meeste sportdiensten kijken hier positief naar en zijn tevreden over hun plan. Hoewel een groot aantal gemeenten hun eigen plan als ambitieus inschat, stellen de meeste sportdiensten dat de uitwerking volgens planning verliep.

3.6 Samenwerking

3.6.1 Lokale sport = samenwerkingsverhaal

Sportdiensten opereren niet alleen in de vormgeving van hun dienstverlening. Integendeel, zij werken met heel wat actoren samen. Een grote meerderheid van de sportdiensten heeft een samenwerkingsverband met sportclubs, scholen, andere gemeentelijke diensten en/of andere sportdiensten.

3.6.2 Manier van samenwerken verschilt

Sportdiensten geven op verschillende manieren invulling aan het samenwerkingsverband dat ze uitbouwen. Deze 'rolverdeling' is in sterke mate afhankelijk van de partner waarmee wordt samengewerkt. De samenwerking met sportclubs wordt voornamelijk gekenmerkt door een ondersteunende rol vanwege de sportdienst. In de samenwerking met scholen gaat het daarentegen eerder om een wisselwerking. Over de wenselijkheid van een partnership met fitnesscentra zijn de meningen verdeeld.

BIBLIOGRAFISCHE REFERENTIELIJST

- De Knop, P., Laporte, W., Van Meerbeek, R. & Vanreusel, B. (1991). *Fysieke fitheid en sportbeoefening van de Vlaamse jeugd. Analyse van de georganiseerde sport in Vlaanderen* (Volume 2). Brussel: Interuniversitair Onderzoekscentrum voor Sportbeleid.
- De Knop, P., Redig, G., Scheerder, J. & Wittock, H. (2006). Het nieuwe decreet op het lokale sportbeleid. In: P. De Knop, J. Scheerder & H. Ponnet (Eds.). *Sportbeleid in Vlaanderen. Trends, visies, cases en cijfers* (Volume 1). (pp. 201-202). Brussel: Publicatiefonds Vlaamse Trainersschool.
- Gratton, C. & Kokolakis, T. (1997). *Economic impact of sport in England 1995*. London: Sports Council.
- Gratton, C. & Taylor, P. (2000). *Economics of sport and recreation*. London: Spon Press.
- Heinemann, K. (1998). Sport clubs management. In D. Soucie (Ed.). *Research in sport management. Implications for sport administrators*. Schorndorf: Hofmann.
- Heinemann, K. & Schubert, M. (1994). *Der Sportverein. Ergebnisse einer repräsentativen Untersuchung*. Schorndorf: Hofmann.
- Houlihan, B. (2001). *Sport, policy and politics. A comparative analysis*. London: Routledge.
- Houlihan, B. (2006). Government objectives and sport. In: W. Andreff & S. Szymanski (Eds.). *Handbook on the economics of sport*. (pp. 254-259). Cheltenham: Edward Elgar.
- Lera-López, F. & Rapún-Gárate, M. (2007). The demand for sport. Sport consumption and participation models. *Journal of Sport Management* 21: 103-122.
- Scheerder, J. (2004). *Spelen op het middenveld. Vrijetijdssport als ontspanning, ontplooiing en ontmoeting* (Cultuursociologische Essays 4). Tielt: Lannoo.
- Scheerder, J. (2007). *Tofsport in Vlaanderen. Groei, omvang en segmentatie van de Vlaamse recreatiesportmarkt*. Antwerpen: F&G Partners.
- Scheerder, J., m.m.v. Noppe, L. (2009). De Vlaamse loopsportmarkt in beweging. Verschuivingen in het aanbod. In: J. Scheerder & F. Boen (Eds.). *Vlaanderen loopt! Sociaal-wetenschappelijk onderzoek naar de loopsportmarkt*. (pp. 125-149). Gent: Academia Press.
- Scheerder, J., Borgers, J., Vanreusel, B. & Vos, S. (2014). *Geen loopcultuur zonder lichte loopinfrastructuur? Een studie naar het aanbod en gebruik van Finse pistes in Vlaanderen* (Beleid & Management in Sport 20). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid.
- Scheerder, J., De Knop, P., Vanreusel, B. & De Bosscher, V. (2006). Sportbeleid in Vlaanderen. Een sociaal-historisch overzicht. In P. De Knop, J. Scheerder, H. Ponnet (Eds.). *Sportbeleid in Vlaanderen. Trends, visies en cijfers* (Volume 1). (pp. 25-37). Brussel: Publicatiefonds Vlaamse Trainersschool.
- Scheerder, J. & Van Tuyckom, C. (2006). Sportparticipatie in de Europese Unie. Vlaanderen vergeleken met het Europa van de 25. In P. De Knop, J. Scheerder, H. Ponnet (Eds.). *Sportbeleid in Vlaanderen. Studies* (Volume 2). (pp. 87-96). Brussel: Publicatiefonds Vlaamse Trainersschool.
- Scheerder, J., Vandermeersch, H., Borgers, J., Thibaut, E. & Vos, S. (2013). *Vlaanderen sport! Vier decennia sportbeleid en sportparticipatie* (Sociaalwetenschappelijk onderzoek naar Bewegen & Sport 5). Gent: Academia Press.

- Scheerder, J. & Vanreusel, B. (2004). Generaties en hun sportieve kansen. De sportparticipatie van volwassen mannen en vrouwen geboren tussen 1910 en 1970. *Vrijtijdstudies* 22(1): 17-34.
- Scheerder, J. & Vos, S. (2014). *De krijtlijnen van het speelveld. Organisatie en planning van sport en sportbeleid in Vlaanderen* (Management & Bestuur in Sport 7). 2de uitgave. Gent: Academia Press.
- Scheerder, J., & Vos, S., m.m.v. Pluym, K. (2009). *Sportbeleidsplanning in Vlaanderen. Een inhoudelijke en financiële analyse* (Beleid & Management in Sport 1). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.
- Scheerder, J. & Vos, S., m.m.v. Breesch, D., Késenne, S., Van Hoecke, J. & Vanreusel, B. (2010a). *Sportclubs in beeld. Basisrapportering over het Vlaamse Sportclub Panel 2009 (VSP09)* (Beleid & Management in Sport 4). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.
- Scheerder, J. & Vos, S., m.m.v. Breesch, D., Lagae, W. & Van Hoecke, J. (2010b). *De fitnesssector in beeld. Basisrapportering over het Vlaamse Fitness Panel 2009 (VFP09)* (Beleid & Management in Sport 3). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.
- Scheerder, J., Vos, S., Pabian, S. & Pauwels, G. (2010a). De Vlaamse sportarbeidsmarkt in kaart gebracht. Enkele ontwikkelingen en kenmerken van de tewerkstelling in de sportsector. *Vlaams Tijdschrift voor Sportbeheer* 215: 21-33.
- Scheerder, J., Vos, S., Pabian, S. & Pauwels, G. (2010b). Tewerkstelling in de sport. Ontwikkelingen en kenmerken van de Vlaamse sportarbeidsmarkt. *Praktijkids Sportmanagement* V.3 Cases – Afl. 40/juni: Sch.1-26.
- Theeboom, M., Dekens, F., Dom, E. & Vertonghen, J. (2007). *Handboek sportbeleidsplanning*. Brussel: Politeia.
- van Bottenburg, M., Rijnen B. & van Sterkenburg J. (2005). *Sports participation in the European Union. Trends and differences*. Nieuwegein: Arko Sports Media.
- van Poppel, M. (2009). *Cijferboek lokaal sportbeleid 2008-2010*. Brussel: Departement Cultuur, Jeugd, Sport & Media / Vlaams Instituut voor Sportbeheer & Recreatiebeleid.
- van Poppel, M. (2012). *Cijferboek lokaal sportbeleid 2011-2013*. Brussel: Departement Cultuur, Jeugd, Sport & Media / Vlaams Instituut voor Sportbeheer & Recreatiebeleid.
- Vanreusel, B. (2001). Sport. Bewegingscultuur tussen idealisering en degradering. In: B. Raymaekers (Ed.). *Moeten, mogen, kunnen. Ethiek en wetenschap* (Lessen voor de eenentwintigste eeuw 7). (pp. 70-86). Leuven: Universitaire Pers Leuven.
- Vlaamse overheid (1977). *Decreet van 7 december 1976 betreffende de toekenning van weddetoelagen voor sportfunctionarissen belast met animatie en die werkzaam zijn in erkende gemeentelijke sportcentra die de sport en de sportieve vrijetijdsbesteding in de Nederlandse gemeenschap bevorderen*. Belgisch Staatsblad, publicatiedatum 1 april 1977.
- Vlaamse overheid (1995). *Decreet van 5 april 1995 houdende de erkenning en subsidiëring van de gemeentelijke sportdiensten, de provinciale sportdiensten en de sportdienst van de Vlaamse Gemeenschapscommissie*. Belgisch Staatsblad, publicatiedatum 20 september 1995.
- Vlaamse overheid (2007). *Decreet van 9 maart 2007 houdende de subsidiëring van gemeente- en provinciebesturen en de Vlaamse Gemeenschapscommissie voor het voeren van een Sport voor Allen-beleid*. Belgisch Staatsblad, publicatiedatum 4 mei 2007.
- Vlaamse overheid (2008). *Decreet van 14 mei 2008 betreffende een inhaalbeweging in sportinfrastructuur via alternatieve financiering*. Belgisch Staatsblad, publicatiedatum 6 augustus 2009.

- Vlaamse overheid (2010). *Besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2010 betreffende de beleids- en beheerscyclus van de gemeenten, de provincies en de openbare centra voor maatschappelijk welzijn*. Belgisch Staatsblad, publicatiedatum 7 oktober 2010.
- Vlaamse overheid (2011a). *Decreet van 15 juli 2011 houdende vaststelling van de algemene regels waaronder in de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest periodieke plan- en rapporteringsverplichtingen aan lokale besturen kunnen worden opgelegd*. Belgisch Staatsblad, publicatiedatum 11 augustus 2011.
- Vlaamse overheid (2011b). *Witboek Interne Staatshervorming*. Brussel: Vlaamse overheid.
- Vlaamse overheid (2012). *Decreet van 6 juli 2012 houdende de stimulering en subsidiëring van het lokaal sportbeleid*. Belgisch Staatsblad, publicatiedatum 16 augustus 2012.
- Vlaamse overheid (2013). *Besluit van de Vlaamse Regering van 16 november 2012 betreffende de uitvoering van het decreet van 6 juli 2012 houdende het stimuleren en subsidiëren van een lokaal sportbeleid*. Belgisch Staatsblad, publicatiedatum 4 januari 2013.
- Vos, S. (2012). *Triangle relationships in mass sport provision. Analysing similarities, differences and interorganisational relationships across civic, public and market sectors*. Gent: Academia Press.
- Vos, S. & Scheerder, J., m.m.v. Breesch, D., Késenne, S., Lagae, W., Van Hoecke, J. & Vanreusel, B. (2011). De aanbodzijde van de sportmarkt op lokaal niveau. Eigenheid, gelijkenissen en interorganisatiele verhoudingen. In: R. Philippaerts (Ed.). *Sport voor Allen. Strategieën voor laagdrempelig bewegen en sporten in Vlaanderen*. (pp. 33-69). Leuven: Acco.
- Vos, S. & Scheerder, J. (2012). (Samen)spel tussen overheid, middenveld en markt? Een analyse van gelijkenissen, verschillen en interorganisatiele verhoudingen tussen aanbieders van breedtesport in Vlaanderen. *Praktijkgids Sportmanagement V.3 Cases – Afl. 44/juni 2012*: Vos.1-26.

OVER DE AUTEURS

JEROEN SCHEERDER is professor sportbeleid en sportmanagement aan de Faculteit Bewegings- & Revalidatiewetenschappen van de KU Leuven. Hij is het hoofd van de Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid waar een twintigtal onderzoekers beleidsgericht sport- en bewegingsonderzoek verrichten. Jeroen Scheerder studeerde antropologie, bewegingswetenschappen en marketing. Hij doceert binnen het vakgebied van (publiek) beleid en management inzake sport en fysieke activiteit en verzorgt gastlezingen in internationale onderwijsprogramma's. Hij is gastprofessor aan de universiteiten van Cassino, Jyväskylä, Kaunas, Keulen en Porto, en is gastdocent in de *Expert Class in Professioneel Sportmanagement* aan de Vrije Universiteit Brussel, de *Advanced Studies in Sports Law & Policy* aan de KU Leuven, de *BanaBa in Advanced Business Management/Sportmanagement* aan de KHLeuven en de opleiding tot sportfunctionaris van de Vlaamse Trainersschool (VTS). Van 2005 tot 2007 was hij gastprofessor sportsociologie aan de Faculteit Politieke & Sociale Wetenschappen van de Universiteit Gent. Samen met Prof. Dr. K. Breedveld en drs. R. Hoekman van het Nederlandse Mulier Instituut richtte hij in 2010 het Europese MEASURE-netwerk op. In 2012 werd hij verkozen tot vicepresident en president-elect van de *European Association for Sociology of Sport* (EASS). Jeroen Scheerder verricht sociaalwetenschappelijk onderzoek met betrekking tot participatie en consumptie van vrijetijdssport enerzijds en het (marketing)beleid van private en publieke sportactoren anderzijds. Zijn wetenschappelijke expertise situeert zich daarnaast in het ontwikkelen van sociaalwetenschappelijke meetinstrumenten zoals interviews, focusgroepen, panels en surveys. Hij is (co-)auteur van een 50-tal artikels in peer-reviewed tijdschriften, is editor/auteur van een 20-tal boeken omtrent sport, beleid en participatie, en is reekseditor van de MBS-boeken (*Management & Bestuur in Sport* uitgegeven bij Academia Press), van de BMS-rapporten (*Beleid & Management in Sport*, (<http://www.faber.kuleuven.be/BMS>), samen met dr. Steven Vos en drs. Jeroen Meganck) en van de SBS-boeken (*Sociaalwetenschappelijk onderzoek naar Bewegen en Sport* uitgegeven bij Academia Press, samen met dr. Steven Vos). Hij voerde studies uit voor diverse opdrachtgevers, waaronder de Europese Commissie, de Koning Boudewijnstichting, de Vlaamse overheid, de stad Antwerpen, Tofsport Vlaanderen en een aantal sportfederaties. Hij is (co-)promotor van tien doctoraatsprojecten binnen de domeinen sportbeleid, sportbestuur, sportmarketing en sportsociologie en een van de promotoren van het wetenschappelijk Steunpunt voor beleidsgericht onderzoek Sport (2012-2015) en van het wetenschappelijk Steunpunt voor beleidsgericht onderzoek Cultuur, Jeugd & Sport (2007-2011). Tussen 1999 en 2007 was hij tewerkgesteld bij een aantal

overheidsinstanties op het gebied van sport, cultuur en toerisme. Uithoudingssport is een van zijn passies.

E-mail: jeroen.scheerder@faber.kuleuven.be

STEVEN VOS is houder van het lectoraat (cf. de leerstoel) 'Move to Be' binnen Fontys Sporthogeschool (Eindhoven). Daarnaast is hij verbonden aan de Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid van de Faculteit Bewegings- & Revalidatiewetenschappen (KU Leuven). Hij is doctor in de bewegingswetenschappen (KU Leuven) en master in de sociale en organisatiepsychologie (KU Leuven). Steven was senior onderzoeker aan het Hoger Instituut voor de Arbeid – KU Leuven (1999-2005) en manager 'onderzoek & innovatie' bij het Vlaams Expertisecentrum Toegankelijkheid (2005-2008). Van 2008 tot 2012 was hij als doctoraatsbursaal verbonden aan de Faculteit Bewegings- & Revalidatiewetenschappen van de KU Leuven en het Steunpunt Cultuur, Jeugd & Sport. Steven is (co-)auteur van een groot aantal boeken en beleidsrapportages en publiceerde artikels in diverse internationale tijdschriften. Samen met Jeroen Scheerder is hij reekseditor van de BMS-rapporten (*Beleid & Management in Sport*) en de SBS-boeken (Sociaalwetenschappelijk onderzoek naar Bewegen en Sport) uitgegeven bij Academia Press. Hij verricht zelf onder meer kwalitatief en kwantitatief onderzoek naar het stimuleren van sport- en beweegdeelname en het ontwikkelen van typologieën van aanbieders van en deelnemers aan laagdrempelige sport- en beweeginitiatieven. Met een bijzondere aandacht voor de effectiviteit en efficiëntie van initiatieven. De laatste jaren is hij geëvolueerd van een kijkporter naar een actieve beoefenaar van de loop- en de fietssport.

E-mail: steven.vos@faber.kuleuven.be

HANNE VANDERMEERSCHEN studeerde sociologie, en volgde daarna een master in Social Policy Analysis. Na het afstuderen was zij als wetenschappelijk medewerkster werkzaam aan het Centrum voor Sociologisch Onderzoek (KU Leuven). Sinds oktober 2010 is zij als onderzoeksassistente verbonden aan het Departement Bewegingswetenschappen van de KU Leuven, Onderzoeksgroep Sport- en Bewegingsbeleid. Haar onderzoeksinteresse gaat onder meer uit naar sportbeleid, sportparticipatie, armoede en sociale uitsluiting, en de relatie tussen sport(beleid) en sociaal beleid. Ze werkt aan een doctoraat omtrent de sportparticipatie en de sportkansen van mensen in een maatschappelijk kwetsbare situatie.

E-mail: hanne.vandermeerschen@faber.kuleuven.be

MARJOLEIN VAN POPPEL studeerde in 2005 aan de KU Leuven af als licentiaat bewegingswetenschappen (lichamelijke opvoeding) met studieoriëntering sportmanagement en recreatieagogiek. Sinds begin 2006 werkt ze als stafmedewerker bij het Vlaams Instituut voor Sportbeheer en Recreatiebeleid (ISB) waar ze onder andere instaat voor kennismanagement en onderzoek en studie. Ze is auteur van het *Cijferboek lokaal sportbeleid 2008-2010*, het *Cijferboek lokaal sportbeleid 2011-2013* en diverse onderzoeksrapporten met betrekking tot kengetallen van overheidszwembaden. Marjolein is tevens hoofdredacteur van het Vlaams Tijdschrift voor Sportbeheer. In 2012 begon ze via een samenwerking tussen ISB en KU Leuven aan een doctoraatsproject op het kruispunt tussen sport en bestuurskunde.

E-mail: marjolein.vanpoppel@faber.kuleuven.be

